

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ЩЕРБАК АРТЕМ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 392.565:95(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело А. В. Щербак

Науковий керівник
Гулак Олена Василівна,
доктор юридичних наук, професор

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Щербак А. В. Публічне адміністрування в діяльності апарату суду.
Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2023.

Дисертацію присвячено комплексному теоретико-правовому дослідженню публічного адміністрування в діяльності апарату суду. У дослідженні розкрито сутність та особливості поняття «публічного адміністрування в діяльності апарату суду», що являє собою встановлену нормативно-правовими актами сформовану системо-утворюючу, владно-розпорядчу діяльність суб'єктів публічного адміністрування, спрямовану на впорядкування організаційної структури роботи апарату суду, розпорядок роботи, формування розпорядчих документів, документальне забезпечення, кадрове формування та відповідні системо-утворюючі елементи: суб'єкт, об'єкт, сутність, форми, методи, принципи.

Проаналізовано понятійний апарат, визначено категоріальну суть «публічного адміністрування», «публічного адміністрування в діяльності апарату суду», «організаційного забезпечення судів». З'ясовано, що «публічне адміністрування» – це багатопланове утворення, окреслене такими основними поняттями як: держава, політика, публічне управління й влада. Встановлено, що «публічне адміністрування в діяльності апарату суду» є забезпеченням організації та координації діяльності структурних підрозділів суду, працівників його апарату та їх взаємодії у виконанні покладених на них завдань. Публічне адміністрування в діяльності апарату суду здійснюється, зокрема, через так званий адміністративний корпус, а саме, адміністративні посади: голови суду, його заступника/заступників та керівника апарату суду. Встановлено, що «організаційне забезпечення судів» включає у собі: як діяльність з організаційного керівництва судами загалом, так і організаційне забезпечення

судів зокрема. Дана категорія більш широко охоплює усі напрями управлінської діяльності у судовій сфері і варта законодавчого закріплення.

Визначено, що правосуддя є лише одним із елементів реалізації судової влади, оскільки процеси її здійснення є ширшими щодо справлення правосуддя. Власне, судова влада реалізується у діях суду, які прямо не пов'язані саме з розглядом справ, водночас, мають вагоме значення, зокрема, здійснення організаційних й інформаційно-аналітичних функцій. До комплексу дій, які належать до таких функцій та позначаються терміном «організаційне забезпечення діяльності судів», власне, входять такі як: створення судів, кадрова робота тощо.

Досліджено форми публічного адміністрування в діяльності апарату суду, під якими розуміється об'єднання повноважень щодо виконання функцій адміністрування працівниками судового апарату. Форми є головними інструментами провадження публічного адміністрування і, відповідно, виступають підставою для використання методів при аналізі цього явища.

Визначено, що завдяки формам та методам публічного адміністрування апарату суду здійснюється покрокове управління судом. За допомогою форм, що застосовуються в адмініструванні, працівники апарату суду обирають певний метод, і з його допомогою використовують необхідні норми, закріплені в законах та актах відомчого характеру, пристосовуючи їх до вимог і потреб певного періоду. Констатовано, що форми та методи публічного адміністрування являють собою сукупність засобів, за допомогою яких забезпечується додержання законності та формується ієрархічна структура підпорядкованості складових елементів, компетентність яких визначається нормами законодавства. Відтак, застосування форм і методів публічного адміністрування в діяльності апарату суду постає сферою, що базується на упорядкуванні всередині структурного розподілу повноважень.

Визначено, що функції публічного адміністрування в діяльності апарату суду – це основні напрями його діяльності, які визначають місце й загальне призначення апарату суду в системі судового адміністрування, порядок

взаємодії із суддівським корпусом, іншими органами системи забезпечення функціонування судової влади.

Доведено, що система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду, є основою для належного відправлення правосуддя. Їх вага в діяльності апарату суду постає власне як регулятор взаємовідносин владно-розпорядчого характеру. За результатами правового аналізу значного масиву нормативно-правових актів у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, з'ясовано, що правовий вплив на цю сферу здійснюється через систему нормативних актів, що регулюють організаційне впорядкування роботи апарату суду задля досягнення цілей, поставлених державою. Обґрунтовано, що наявні нормативно-правові акти мають різну юридичну силу, причому в залежності від органу, який його видав/прийняв; і така ієрархічність цих органів впливає на змістовний характер норм і повноважень кожного органу, що дозволяє певній установі визначати конкретні правила.

Визначено організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду, інституційні функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду, суб'єктивний та об'єктивний склад публічного адміністрування, морально етичні засади в діяльності апарату суду. Зокрема, запропоновано напрями оптимізації структури апарату суду, наведено результати наукового аналізу щодо законодавчого регулювання питань структури і штату апарату суду, а також визначено проблемні аспекти у сучасних підходах до врегулювання діяльності цієї структури в системі органів судової влади.

Запропоновано комплексний підхід до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформувати авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких віднесено система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують засади

публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є основами для належного відправлення правосуддя. Доведено, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду, з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, які, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної, публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

Визначено, що всі суди здійснюють свою діяльність через функціонал певних апаратів, що реалізує організаційно-технічне, документальне, інформаційно-аналітичне, кадрове та матеріальне сприяння діяльності суду. Водночас, апарат суду власне процесом справляння правосуддя не займається, але виконує дії, необхідні для належного функціонування судової системи.

З'ясовано, що запровадження стандартів Ради Європи у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду є головним пріоритетом у досягненні відповідності нашої держави, насамперед, критеріям членства в Європейському Союзі. Розглянуто концепт доктринального розуміння та трактування таких категорій як: «міжнародні стандарти» і «європейські стандарти» та запропоновано власне визначення, де стандарт в правовому розумінні – це загальновизнані як в суспільстві, так і в нормах права, вимоги щодо «непорушення» прав та інтересів інших.

Досліджено основні поняття, сутність та видову характеристику європейських стандартів. Запропоновано авторське розуміння «європейського правового стандарту» як явища, яке має договірний характер і склалося в процесі багаторічної практики міждержавного співробітництва.

Проведено правовий аналіз впливу європейських стандартів на норми і принципи професійної етики працівників апарату суду, який надав можливість дійти таких висновків: етична поведінка відзначається уявленнями про загальні

вимоги щодо дотримання професійної етики, тому регламентування правил етичної поведінки покликане сприяти запобіганню вчиненню корупційних та інших правопорушень, забезпечити підвищення рівня дисципліни загалом та особистої відповідальності за виконання обов'язків працівниками апарату суду при реалізації ними адміністрування зокрема; приналежність до професійної спільноти працівників апарату суду формує своєрідний світогляд, психологію, що визначає специфічні особливості поведінки, які ототожнюються зі сферою роботи; морально-етична поведінка працівників апарату суду полягає в її гуманності, з огляду на перевагу загальнолюдських моральних цінностей над професійними настановами.

Проаналізовано базові Стратегії розвитку правосуддя, що дозволило виокремити низку недоліків та прогалин, серед яких:

- в Стратегії розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, зокрема в абзаці 10 пункту 4.2.1 в частині збереження кадрового потенціалу апаратів ВРП і ВККС відсутня умова щодо проходження перевірки на відповідність професійності і доброчесності працівниками апаратів, що може викликати сумніви у прозорості цієї процедури та залишенні персоналу у тому ж складі;

- в Стратегіях на 2015–2020 роки щодо розвитку судової системи України і на 2021–2025 роки – відносно розвитку суддівської освіти в Україні, питанням діяльності апаратів судів та, відповідно, їх працівників не приділено достатньої уваги.

Запропоновано, при розробленні такого роду Стратегій, враховувати необхідність вдосконалення роботи апарату суду, системи публічного адміністрування в суді й необхідності підвищення кваліфікаційних навичок їх працівників. Позаяк, не дивлячись на те, що наміри, визначені в Стратегіях мають характер певних орієнтирів і відносяться до рекомендаційних, з огляду на націленість на євроінтеграцію системи роботи судів за рахунок найкращих практик, іноземні партнери, при підтримці у реалізації зазначених в стратегіях намірів, все ж орієнтуються на висвітлені в них тези.

Обґрунтовано необхідність створення єдиного процедурного нормативу у вигляді декількох запропонованих формах за найменуванням:

- Адміністративний процедурний кодекс України – з положеннями про працівників суду, що зможе належним чином відтворити процес публічного адміністрування в роботі апарату судів та спростить процес отримання адміністративних послуг суду;

- Кодексу публічного управління та адміністрування судових органів України – як єдиний механізм розподілу роботи установи та, в тому числі такого структурного підрозділу, як апарату суду;

- запропоновано внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо впровадження додаткової Глави за назвою: «Діяльність апарату суду», в якій буде визначено: загальні положення діяльності апарату суду; основні функції апарату суду; повноваження Керівника апарату суду, його заступників; структуру апарату суду та відповідальність працівників апарату суду.

Розроблено та пропонується запровадити Положення щодо недопущення «мобінгу», дискримінації та дотримання рівності трудових прав працівників апарату суду з певними обмеженнями за основними засадами, що можуть вплинути на соціально-трудова права працівника апарату суду (зокрема, такі, що спрямовані на приниження честі/гідності/ділової репутації, у тому числі задля набуття, зміни/припинення трудових прав/обов'язків, які можуть проявлятися у формі психологічного/економічного тиску, зокрема, шляхом створення щодо працівника ворожої/образливої атмосфери, що негативно впливає на його професійну придатність).

Обґрунтовано принципову необхідність мати заповнену посаду прес-секретаря цільовим фактором виконання ним його функціональних обов'язків. Така позиція підкріплена необхідністю становлення іміджу судової влади і ефективної преси у відповідному співвідношенні: незалежного правосуддя – як ототожнення держави і вільної преси – як ототожнення суспільства.

Запропоновано запровадження інституту спеціальних працівників апарату суду, які б виконували функції судді в частині справ незначної складності, що не мають спору (наказне та окреме провадження).

Визначено, що в період воєнного стану та активності бойових дій, суди на підконтрольних територіях зобов'язані розглядати справи тих судів, які, в наслідок військової агресії, не мають можливості проводити судові засідання, що призвело до значного навантаження як на суддів, так і на апарат суду. Відтак, пропонується оновити кількісний склад співробітників апарату суду з урахуванням індивідуального підходу до кожного, з певним строковим переглядом умов.

Встановлено необхідність проведення різноманітних заходів щодо поліпшення кваліфікаційного рівня працівників апаратів судів, управлінсько-контрольного розподілу адміністративних функцій та інших засобів, націлених на формування дієвої системи врядування у судовій владі, подолання кадрової кризи в судах, проведення оптимізації апаратів мережі судів, забезпечення дієвих механізмів належного функціонування апарату суду.

Ключові слова: публічне адміністрування; апарат суду; суд; організаційне забезпечення; управління; незалежність; адміністративно-правове забезпечення.

SUMMARY

Shcherbak A. V. Public administration in the activities of the court apparatus. Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for a Doctor of Philosophy Degree, specialty 081 "Law". National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2023.

The dissertation is devoted to a comprehensive theoretical and legal study of public administration in the activities of the court apparatus. The study reveals the essence and features of the concept of "public administration in the court administration", which is a system-forming, power-administrative activity of public administration entities established by regulatory legal acts and aimed at streamlining the organisational structure of the court administration, work schedule, preparation

of administrative documents, documentary support, staffing and relevant system-forming elements: subject, object, essence, forms, methods, principles.

The author analyses the conceptual framework, defines the categorical essence of "public administration", "public administration in the activities of the court apparatus", and "organisational support of courts". It is established that "public administration" is a multifaceted entity defined by such basic concepts as the State, politics, public administration and power. The author establishes that "public administration in the activities of the court apparatus" is aimed at ensuring the organisation and coordination of activities of the court's structural units, employees of its apparatus and their interaction in performing their tasks. Public administration in the court administration is carried out, in particular, through the so-called administrative corps, namely, administrative positions: the chief judge, his/her deputy(s) and the chief of staff. The author establishes that "organisational support of courts" includes both activities related to the organisational management of courts in general and organisational support of courts in particular. This category more broadly covers all areas of management activities in the judiciary and deserves to be enshrined in law.

It is determined that justice is only one of the elements of the judicial power, since the processes of its exercise are broader than the administration of justice. In fact, judicial power is exercised in the court's actions which are not directly related to the consideration of cases, but at the same time are of great importance, in particular, the exercise of organisational and information and analytical functions. The set of actions which belong to such functions and are denoted by the term "organisational support of the courts" actually includes such actions as establishment of courts, personnel work, etc.

The author examines the forms of public administration in the activities of the court apparatus, which are understood as a combination of powers to perform administrative functions by court employees. Forms are the main instruments of public administration and, accordingly, serve as the basis for the use of methods in analysing this phenomenon.

The author determines that the forms and methods of public administration of the court apparatus enable step-by-step management of the court. With the help of the forms used in administration, court staff members choose a certain method and use it to apply the necessary rules enshrined in laws and departmental acts, adapting them to the requirements and needs of a particular period. It is stated that the forms and methods of public administration are a set of means by which the rule of law is ensured and a hierarchical structure of subordination of the constituent elements is formed, the competence of which is determined by the provisions of legislation. Therefore, the application of forms and methods of public administration in the activities of the court apparatus is an area based on the ordering within the structural distribution of powers.

The author determines that the functions of public administration in the court administration are the main areas of its activities which determine the place and general purpose of the court administration in the system of court administration, the procedure for interaction with the judiciary and other bodies of the system of ensuring the functioning of the judiciary.

It is proved that the system of normative and individual acts regulating the principles of public administration in the activities of the court apparatus is the basis for the proper administration of justice. Their weight in the activities of the court apparatus appears as a regulator of relations of a power and administrative nature. Based on the results of the legal analysis of a significant body of regulations in the field of public administration in the activities of the court apparatus, the author finds out that legal influence on this area is exercised through the system of regulations governing the organisational arrangement of the court apparatus with a view to achieving the goals set by the State. It is substantiated that the existing legal acts have different legal force, depending on the body which issued/adopted them; and this hierarchy of these bodies affects the content of the norms and powers of each body, which allows a particular institution to determine specific rules.

The author defines the organisational principles of public administration in the activities of the court apparatus, institutional functions and principles of public

administration in the activities of the court apparatus, subjective and objective composition of public administration, and moral and ethical principles in the activities of the court apparatus. In particular, the author suggests ways to optimise the structure of the court apparatus, presents the results of a scientific analysis of the legislative regulation of the structure and staff of the court apparatus, and identifies problematic aspects in current approaches to regulating the activities of this structure in the system of judicial authorities.

The author proposes an integrated approach to the study of the mechanism of public administration in the activities of the court apparatus based on the structural-functional and structural-organisational approaches to research, which allowed forming the author's systematisation of the organisational and legal framework for public administration in the activities of the court apparatus, which includes a system of normative and individual acts regulating the principles of public administration in the activities of the court apparatus and which are the basis for the proper administration of justice. It is proved that the organisational and institutional principles of public administration in the court administration form a high-quality organisational structure of the court administration, with appropriate legal regulation which contributes to the effective implementation of the tasks and functions of the court administration, which primarily consist in proper organisational support: full, public, timely and independent operation of the court for the implementation of fair justice; necessary and sufficient conditions for the exercise of rights and obligations by participants to the court proceedings, court activities and proper.

It is determined that all courts operate through the functionality of certain apparatuses that provide organisational, technical, documentary, information and analytical, personnel and material support to the court. At the same time, the court apparatus is not actually involved in the administration of justice, but performs actions necessary for the proper functioning of the judicial system.

It is established that the implementation of the Council of Europe standards in the field of public administration in the activities of the court apparatus is a top priority in achieving compliance of our State, first of all, with the criteria

of membership in the European Union. The author examines the concept of doctrinal understanding and interpretation of such categories as: "international standards" and "European standards", and the author offers his own definition, where a standard in the legal sense is the requirements for "non-infringement" of the rights and interests of others which are generally recognised both in society and in the rules of law.

The article examines the basic concepts, essence and specific characteristics of European standards. The author offers his own understanding of the "European legal standard" as a phenomenon which is of a contractual nature and has developed in the course of many years of practice of interstate cooperation.

The author makes a legal analysis of the impact of European standards on the norms and principles of professional ethics of court staff, which allowed the author to draw the following conclusions: ethical behaviour is marked by the concepts of general requirements for compliance with professional ethics, and therefore the regulation of the rules of ethical behaviour is intended to help prevent corruption and other offences, and to ensure an increase in the level of discipline in general and personal responsibility for the performance of duties by court staff in the course of their administrative activities.

The basic Justice Development Strategies were analysed, which allowed us to identify a number of shortcomings and gaps, including

- in the Strategy for the Development of the Judiciary and Constitutional Justice for 2021–2023, in particular, in paragraph 10 of clause 4.2.1, in terms of preserving the staffing potential of the HCJ and HQCJ, there is no condition for the HCJ and HQCJ staff to undergo a professional and integrity check, which may raise doubts about the transparency of this procedure and the retention of the staff in the same composition;

- in the Strategies for 2015–2020 on the development of the judicial system of Ukraine and for 2021–2025 on the development of judicial education in Ukraine, insufficient attention is paid to the activities of court administrations and, accordingly, their employees.

It is proposed that when developing such Strategies, it is necessary to take into account the need to improve the work of the court staff, the system of public administration in the court and the need to improve the qualification skills of their employees. Since, despite the fact that the intentions set out in the Strategies are of a guideline nature and are recommended, given the focus on European integration of the court system through best practices, foreign partners, when supporting the implementation of the intentions set out in the Strategies, are still guided by the theses highlighted in them.

The author substantiates the need to create a single procedural regulation in the form of several proposed forms by name:

- The Administrative Procedure Code of Ukraine – with provisions on court employees, which will be able to properly reproduce the process of public administration in the work of the court apparatus and simplify the process of obtaining administrative services of the court;

- the Code of Public Management and Administration of Judicial Bodies of Ukraine – as a single mechanism for the distribution of work of the institution and, in particular, such a structural unit as the court apparatus;

- amendments to the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" are proposed to introduce an additional Chapter entitled: "Operation of the Court Staff", which will define: general provisions of the court staff; main functions of the court staff; powers of the Head of the Court Staff and his/her deputies; structure of the court staff and responsibility of the court staff.

The Regulation on Prevention of Mobbing, Discrimination and Equality of Labour Rights of Court Staff has been developed and is proposed to be implemented with certain restrictions on the main principles that may affect the social and labour rights of court staff (in particular, the following aimed at humiliation of honour/dignity/business reputation, including for the purpose of acquiring, changing/terminating labour rights/obligations, which may be manifested in the form of psychological/economic pressure, in particular by creating a hostile/offensive

atmosphere towards the employee, which negatively affects his/her professional suitability).

The author substantiates the fundamental need to have the position of the press secretary filled as a target factor for the performance of his/her functional duties. This position is supported by the need to establish the image of the judiciary and the effective press in the appropriate correlation: independent justice as an identification of the State and free press as an identification of society.

The author proposes to introduce the institute of special court staff members who would perform the functions of a judge in cases of minor complexity and without dispute (writ and special proceedings).

It is determined that during the period of martial law and active hostilities, courts in the controlled territories are obliged to consider cases of those courts which, as a result of military aggression, are unable to hold court hearings, which has led to a significant burden on both judges and court staff. Therefore, it is proposed to update the number of court staff members, taking into account an individual approach to each, with a certain urgent review of the conditions.

The author establishes the need for various measures aimed at improving the qualification level of court staff, management and control distribution of administrative functions and other means aimed at forming an effective system of governance in the judiciary, overcoming the staffing crisis in courts, optimising the court network apparatus, and ensuring effective mechanisms for the proper functioning of the court apparatus.

Key words: public administration; court apparatus; court; organisational support; management; independence; administrative and legal support.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Щербак А. В. Особливості розподілу судових справ серед суддів. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 6. С. 114–117.

2. Щербак А. В. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Інтернаука. Серія: Юридичні науки. 2021. № 8. С. 16–23.

3. Гулак О. В., **Щербак А. В.** Публічне адміністрування в діяльності апарату суду: підходи до формування поняття. Право. Людина. Довкілля. 2021. Т. 12. № 2. С. 101–109.

Стаття у науковому виданні іншої держави

4. Shcherbak A. Types of public administration forms in the activity of the court apparatus. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2020. № 1. P. 89–93.

Тези наукових доповідей

5. Щербак А. В. До питання правового регулювання використання автоматизованої системи документообігу суду. Актуальні питання адміністративного права та процесу: Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених, м. Кривий Ріг, 29 листопада 2019 року: тези доповіді. Кривий Ріг, 2019. С. 193–195.

6. Щербак А. В. Окремі питання видів публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю, м. Черкаси, 23 квітня 2020 року: тези доповіді. Черкаси, 2020. С. 270–271.

7. Щербак А. В. Формування нормативно-правової основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Шляхи реформування юридичних наук у Європейський простір: теоретико-практичний аспект: Міжнародна науково-практична конференція, м. Херсон, 19 травня 2020 року: тези доповіді. Херсон, 2020. С. 226–229.

8. Щербак А. В. Теоретичні аспекти публічного адміністрування в контексті діяльності апарату суду. Сучасні тенденції розвитку публічного та приватного права в Україні: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, м. Київ, 23 березня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 244–246.

9. Гулак О., **Щербак А.** Проблемні аспекти правового статусу помічника судді. Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 79–81.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	19
ВСТУП	21
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ	31
1.1. Сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду	31
1.2. Форми та методи публічного адміністрування в діяльності апарату суду	47
1.3. Функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду	67
Висновки до розділу 1	80
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ	85
2.1 Нормативні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду	85
2.2. Організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду	95
2.3. Інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду	108
Висновки до розділу 2	120
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ	124
3.1. Європейський досвід публічного адміністрування в діяльності апарату суду	124
3.2. Етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду	140
3.3. Напрями вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду	145
Висновки до розділу 3	161
ВИСНОВКИ	166

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	18
ДОДАТКИ	174

18
174
198

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВККСУ – Вища кваліфікаційна комісія судів України

ВРП – Вища Рада Правосуддя

ВРУ – Верховна Рада України

ГК України – Господарський Кодекс України

ГПК України – Господарський Процесуальний Кодекс України

ДСА України – Державна судова адміністрація України

ЄДРСР – Єдиний державний реєстр судових рішень

ЄК – Європейська Комісія

ЄП – Європейський Парламент

ЄС – Європейський Союз

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗУ – Закон України

КАС України – Кодекс адміністративного судочинства України

КМУ – Кабінет Міністрів України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

РЕАОДВ – Реєстр електронних адрес органів державної влади, їх посадових

та службових осіб

РЄ – Рада Європи

РЄС – Рада Європейського Союзу

РСУ – Рада суддів України

СЄС – Суд Європейського Союзу

Ст. – стаття

США – Сполучені Штати Америки

Типове Положення – Типове положення про апарат суду

ЦПК України – Цивільний Процесуальний Кодекс України

Ч. – частина

Угода про асоціацію – Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

ВСТУП

Актуальність теми. Вітчизняне законодавство в сфері адміністрування апарату суду містить низку деструктивних розходжень. Причини такого дисбалансу носять суб'єктивний характер, адже законодавство – результат свідомої діяльності. А відтак, формування юридичного світогляду відбувається шляхом модифікації існуючих концепцій, норм, окремих понять та категорій. Не оминає цього й система публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Важливою складовою у цьому процесі є розуміння сутностей і особливостей, оскільки саме воно дозволяє побачити як позитивні, так і негативні аспекти функціонування апарату суду.

На тлі наслідків коронавірусної інфекції 2019 року (COVID-19), військових дій та активних євроінтеграційних процесів, перед нашою країною постала потреба в удосконаленні публічного адміністрування в системі самоврядування шляхом оптимізації законодавства про організацію судової влади. Зокрема, вагомим поштовхом до даних змін було затвердження Указом Президента України Положення «Про Комісію з питань правової реформи» від 07 серпня 2019 року, відповідно до якого було створено робочу групу з розвитку та вдосконалення законодавства про організацію судової влади та здійснення правосуддя.

Попри значну теоретичну досліджуваність, характерний зміст публічного адміністрування в діяльності апарату суду залишається критичним питанням ефективного функціонування зазначеного інституту. Нагальне усунення низки прогалин і недоліків в діяльності апаратів судів та їх публічному адмініструванні, в певній мірі, охоплює аспекти діяльності апарату суду й публічного адміністрування відносин, які виникають за участі його працівників. Відсутність чітко визначеного регламентування компетенцій та перерозподілу функціонування на законодавчому рівні та недостатність матеріального забезпечення шкодить як реалізації діяльності апарату суду загалом, так і соціальному захисту працівників суду зокрема.

Відповідно, дослідження проблематики публічного адміністрування в діяльності апарату суду, його особливостей, сутності, форм, методів, функцій, суб'єктивного і об'єктивного складу та іншого, обумовленого нормативними основами, потребує застосування шляхів удосконалення, що є надзвичайно актуальним наразі, особливо в період воєнного стану в Україні, оскільки саме від оперативної та ефективної роботи апарату суду залежить якість забезпечення роботи судової системи безпосередньо.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Теоретичну основу проблематики окремих аспектів публічного адміністрування апарату суду досліджували вітчизняні та зарубіжні правознавці, серед яких: В. Авер'янов, О. Бандурка, С. Белявська, В. Бринцев, Ю. Битяк, Л. Богачова, А. Борко, М. Булкат, В. Венедиктов, О. Гулак, В. Галуцько, Б. Гірський, І. Голосніченко, В. Гордєєв, П. Діхтієвський, О. Дудченко, О. Дрозд, М. Золотарьова, А. Іванищук, Р. Кирилюк, З. Кісіль, М. Ковалів, Т. Коломоєць, М. Козюбра, О. Красноборов, В. Курило, В. Ладиченко, Т. Лозинська, Л. Луць, А. Малихіна, І. Марочкін, Н. Матюхіна, Л. Москвич, В. Мельниченко, С. Обрусна, О. Овчаренко, Н. Плахотнюк, О. Світличний, Н. Сібільова, С. Слюсаренко, Є. Соболь, А. Терновенко, О. Харитоновна, О. Черновський, Ю. Шемшученко, А. Школика, О. Улютіна, О. Яновська, О. Яра та інші.

Водночас, незважаючи на беззаперечну актуальність наукових досліджень проблематики публічного адміністрування в діяльності апарату суду, наукові розвідки власне стосовно означеного питання є доволі поодинокими. Низка питань щодо цієї тематики висвітлена опосередковано й потребує подальшого дослідження. Зокрема, не було проведено детального дослідження даної проблематики, не виявлено шляхи подолання усталеної системи нерентабельності нинішнього адміністрування та не запропоновано методи, засоби та способи досягнення забезпеченості всіма ресурсами діяльності суддівського корпусу.

Відповідно, необхідність дослідження проблематики публічного адміністрування в діяльності апарату суду, обумовлена недостатньо

комплексним підходом на теоретичному рівні, з одного боку, та відсутністю належного законодавчого врегулювання – з іншого.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація написана з урахуванням Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276, Стратегії розвитку правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 рр., затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021, та Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2025 р., затвердженої Указом Президента України від 11.08.2021 р. № 348/2021. Крім того, окремі частини дисертаційного дослідження виконані відповідно до Стратегії сталого розвитку судової системи на 2021-2025 роки, розробленої Комісією з питань правової реформи із залученням представників експертного середовища, та Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки, що схвалена Протоколом Науково-методичної ради НСШС від 18.12.2020 р. № 6. Водночас, дисертаційне дослідження виконано відповідно до загального Плану дій Україна–ЄС, затвердженого на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, що відбулося 21.02.2005 р. та Плану-графіку імплементації «Плану дій Україна–ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки» від 12 грудня 2001 р. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 21.10.2019 р. (Протокол № 2).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження теоретико-методологічних засад та організації публічного адміністрування відповідно до обраного об'єкта – апарату суду, як юридичного так і соціального явища в адміністративному праві.

Мета розкривається шляхом постановки наступних науково- дослідницьких завдань:

- розкрити сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- провести комплексне дослідження форм та методів публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- визначити функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- проаналізувати загальну характеристику вітчизняного законодавства у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду та виокремити його основні проблемні аспекти;
- дослідити організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- проаналізувати інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- проаналізувати європейський досвід публічного адміністрування в діяльності апарату суду з метою його подальшого впровадження у вітчизняне законодавство в умовах євроінтеграції;
- розкрити етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- виявити існуючі недоліки та запропонувати зміни до чинного законодавства України у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду з метою усунення прогалин та правових колізій в досліджуваній сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Предметом дослідження постає власне публічне адміністрування в діяльності апарату суду.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та реалізації задач дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання державно-правових явищ. Для виявлення впливу конкретних умов на структуру системи публічного адміністрування в діяльності апарату суду, форм, функцій та принципів, властивих компонентам системи публічного адміністрування апарату суду, а також взаємозв'язків між формами і методами з іншими правовими явищами, такими як інституційні засади та етичні стандарти публічного

адміністрування в діяльності апарату суду, в основу роботи було покладено системно-структурний метод.

Серед масиву використаних методів можна виділити також догматичні методи: метод аналізу використовувався при виділенні окремих наукових понять (п. 1.1), формулюванні нових понять (п. 1.2, п. 1.3, п. 2.2); метод синтезу дозволив виділити окремі форми, методи, функції та принципи адміністрування в діяльності апарату суду та дослідити їх взаємодію (п. 1.2, п. 2.2, п. 2.3); статистичний метод використовувався при аналізі письмових джерел (соціологічного опитування та наукових праць).

До використаних спеціальних методів належать: порівняльно-правовий метод, критично-правовий, порівняльно-історичний та метод окремого випадку. Зокрема, порівняльно-правовий метод, що дозволяє співставляти одні явища з іншими, використовувався задля порівняння норм національного законодавства з нормами європейського права, а також при виявленні неузгодженості вітчизняного законодавства із нормами європейського права (п. 3.1, п. 3.2, п.3.3). За допомогою критично-правового методу створені пропозиції щодо внесення змін до норм законодавства України (п. 3.1, п. 3.2, п. 3.3.). Використання порівняльно-історичного методу дало змогу оглянути наукові джерела з хронології судового управління з огляду на процес змін державотворення і соціальної цінності прав працівників апарату суду. Його застосування дозволило підтвердити необхідність оптимізації структури апарату суду, перерозподілу функцій, з урахуванням теперішніх умов воєнного часу (п. 1.1). Метод case study (метод окремого випадку) використовувався при аналізі окремих структур апаратів судів (п. 2.1, п. 2.2, п. 2.3).

Нормативною основою дослідження є положення Конституції України, процесуального законодавства України, Законів України «Про судоустрій статус суддів», «Про Конституційний Суд України», «Про Вищу раду правосуддя», «Про державну службу», підзаконних нормативно-правових актів Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, актів Державної судової

адміністрації, Вищої ради правосуддя, Національної школи суддів, органів суддівського самоврядування та ін. Крім того, у роботі використовувалися правові акти Європейського Союзу, а також законодавство зарубіжних держав (Австрії, Великої Британії, Польщі, Латвії, Литви, Естонії, Угорщини, Німеччини та ін.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень публічного адміністрування в діяльності апарату суду, відповідного правового регулювання й практичної реалізації. Внаслідок проведеного дослідження в дисертації сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, а саме:

вперше:

- запропоновано теоретичне визначення поняття «публічне адміністрування в діяльності апарату суду», під яким запропоновано розуміти складну, багатогранну й злагоджену роботу судової влади, яка здійснює управління організаційної діяльності суду для створення належних умов його ефективної роботи через апарат суду та його структурні підрозділи, з метою забезпечення реалізації права громадян на справедливе правосуддя;

- запропоновано комплексний підхід до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформувати авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких віднесено система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є основами для належного відправлення правосуддя. Доведено, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду, з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, які, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної,

публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

удосконалено:

- підходи до концептуального розуміння інституційних складових публічного адміністрування в діяльності апарату суду, з-поміж яких нами виокремлено наступні два: 1) публічна адміністрація судів; 2) публічна адміністрація діяльності в апараті суду. Відповідно до такої типології, до першої групи відносяться такі головні інституції як: Вища рада правосуддя, яка погоджує Типове положення про апарат суду та Положення про порядок створення та діяльність служби судових розпорядників; Рада суддів України, яка, власне, розробляє й організовує реалізацію заходів, спрямованих на забезпечення інституційної незалежності судів та оптимізацію організаційної складової діяльності судів; Державна судова адміністрація України, що розробляє та затверджує, за погодженням Вищої ради правосуддя, Типове положення про апарат суду, аналізує кадрову діяльність апарату судів, визначає потребу у відповідних фахівцях, реалізує замовлення щодо їх підготовки, забезпечуючи необхідні умови задля належного рівня підвищення кваліфікації працівників апарату судів. До складу другої групи нами віднесено: Голову судової установи, що відповідає за організацію ведення в суді відповідної статистики та інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності суддів задля підвищення якості й ефективності судочинства; керівника апарату суду, що здійснює безпосереднє керівництво апаратом суду, забезпечуючи водночас організацію роботи структурних підрозділів, безпосередньо працівників апарату суду та їх злагоджену взаємодію у питаннях виконання завдань, покладених на апарат суду.

- обґрунтовано наукову класифікацію принципів публічного адміністрування в діяльності апарату суду, які дозволять досягти достатнього рівня довіри, оперативності і якості у відправленні правосуддя. До загальних

запропоновано віднести: 1) принцип верховенства права; 2) принцип пропорційності; 3) принцип єдності; 4) принцип територіальності; 5) принцип відкритості; 6) принцип злагодженості та ефективності. До спеціальних віднесено: 1) принцип субсидіарності; 2) принцип програмування; 3) принцип належного управління; 4) принцип постійності; 5) принцип прозорості;

- наукові підходи щодо організаційної структури апарату в судовій системі, де шляхом аналізу роботи суду можливо виокремити основні структурні підрозділи суду, а саме: відділ прийому та реєстрації; інформаційний відділ; матеріально-технічний відділ, відділ кадрів, відділ організації судового процесу; відділ архівної роботи; виконавчий відділ; відділ по роботі зі зверненнями громадян; відділ планово-фінансової діяльності;

- положення про функціонально-правові засоби діяльності апарату суду в системі публічного адміністрування, основними серед яких є: 1) організаційне забезпечення роботи судів; 2) методичне та правове забезпечення роботи судів; 3) документальне забезпечення роботи судів; 4) інформаційне забезпечення роботи судів; 5) фінансове та матеріально-технічне забезпечення роботи судів; 6) кадрове забезпечення роботи судів; 7) міжнародне співробітництво; 8) забезпечення безпеки суддів і працівників апарату судів; 9) соціально-побутове забезпечення суддів і працівників апаратів судів; 10) взаємодія із засобами масової інформації, громадськістю.

дістало подальшого розвитку:

- порядок формування апарату суду, який дає підстави сформулювати пропозиції щодо вимог до кандидатів на посаду керівника апарату суду та процедури формування кадрів апаратів судів. На сьогодні ці вимоги не відповідають законодавству і тому доцільно внести зміни до Типової посадової інструкції старшого секретаря місцевого загального суду, Типової посадової інструкції секретаря місцевого загального суду, Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції тощо;

- концептуальні положення, що визначають поняття публічного адміністрування в діяльності апарату суду, особливості, форми та методи в

діяльності апарату суду, правовий статус працівників апарату суду, сформульовано оптимальну модель його законодавчого закріплення, а також визначено основні напрями вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- наукові підходи до категорії «функції публічного адміністрування в діяльності апарату суду», під якими запропоновано розуміти основні напрями його діяльності, що характеризують місце й загальне призначення апарату суду в системі судоустрою, порядок взаємодії із суддівським корпусом, іншими органами системи забезпечення функціонування судової влади тощо. Відповідно, функціями окремих структурних підрозділів апарату суду визначено: 1) організаційну; 2) інформаційно-аналітичну; 3) представницьку; 4) фінансову; 5) обслуговуючу;

- реформування статусу помічника судді, а саме пропонується внести зміни до Закону України «Про державну службу», в частині визнання статусу державного службовця посади помічника судді, позаяк наразі дана посада належить до патронатної служби. Головною передумовою даних змін є те, що призначення та звільнення з посади помічника судді проводиться керівником апарату суду без проведення конкурсу на займану посаду.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційне дослідження може бути використано з метою удосконалення організаційної складової в сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, зокрема, через внесення змін до низки нормативно-правових актів, зокрема, Положень про апарат суду та спеціальних Положень щодо відповідних посад апарату суду (акт впровадження Голосіївського районного суду міста Києва). Також, дане дисертаційне дослідження може бути використано у навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Судові та правоохоронні органи України» й підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів та науково-дослідній діяльності (акти впровадження Національного університету біоресурсів і природокористування України).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження були апробовані на: Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу» (Кривий Ріг, 29 листопада 2019 року); Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє» (Черкаси, 23 квітня 2020 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Шляхи реформування юридичних наук у Європейський простір: теоретико-практичний аспект» (Херсон, 19 травня 2020 року); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні тенденції розвитку публічного та приватного права в Україні» (Київ, 23 березня 2021 року) та Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки» (Київ, 21-22 жовтня 2021 року).

Структура дисертаційної роботи обумовлена характером проблематики, постановкою мети і завдань дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 203 сторінки. Список використаних джерел налічує 234 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ

1.1. Сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Наша країна наразі перебуває в періоді значних перетворень і це, в свою чергу, впливає на трансформацію життєдіяльності суспільства. Водночас, суттєві інтеграційні процеси слугують викликом для досліджень, що не обходять і правовий напрямок судового адміністрування. Щоб побачити нові можливості поліпшення роботи суду і, зокрема його апарату, з одночасним застосуванням застережень ймовірних ризиків небезпеки є потреба з'ясувати квінтесенцію публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Головним призначенням судової влади є вирішення правових спорів. І саме орган судової влади слугує суб'єктом, що її відтворює і який наділений тим обсягом компетенцій, що можуть мати вагомий авторитет для ідеології особи та суспільну волю взагалі. Ця гілка влади має певну характерну особливість серед загальної системи владних інституцій в країні, позаяк їй притаманна виняткова авторитетність в площині особливих проваджень, які створюють юридичні результати своєї діяльності та використовуються тільки судами конституційної юрисдикції, за умов дотримання законодавства, згідно встановлених процесів процедурними нормами, віднесеними до регуляторів судових установ [93, с. 17].

Критична характеристика, констатація фактів, дискусії авторів і суперечності є істинним спрямуванням щодо вироблення уніфікованих регуляторів публічного адміністрування у відправленні правосуддя, до чого ми власне і прагнемо у нашому дослідженні.

Розуміючи важливість адміністративної реформи та значимість її реалізації, держава бере на себе обов'язок впровадження різних адміністративних змін, які покликані забезпечити формування ефективної

системи публічного управління. Метою адміністративної реформи є поетапне створення саме такої системи, яка й забезпечить існування нашої держави як країни, що отожднюється з такими категоріями державності як високоцивілізованість і правозабезпечуваність країни серед європейського кола іноземних держав, що мають якісний добробут населення, його суспільно-матеріальне забезпечення, розвинутість культурного рівня, що й має створити умови, за яких Україна стане престижною у міжнародному плані [114, с. 11].

Перетворення в організацію адміністративного регулювання разом з належним засобом забезпечення потреб людей, на рівні державного і громадського сервісу, в тому числі і в судовій сфері, є необхідною вимогою в нововведеннях судового адміністрування, що є найбільш актуальним та обговорюваним в суспільстві, юридичних колах практиків і наукових теренах. Безумовним завданням публічно-адміністративних перетворень є утвердження справедливого суду та вдосконалення вітчизняної судової системи.

Реалізація судової реформи, перехід суспільства до інформаційної та соціально-правової спрямованості створили умови, що викликають потребу у заміні самих методів публічного адміністрування суду. Відтак, судочинство в сучасних умовах вимагає застосування новітніх методів його реалізації та адаптацію застарілої системи організації правосуддя до сучасних умов з суттєвими соціальними, економічними, правовими змінами і перетвореннями.

Перше десятиріччя незалежної країни, українське адміністрування за судоуправлінням не зачіпалось при відправленні правосуддя. З огляду на кількісний склад суддів та корпусу персоналу, безпосередньо українська судова система обмежена у фінансуванні при їх кадровому забезпеченні.

Проте, за останні декілька років ситуація почала змінюватися. В Україні розпочався значний прогрес у контексті набору якісного персоналу та покращення організації роботи апарату суду в різних інстанціях. Водночас, умови війни призупини таку позитивну динаміку.

У своїй діяльності суд, як і будь-який інший державний орган, спирається на відповідний апарат, який, хоча і не здійснює безпосереднє правосуддя, проте

реалізує значний обсяг роботи й забезпечує умови належного відправлення правосуддя. Від якості та ефективності виконання апаратом суду своїх завдань в забезпеченні належної роботи суду значним чином залежить якісний стан реалізації своїх функцій системи правосуддя та колективу посадових осіб, як працівників апарату суду. Тому, на шляху прагнення нашої держави бути соціально орієнтованою і правозабезпечуючою, судочинство повинно стати неупередженим та впливовим. Власне, досягнути такого стану можна не тільки шляхом покращення засад здійснення правосуддя, а й шляхом реформування публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а саме, приведення його до стандартів європейських країн.

Надзвичайно важливим вбачається встановлення сутності публічного адміністрування, його особливостей і, головне, розуміння публічного адміністрування в діяльності апарату суду, що ототожнювало б його суть. Відтак, спочатку спробуємо визначитися з базовою категорією «Публічне адміністрування».

Звернувшись до Британського Повного словника Вебстера (Webster's Revised Unabridged Dictionary), з'ясуємо, що «administration» означає «управління; управління публічними справами; надання послуг/прийняття обов'язків; керівництво певним утворенням». Цей словник, з-поміж зазначеного, містить і наступне визначення: «виконавча частина державної влади, яка полягає в реалізації конституційних та правових повноважень, загальному нагляді за національними справами та у застосуванні права» [234].

При дослідженні походження терміну «публічне адміністрування», виявлено, що вперше цей термін був застосований в 1887 році 28-м президентом США – Вудро Вільсоном при написанні есе за назвою: «Вивчення адміністрації» («The Study of Administration»). У своїй роботі він визначив ціль адміністративної науки, що являє собою, перш за все, сутність діяльності самого урядового органу та те, що цей орган мусить проводити якісні процеси з раціональним використанням фінансових та енергетичних ресурсів [218, с. 5].

Публічне адміністрування пов'язано також і з розумінням його в дорадянській час та, відповідно, його застосування в доктринах правової літератури. Наприклад, Юрій Панейко, юрист-адміністративіст, у праці «Наука адміністрації та адміністративного права» (початок ХХ століття) зазначав: «... що у щоденному житті про адміністрацію й про адміністрування чуємо на кожному кроці: йдучи до школи, фабрики, до підприємства» [103, с. 65].

Публічне адміністрування в діяльності апарату суду не є ретельно дослідженим. Наукові доробки, при визначенні адміністрування як такого, у системі судової гілки влади нерідко між собою відрізняються та, відповідно, по різному використовуються.

Здійснюючи аналіз процесу публічного адміністрування в судах постає потреба акцентувати увагу на управління, організації, очолюванні, суддівському кліматі в цій системі тощо.

В етимологічному розумінні термін «управляти» позначає наступне: «1) направляти роботу кого-небудь або чого-небудь; головувати над кимось, чимось, керувати; 2) використовувати кермо або інше обладнання, направляти щось; корегувати процедуру, діяти на координацію і положення чогось» [24, с. 1522].

Щодо визначення поняття «управління» в юридичних джерелах, слід зазначити, що різні автори вкладають у нього різний зміст. Тому науковцями надається узагальнене його розуміння, як система засобів, що позначаються на об'єднанні суспільства задля налагодження, зберігання відмінної особливості, покращення і зростання [9, с. 52].

Дехто ж з науковців вбачають в «управлінні» певну форму, як засіб споріднення цієї спільноти. Допмагаючи якісними характеристиками та відштовхуючи згубні дії, «управління» здійснює посилення і зміцнення єдності спільноти. За допомогою якісних важелів панування, громадськість адаптується і сприяє державі у реформаторських змінах. Їство і склад змін закладається у дотриманні добірної забезпеченості розпорядку не тільки шляхом призвичаювання, але і опануванні за допомогою осягнення й застосування реальності законів [40; 193, с. 48].

Аналізуючи наукову літературу, присвячену гіпотетичності управління в судах, спостерігається тенденція до розуміння його у вигляді саме організаційного забезпечення судів. А. А. Стрижак характеризує організаційне забезпечення судів у вигляді відтворення процесу, що покриває вимоги судової системи та забезпечує необхідною фінансовою базою за досить сприйнятні матеріальні цінності при якісному і об'єктивному здійсненні судочинства, за умов застосування відповідного судового управління [197, с. 29].

Того самого бачення в розумінні управління в судах притримується і автор С. Ю. Обрусна, яка в поняття «судове управління» вкладає сам процес з організації управління в судах та самої організації забезпечення судів. І вона вважає, що саме таке розуміння охоплює важелі впливу на управлінські процеси судової діяльності, а тому постає необхідність у його відтворенні у нормативно-правових актах законодавчого рівня [107, с. 38].

Водночас, розглянемо характерні складові таких однакових по звучанню та не тотожних за змістом понять «адміністрування» і «публічна адміністрація».

До сьогоднішнього дня зміст і обсяг цієї категорії залишається настільки дискусійним, що навіть наявні думки про те, що поняття «публічна адміністрація» по своїй суті не існує в чітко визначеному значенні, сприйнятому до безумовного використання, а відтак і сфера розповсюдження достатньо різностороння [225].

Однак, їх характеристика повинна починатись із застосуваннях таких у дослідженнях в доктрині, практиці та в навчальних процедурах. За поглядом Ю. Панейко, розуміння адміністрації в найбільш поширеному буденному варіанті полягає у «плановій діяльності однієї людини або групи людей (фізичної чи юридичної особи), які прагнуть до досягнення окреслених цілей» [103, с. 65].

Науковець Пухтецька А. у своїй праці приділяє увагу саму цій тематичній «гілці» та визначає, що «public administration» розуміється європейськими вченими у вигляді колегіальності установ, що виконують функціонал цього адміністрування, відповідною адміністрацією задля громадськості у вигляді публічного управління нею ж [169, с. 18].

В тій же, загальній довідковій літературі термін «публічний» (від лат. *publicus* – суспільний, народний) визначається як відкритий, гласний [189]. У словниках, у яких зроблено переклад визначення «public», можна знайти наступні прикметники на означення досліджуваної категорії: «суспільний, державний, народний, загальнонародний, публічний, загальнодоступний, комунальний, відкритий, гласний» [193]. У свою чергу, в спеціалізованому онлайн-словнику «Мультитран» визначення «public» трактується як: «суспільний, народний, загальнонародний, комунальний, публічний, загальнодоступний, відкритий, державний, загальний, казенний, суспільного користування, колективний, гласний, несекретний, об'єднаний» [45]. У цілому ж, публічне адміністрування постає багатоаспектним явищем, обумовленим такими основними поняттями, як: держава, політика, публічне управління й влада.

Достатньо детально визначення «публічного адміністрування» сформулював В. Вільсон, а саме, у вигляді якісного виконання суспільних правил: «Застосування загального закону у приватних інтересах – це і є процес адміністрування. Накладення податку, його підвищення або та ж сама логістика, забезпечення оборони країни – це і є процесами адміністрування. Проте загальні правила у вигляді законів, що направляють таку діяльність, мають бути орієнтирами у цьому процесі. Не всі намагання урядовців є адмініструванням і лише конкретні дії, при дотриманні таких правил у вигляді законів, є процедурою адміністрування» [101, с. 5].

Як у доктринальному розумінні, так і практичному, нормотворчому, освітньому, тощо застосуванні, віднайшли своє використання такі категорії, як: судове управління, організаційне управління судами, організаційне забезпечення судів тощо [40]. Тобто, дослідження публічного адміністрування в діяльності апарату суду може розглядатись в різних розуміннях.

Зокрема, Обрусна С. у «судове адміністрування» закладає певний вид соціального управління, який містить характеризуючий склад державного управління, а також самоуправління у вигляді процедури організаційного

управління й забезпечення діяльності судів, згідно конституційних норм і національного законодавства [108 с. 10].

Відповідно, можна відобразити, що адміністрування апарату суду є забезпеченням, організацією та координацією діяльності апарату суду, його кадрового складу у їх спільній діяльності при вирішенні питань, що постають в процесі роботи.

Публічне адміністрування в діяльності апарату суду здійснюється через так званий адміністративний корпус, зокрема, адміністративні посади: голови суду та заступника (заступників) голови суду; керівника апарату суду. Лише злагоджена взаємодія зазначеного адміністративного корпусу є запорукою якісно-системного забезпечення управління судовим процесом.

Висловлення І. Є. Марочкіна та Н. Сібільової щодо задач, які постають перед апаратом судової установи, містить спрямування діяльності процесу адміністрування в судовій установі, при певному уповноваженні, через наявний функціонал. Відповідно, апарати судів місцевого рівня чи апеляційної юрисдикції, з розбивкою на кількісний штат та підсудність, встановлюють їх склад та поділяються на: апарати судів місцевого рівня: 1) – 5 суддів; 2) – 6-10 суддів; 3) – від 11 і більше суддів; і категорія апаратів судів апеляційного рівня: 1) – до 50 суддів; 2) – з 50 і більше суддів [93, с. 69].

Також, вагомим чинником формування складу апарату суду є практична організуюча діяльність в певній судовій установі, з огляду на що адміністрація створює й узгоджує типові штатні розклади для конкретної категорії судів, відповідно до кількісного штату працівників суду зі статусом державного службовця і з врахуванням технічних працівників, а також штатні розклади для керівників апаратів та голів судів, в залежності від категорії суду. **Власне, кількість штату, а також структура апарату місцевого і апеляційного судів, визначається з огляду коштів, що виділяються Державною судовою адміністрацією України на суд, з узгодженням Голови конкретного суду [93, с. 69; 204; 206, с. 56-63].**

І. Марочкін та Н. Сібільова, висловлюючи свою думку щодо управління судами, вважають, що нашій країні притаманна американська модель управління, зокрема, що реалізується за допомогою судових адміністраторів, в Україні – керівників апарату суду. На них покладено низку завдань з суттєвим функціоналом, що закріплені за головами судів стосовно кадрових питань працівників апарату суду; фінансового, технічного, організаційного забезпечення структур апарату суду. По деяким справам секретарі судових засідань і помічники суддів перебувають у подвійній підлеглихості як суддів, так і адміністративного керівництва суду [93, с. 71].

Повноваження та управлінські обов'язки голови та керівника апарату суду нормативно закріплені в законодавстві щодо суддівського корпусу та устрою суду, зокрема: Законі України «Про судоустрій та статус суддів» (далі - Закон). Норми зазначеного Закону поділяють повноваження, які покладені на працівників з категорії адміністративних посад, а саме: голова суду/його заступник(ки), які здійснюють нагляд за якістю функціонування апарату суду, а також керівник апарату суду, що організовує роботу всього штату суду [142]. За організацію діяльності суду відповідальний його апарат в особі керівника, і це закріплено на рівні Положення про апарат суду, яке складається з дотримання фабул типового положення та узгоджується/затверджується зборами суддів відповідного суду. Якщо суд є новоутвореною установою, відповідно затверджується Тимчасове положення про такий апарат. Вища рада правосуддя погоджує Державній судовій адміністрації України типові положення про апарат суду, а остання, в свою чергу, – затверджує його [204].

Налагодження роботи апарату суду, безпосередньо суддів, штатного корпусу, Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи і всього судового процесу покладено власне саме на керівника апарату суду, за що він і несе персональну відповідальність та звітується перед зборами суддів. За наслідками, йому може бути висловлена недовіра з подальшим звільненням.

В електронному виданні серії книг «Управління судом», зокрема саме в першій, що стосується керівника апарату суду, запропоновано організаційну

структуру апарату суду вбачати в її такому типологічному вигляді як: керівника апарату, загальної і спеціальної канцелярії, секретарів судових засідань, експедиції, архіву та інших – як служб управління рухом справ, а також служб: статистичної та/або узагальнюючої, інформаційних технологій та/або матеріально-технічного забезпечення, зі звернень громадян, судових розпорядників, персоналу, фінансування та планування та помічники суддів [80]. Власне, кожна справа, потрапляючи до суду в певний період, перебуває в опрацюванні в одній із структур судової установи, тому існує така систематизація за етапами знаходження справи в роботі.

Так, при підготовці справи до розгляду, вона спочатку потрапляє до служби первинного прийому документації, що здійснюють обробку звернень по типу загальної канцелярії. В подальшому справа рухається до служби автоматизованої реєстрації (вона може мати найменування спеціальної канцелярії). Далі підключається служба, яка несе відповідальність за автоматичний розподіл з подальшою передачею справи судді, що виступає теж у спеціалізованому вигляді. Інформація щодо руху справи та супроводження процесу прийому громадян здійснює служба звернень. Супровід інформаційних технологій також покладається на додаткову службу.

Коли справа переходить на етап її розгляду вже по суті, здійснюється перегляд змісту справи, нормативно-правової бази, аналіз прецедентного права, складання проектів процесуальних документів (запитів, повідомлень, викликів учасників) та інших дій стосовно витребування доказів і це покладено на компетенцію помічника. При проведенні судового засідання секретар здійснює супровід фіксації судового процесу, оформлює справу і підпорядковує справу певній канцелярії в залежності від категорії.

Організацію забезпечення порядку дотримання процедури судових засідань проводить служба судових розпорядників. Прийом, відправка, реєстрація матеріалів та іншої документальної кореспонденції проводить канцелярія/експедиція. Прийом відвідувачів і сповіщення про рух справи

здійснює служба звернень громадян. Супроводження інформаційних технологій здійснює також окрема служба.

Кінцевий етап розгляду справи проводиться теж через спеціальну канцелярію, що проводить невідкладні процесуальні дії на кшталт надання чи надіслання копій рішень всім учасникам справи та формування/збереження до направлення/відправки на апеляційний розгляд справи у разі формування передачі рішення до виконавчої служби. В цьому процесі також приймають участь за визначеною компетентністю служби, що здійснюють: прийом, відправку, реєстрацію кореспонденції – канцелярія та експедиція. Інформування щодо стадії розгляду справи, прийом громадян покладений на службу зі звернень громадян. Збір статистичних даних та проведення аналітичної роботи покладається на службу, що відповідає за зберігання, обробку і накопичення статистичної інформації зі справ. Подальше зберігання матеріалів справи і видачу певних документів проводить архів. І ця процедура теж супроводжується службою інформаційних технологій [99, с. 84-92].

Як вбачається із вище зазначеного, в судах і, зокрема, в структурі його апарату, допустимим є існування певних управлінь чи відділів або, інколи і, секторів. Ці структури виконують свої повноваження в залежності від задач, що відображені в Положеннях, за узгодженням їх змісту, керівником апарату.

Штатна чисельність канцелярії, секретарів судових засідань, наукових консультантів та судових розпорядників формується з орієнтиром на кількість суддів і відповідно їх завантаженості. При тому, працівники апарату суду мають статус, що підпадає під регулювання Закону України «Про державну службу» [134].

Власне робота апарату Верховного Суду включає організацію роботи Верховного Суду, тому саме Положення про апарат суду, його структура, а також штатний розпис апарату Верховного Суду мають узгоджуватись Пленумом Верховного Суду, проте за обов'язковим поданням Голови Верховного Суду, що відповідним чином затверджується.

Законодавче, науково-методичне, прецедентне забезпечення судової практики може формуватися у фонді бібліотеки суду як у паперовому, так і у електронному вигляді, про що формується положення про такий підрозділ, яке, власне, узгоджується Державною судовою адміністрацією України з подальшим дотриманням процедури затвердження. Водночас, при суді існує й служба судових розпорядників, які стежать за дотриманням відвідачами судової установи порядку виконання розпорядчих повноважень працівників суду.

Щодо дотримання самими працівниками апарату суду порядку поведінки із колегами та відвідувачами суду існують Правила поведінки працівника апарату суду, що затверджені Радою суддів України рішенням від 06 лютого 2009 року за № 33, а також Правилами внутрішнього трудового розпорядку та дисципліни і внутрішнього службового розпорядку [130].

Закон містить положення щодо організаційної структури суду, яка є елементом механізму діяльності самого суду. Лише злагоджене забезпечення діяльності суду здійснюється за рахунок організаційних, технічних та розпорядчих умов. Судові справи проходять певні етапи в «ланцюзі» роботи суду: прийом матеріалів; призначення судових справ до розгляду; судовий розгляд прав; звернення рішень судів до виконання; архівування судових справ. Адміністрування суду на пряму впливає на злагодженість безперервного і оперативного існування цього «ланцюга». Відбування кожного етапу певної справи забезпечується уповноваженими на це підрозділами і посадовими особами суду, що є працівниками апарату суду.

Питання належного функціонування судової системи слід розглядати не лише з позиції її правової регламентації організації й функціонування, але водночас і за допомогою розгляду процедур керівництва, які в ній відбуваються, що також є важелем в цих процесах [193].

Управлінська діяльність за допомогою необхідних правових норм, взаємопов'язаних та доповнюючи одна одну в певній мірі надають суб'єктам публічного адміністрування важелі впливу на системо-утворюючий механізм якісної подачі умов для відправлення правосуддя. Так, владний припис

спроможний втілити ідеї якісного публічного адміністрування в судовій системі країни. Водночас, нині діюча організаційна форма адміністрування не дозволяє окреслити чіткі межі повноважень певного функціоналу серед суб'єктів публічного адміністрування в суді.

Істинність серед проблем недосконалості адміністрування в судовій владі на рівні управління в організації всього процесу роботи апарату суду, можна здобути за допомогою детального аналізу сутності публічного адміністрування в судовій системі як у межах нашої країни, так і у порівнянні з зарубіжними.

Свої наукові пошуки в судовому адмініструванні в загальних рисах здійснювали такі вчені як: В. Авер'янов, Г. Барабаш, Ю. Битяк, І. Голосніченко, О. Гулак, О. Дрозд, В. Кривенко, О. Коротун, В. Ладиченко, О. Світличний, А. Стрижак, Є. Соболев, Д. Притика, О. Харитонова та інші. Однак, детальну аналітику проблематики проведено не було, не було виявлено шляхи подолання усталеної системи нерентабельності нинішнього управління та не запропоновано методи, засоби та способи досягнення забезпеченості всіма ресурсами діяльність суддівського корпусу.

Адміністративні дії щодо налагодження процесу організації роботи апарату суду повинні бути проявом відповідальності адміністративного ресурсу судової влади, і, відповідно, результатом прояву довіри ззовні.

Регуляторна діяльність суб'єктів публічного адміністрування повинна бути націлена на надання можливості судам якісно надавати адміністративні послуги в межах компетенції роботи судової гілки влади.

Зокрема, на думку О. Дрозда, суспільні взаємовідносини адміністративного характеру супроводжуються регуляторами відповідних норм адміністративної категорії за результатами відповідної санкції, у разі порушень встановлених нормативних вимог законодавства [45]. Такої ж думки притримується і О. Харитонова, яка адміністративно-правові відносини вважає урегульованими адміністративно-правовими нормами, де при здійсненні адміністрування в публічному управлінні їх вплив відбувається саме на суспільні

відносини при дотриманні публічного порядку охорони, в яких суб'єктом є повноважна посадова особа, наділена відповідною компетентністю [211, с. 6].

Нормативними інструментами в управлінській діяльності апарату суду є Положення про апарат суду, що утворюється з дотриманням умов, визначених в Типовому положенні про апарат суду, а також з дотриманням конституційних норм, законодавства, що регулює цю сферу, зокрема Законів України: «Про судоустрій і статус суддів»; «Про державну службу», «Про запобігання корупції», «Кодексу законів України про працю» та нормативних і розпорядчих актів, в тому числі, і Положень про апарат суду, рішень Ради суддів України, рішень зборів суддів, а також наказів й розпоряджень голови суду та керівника апарату суду [142; 134; 151].

Більш локального характеру нормативними документами є: посадові інструкції; Положення про структурні підрозділи апарату суду; Положення про апарат суду; Правила внутрішнього службового розпорядку; Правила внутрішнього трудового розпорядку; Правила поведінки працівника суду; Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; Правила техніки безпеки, а також додаткові акти щодо супроводження процедури/дії і т.п.

Згідно вказаних актів, діяльністю апаратів судів загальної юрисдикції слід вважати організаційне забезпечення судочинства. Саме такої ж думки притримується і Р. Кирилюк, подаючи розуміння роботи суду у дотриманні належного процесу діяльності судоустрою. Але не дивлячись на існування неабиякого нормативного матеріалу як прямого, так і відсильного характеру, їх сукупність не заповнює тих прогалів, що існують нині в публічному адмініструванні апарату суду [68, с. 42].

Відповідно, є потреба створення якісного інструментарію до управління задля запобігання концентрації владних повноважень адміністрування в одній плеяді судового апарату, впорядкування системи загальних правил, які не мають єдиного механізму взаємодії, ланцюгу противаги і стримувань, що забезпечать

взаємну підконтрольність та допомогу різним, не пов'язаним по функціоналу, компетенціям адміністрування.

Підштовхуючим чинником у досягненні поставлених цілей є створення складових частин одного великого механізму врядування в судовому апараті. Так, І. Марочкін, при дослідженні організації роботи суду загальної юрисдикції в Україні, слушно зазначає, що апарати судів здійснюють безпосереднє організаційне забезпечення роботи суду, яке спрямовується як на діяльність щодо здійснення правосуддя, створення умов, необхідних для реалізації прав та виконання обов'язків всіх учасників судового процесу, так й на діяльність щодо забезпечення функціонування суду як державної установи та юридичної особи й підтримання необхідних умов перебування і роботи у суді громадян та його працівників [112, с. 67].

Вироки та рішення, які виносять судді, з більшою мірою ймовірності будуть справедливими, оперативними, належно обґрунтованими і добре сприйматимуться суспільством, якщо суди, де судді займаються відправленням правосуддя, функціонуватимуть як добре налагоджені організації [196, с. 67].

Сьогодні основним органом, що здійснює управління в судах, є Державна судова адміністрація. Згідно із ст. 151 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ДСУ України виступає установою, що супроводжує діяльність суду, сприяє його фінансуванню за функціоналом, що покладений на неї, згідно законодавства України. До повноважень відповідного органу передано забезпечення належних умов діяльності судів, вивчення кадрових питань апарату судів, забезпечення необхідних умов задля підвищення кваліфікації працівників апарату судів тощо [142].

С. Обрусна зазначає, що правосуддя є лише одним з компонентів реалізації судової влади, оскільки її здійснення є ширшим за справляння правосуддя. Судова влада, на думку науковця, реалізується у діях суду, безпосередньо не пов'язаних з розглядом справ, які, утім, мають велике соціальне значення, зокрема здійснення організаційних та інформаційно-аналітичних функцій. До комплексу дій, що належать до вказаних функцій та позначаються терміном

«організаційне забезпечення діяльності судів», входять створення судів, кадрова робота тощо [110, с. 57-60].

Також від процесу грамотного адміністрування залежить і доступ до правосуддя, що є не від'ємною складовою відправлення правосуддя. Для усунення прогалин у якості надання адміністративних послуг в судах та забезпечення безперебійного функціонування судової системи є створення єдиних організаційних правил по керуванню адміністративним процесом судової гілки.

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. розпочався рух «Доступ до правосуддя». Перш за все «доступ до правосуддя» розглядався у суто економічному сенсі та зводився до позбавлення необхідності нести затрати в при розгляді справи в суді. Разом з тим, зазначена проблема пов'язувалася з правовими правилами оперативного, об'єктивного, простого і універсального судового процесу, з існуванням єдиного суду, який діятиме на заміну різноманітних типів судів з різною компетенцією, до якого, водночас, зможе звернутися будь-яка особа, незалежно від її соціального становища чи територіального наближення до суду.

У межах всесвітнього руху «Доступ до правосуддя» розпочалося активне вивчення проблеми доступу до правосуддя. Ці скерування мали на меті зробити судовий захист прав осіб ефективнішим. Зокрема, І. Джекоб відобразив це як двошарову можливість. Вона полягає у гарантуванні того, що права громадян визнаються та ефективно реалізуються (позаяк вони не будуть реальними, а лише ілюзорними), а також у здатності вирішувати правові суперечки за допомогою правосуддя. Напрями дослідження проблеми доступу до правосуддя у кін. ХІХ – на поч. ХХ ст. обумовлювались певними хвилями. «Перша хвиля» – співвідноситься з полегшенням доступу до суду соціально не захищених верств населення, зменшення вартості судового розгляду в офіційних державних судах. Стосовно «Другої хвилі», – то їй притаманне вирішення проблем представництва групових та колективних інтересів у справах споживачів та питань, пов'язаних з ризиками для природної системи. Щодо «Третьої хвилі», – то вона передбачає

перешкоди матеріального характеру, які обмежують доступ бідних верств населення до правосуддя, відсутність механізму ефективного захисту прав та законних інтересів групи, колективу, яких неможливо персоніфікувати на момент порушення справи в суді, необхідність спрощення судочинства, застосування інших варіантів при розгляді конкретних видів проваджень по справам.

Одним з ключових елементів системи управління в суді залишається управління персоналом суду. Крім загальноприйнятих засад управління персоналом у випадку управління персоналом судів, вступають у дію особливості, пов'язані з правовим статусом суддів. Зокрема, поширеною нині є думка щодо того, що судді, оскільки вони не є держслужбовцями, не належать до категорій апарату та персоналу судів. Натомість, апарат суду постає допоміжним інститутом органу, що здійснює правосуддя [202, с. 164].

Роль управління у покращенні судочинства відведена керівнику апарату суду, що не підпорядкований, а підконтрольний голові суду. Такий підхід уможливив вивільнення суддів від виконання управлінських функцій, які відволікають від безпосередньої діяльності зі справляння правосуддя [200, с. 209].

Розробка ієрархічно-правильної форми устрою апарату суду з дотримання нормативно-правового закріплення її дії і розподілу функціоналу, дозволять користуватись придатною для комфорту всього суспільства формою організації апарату суду, дотримання неупередженого і відкритого правосуддя, згідно норм законодавства, вільної і захищеної роботи суду та, власне, захисту соціальної складової кадрового складу апарату суду [88, с. 40-45].

Публічне адміністрування в судах – це єдина система задоволення інтересів громадян, судової організації задля правильного процесу здійснення правосуддя в корпусі судочинства за допомогою певних засобів адміністрування, а також застосування апаратом суду способів адміністративної діяльності.

Застосування нормативного впливу на суддів, які виконують адміністративну функцію, апарат суду, органи суддівського самоврядування

зادля забезпечення адміністративно-правової організації, за рахунок фінансових, технічних, ідеологічних та соціальних способів, є реалізуючою основою для впровадження якісного механізму управління судово-адміністративної системи. Потреба належної роботи суду, окрім процедури здійснення судового процесу, пов'язана і з організацією діяльності працівників, що супроводжують цей процес.

Ефективність, оперативність, досяжність до системи правосуддя постають показниками діяльності суддівської гілки влади та її авторитетом в суспільстві і серед інших інституцій.

Заснування відповідного належного правового важеля впливу на процес адміністративної роботи в судах стане запорукою виконання вимог суспільства та забезпечення безперебійної роботи судової системи загалом.

1.2. Форми та методи публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Найбільшого розвитку набувають складно підрядні структури апарату суду і втрачають актуальність невеликі утворення апарату. В цій процедурі є як негативні, так і позитивні моменти. Звичайно велика структура апарату – це і більша кількість працівників (витрат на їх утримання), і розгалуженість процесу, де завантаженість на кожного може бути не рівномірно виваженою. В той же час, розвантаження та розподіл компетенцій серед всіх працівників апарату стане результатом якісної, оперативної і досконалої системи управління та кращого рівня кваліфікації персоналу.

Судова система характеризується наявністю специфічних принципів побудови та функціонування. Зазначене обумовлено задачами, якими окреслено провадження самого судочинства, тому, як це обумовлено в нормах нашого Основного закону держави, перенаправлення у вигляді делегування повноважень не є допустимим (ст. 124 Конституції України) [75].

В свою чергу, в судовій гілці влади, окрім судочинства на процесуальній площині, існує і управлінська-кадрова діяльність. Її види виявляються у формах організації, що забезпечують гуманне та справедливе правосуддя, безпеку працівників, довіру населення та й взагалі процедурний розпорядок.

Щодо наукових напрацювань в цій сфері, то, зокрема, відносно форм управління в апараті суду, таких є не багато, і в умовах сучасного соціуму, вони є не опрацьованими у достатній мірі. Водночас, слід виокремити науковий доробок дослідників, серед яких: Ю. Басова, С. Буткевич, Д. Бахрах, А. Іванищук, Ю. Козлов, А. Кривий, В. Кузьмишин, В. Мурза, Ю. Назар, І. Рачинська, С. Рудниченко, І. Смілий та інші, які, проте, аналізували форми публічної адміністрації у цілому.

Позаяк сфера діяльності апарату суду є достатньо розгалуженою відносно напрямків, її поділ на види можливий за певними критеріями системи управління в діяльності апарату суду, зокрема: організаційну, інформаційну, аналітичну, дисциплінарну та технічну.

Організаційна діяльність включає забезпечення налагодження самого процесу роботи апарату суду.

Аналітична діяльність пов'язана з аналізом службової кореспонденції, судової статистики, вивченні та узагальненні судової практики, забезпеченням підготовки аналітичних довідок, таблиць, інформації з питань судової статистики.

Інформаційна – включає роботу з довідковою інформацією, забезпеченням ведення обліку, складанням, оформленням, пересиланням, формуванням, опрацюванням, надсиланням, публікуванням, тиражуванням, виданням, застосуванням, захистом та винищенням паперу чи електронних носіїв, пов'язаних із діяльністю суду.

Враховуючи особливість функціонування судової системи, суттєву функціональну та організаційну відокремленість судового апарату, дослідник Л. Москвич вважає, що судове управління може бути проаналізовано на трьох рівнях: 1) технічний рівень – рівень управління, що здійснюється на керуючого

апаратом. Під цим мається на увазі допоміжна робота, необхідна для ефективного функціонування суду. На керівника апарату покладається контроль виконання поставлених перед структурою завдань, відповідальність за використання людських, фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, які знаходяться у його безпосередньому підпорядкуванні; 2) управлінський рівень – власне рівень управління судом. Керівником такого виступає саме голова суду. Зокрема, як на суб'єкта управління, саме на голову суду покладається управління всередині самої судової установи і спрямування діяльності суду, схвалення формату провадження такого впливу на всіх працівників судової установи, який би забезпечив дотримання якісного механізму роботи суду при впровадженні послуг суду та якісної судової організації. Це найвищий рівень судового управління, на якому вибудовуються цілі, реалізуються стратегічні рішення, здійснюється координація всіх елементів судової системи й налагодження у цілому їх роботи у якості єдиного злагодженого механізму, діяльність якого спрямована на досягнення єдиної мети. Зазначене працює в тандемі з інституціями, що опосередковано пов'язані з судовою владою, виносять розпорядчі документи внутрішнього характеру з метою налагодження процесу управління та налаштування якісної взаємодії з іншими інституціями держави.

Разом з тим, перший та другий рівні судового управління реалізуються в межах одного об'єкта – окремого суду, а межі інституційного рівня є іншими – власне сама судова система. Тому судове управління, на наш погляд, може бути аналізоване в двох аспектах: на мікрорівні (окрема установа суду) і макрорівні (судова система). Розвиваючи такий підхід, виокремимо і проаналізуємо такі рівні судового управління: а) управління судовою системою і б) управління судом.

Що стосується першого рівня, то аналізуючи наукові джерела з історії судового управління, можна виокремити три її основні моделі, які запроваджувались за радянської доби: 1) адміністративна – повноваження по судовому управлінню покладалися на особливі органи спеціального управління

(Міністерство юстиції і його прообрази). За історичними етапами ця модель функціонувала в 1917-1922 рр.; 1939-1956 рр.; 1970-1991 рр.; 2) судова – повноваження по судовому управлінню повністю поклалися на вищі судові установи. Ця модель запроваджувалася в 1963-1970 рр.; 3) судово-адміністративна – повноваження на загальнодержавному рівні поклалися на центральний орган управління, а на місцевому рівні — на органи правосуддя. Ця модель використовувалась у періоди: 1922-1939 рр. та 1956-1963 рр. Як бачимо, теорія державного устрою постійно знаходилась у пошуку оптимальної моделі судового управління. Яка ж модель використовується в Україні, починаючи з часів здобуття нею незалежності, і чи є вона досконалою з огляду на сформульовані загальною теорією управління закони ефективного управління? В Україні з 1991 по 2002 рр. використовувалась адміністративна модель судового управління, оскільки повноваження щодо матеріально-технічного, організаційного, інформаційного, кадрового забезпечення поклалися на Міністерство юстиції України; з 2002 по 2010 рр. – адміністративно-судова, оскільки повноваження з управління судовою системою були поділені між органом виконавчої влади (Державною судовою адміністрацією України) і органами судової влади (органи суддівського самоврядування, кваліфікаційні комісії суддів та Верховний Суд України); і з 2010 р. запроваджено судову модель – зокрема, питання управління судовою системою передано органам судової влади [100, с. 84-92].

Також, для з'ясування видів публічного адміністрування, пропонується проаналізувати наступну видову характеристику публічного адміністрування за певними категоріями.

В залежності від змісту, публічну адміністрацію можна розглядати у вигляді розповсюдження адміністративних послуг зі сторони суду, що стане фактором осучаснення адміністрування судової системи: зокрема, швидше й доступне правосуддя стане джерелом задоволення вимог суспільства [4, с. 15].

Порядок отримання рішень, вироків, ухвал і постанов судів, визначено в Порядку надання адміністративних послуг, на підставі Закону України «Про

адміністративні послуги», при тому, що в статті 2 цього Закону, визначено, що дія його не поширюється на відносини щодо судочинства [143].

Здійснення виконавчої діяльності при урядуванні, уповноважений склад проводить на підставі норм законодавства за визначеною компетентністю з подальшим втіленням у розпорядчих документах, що слугують певним координатором у правозастосовній формі дії законів [4, с. 15].

Так, апарат суду управлінську функцію здійснює шляхом оглядового, комплектувального, комунікативного, пізнавального впровадження справ та документів при дослідженні їх суддями. Водночас, забезпечує ведення документообігу, формує умови для створення документів, згідно правил інструкції в суді та додаткових правових інструментів, в тому числі, і за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та автоматизованої системи діловодства, опрацьовує звернення зі скаргами на посадовців тощо [142].

Відповідно до направленості впливу влади публічної адміністрації, вона поділяється на внутрішню і зовнішню діяльність.

Щодо зовнішньої роботи – можливо застосувати листування з адресатами шляхом відправлення рішень, повісток, викликів тощо, а також експедиційного супроводження, забезпечення документообігу, прийом громадян, опрацювання запитів, звернень тощо, за умовами вимог Законів України щодо нормативного регулювання звернення громадян, адвокатури й адвокатської діяльності, статусу народного депутата України, доступу до публічної інформації тощо.

Щодо внутрішньої роботи, – то це стосується реалізації/створення, документообмінного супроводження, заповнення протоколів, журналів певними способами, забезпечення відео конференцій, дотримання інструкції з діловодства в суді, ведення обліку, створення необхідних офіційних паперів, що вимагає процесуальний закон, кореспондування певних матеріалів, публікації за необхідності, оприлюднення, збереження чи знищення, архівування з певним терміном зберігання.

Втручання в управління як адміністрування в публічній сфері обумовлюється встановленням меж при застосуванні певних прав, інтересів і свобод фізичної свободи з чітким визначенням посадових компетенцій та, у разі їх не дотримання, накладення санкцій дисциплінарного рівня [4, с. 16].

Щодо обтяжень у внутрішньому контролі, – то це здійснення діяльності, у відповідності до законодавства в сфері охорони праці, персональних даних, корупційних застережень, в тому числі, і контроль за здійсненням декларування певними працівниками судового апарату, накладання дисциплінарних стягнень на працівників апарату суду, а також взаємодія зі Службою судової охорони з питань забезпечення діяльності суду та застосування їх функціоналу в разі загрози. Взаємодія передбачена і з, відповідно до напрямків роботи, Національною поліцією України та Національною гвардією України щодо дотримання порядку в громадських місцях та серед населення у цілому, в установах суду – за допомогою розпорядників, що повинні контролювати порядок і наглядати за поведінкою перебуваючих в приміщеннях суду, що власне і передбачено Наказом Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 р. за № 131 [204].

Під процесом публічного адміністрування мається на увазі допомога фізичним особам при використанні ними своїх прав та інтересів, особливо при отриманні ними довідок, дозволів, повідомлень та інших послуг в адміністративній сфері. В судовій площині – зокрема, за зверненням громадян, видача їм для ознайомлення судових справ і копій необхідних документів, видача рішень, ухвал, постанов тощо.

Забезпечувальне адміністративне провадження пов'язане із реалізацією необхідних передумов для оптимальної діяльності суду з метою ефективного виконання суддями функціоналу, що розподілений на них, а також організаційного, довідкового та документального облаштування справ та документів, необхідних для розгляду справи суддею, необхідних умов функціонування суду з метою дотримання суддями повноважень, що на них покладаються, безперешкодного функціонування інформаційно-

телекомунікаційних і автоматизованих систем у суді, інших електронних систем тощо. Відтак, найбільш вагомим видом публічного адміністрування є здійснення публічного адміністрування у вигляді надання послуг в цій сфері та управлінської діяльності у виконавчій роботі; адміністративної діяльності: як внутрішньої, так і зовнішньої організації відтворення процесу публічного адміністрування, в залежності від напрямку, що створюється керівництвом, ведення адміністративних проваджень, що стає наслідком для об'єктів впливу адміністративних засобів [4, с. 16; 40].

Варто наголосити на раціональному застосуванні державного управління у формі, що буде створювати якісну процедуру, де суб'єкт в публічному адмініструванні виконуватиме завдання в обсязі і можливостях, визначених за функціоналом взагалі, а також у частині його спеціальних повноважень [190, с. 356].

Адміністративна діяльність публічної адміністрації, на думку В. Кузьмишина, обумовлена низкою особливостей: адміністративні дії, що виражають зовнішній прояв управлінської (регулятивної) діяльності; суб'єкт реалізації владної дії – уповноважена особа/орган відповідної компетенції; основна мета – виконання визначених задач; реалізовується задля задоволення вимог суспільства і публічної влади у межах норм законодавчих актів, за умов дотримання обмежувальних факторів; зумовлює виникнення юридичних наслідків, породжуючи певні адміністративно-правові відносини [84, с. 79].

А. Кривий у своєму дослідженні зауважує, що найбільш поширеним є поділ форм публічного управління: на правові/юридичні та неправові/організаційні. Зокрема, правові форми обумовлені визначенням й використанням правових норм, що є наслідком настання, перетворення або скасування нормативно-правових актів законодавства у цілому та розпорядчих актів локального характеру, що і є проявом функціонування адміністрування. Водночас, організаційні форми, навпаки, не пов'язані з юридичною складовою чи правовим проявом реалізації такої форми шляхом прийняття законодавчих

актів чи актів індивідуального характеру і застосовуються як регулятор матеріального, технічного чи координаційного формування [83, с. 100].

Класифікація форм у вигляді правових/неправових використовується в адмініструванні на підставі існування чи відсутності певних фактів, за якими слідують результати. Власне, до форм, як видів публічно-адміністративної діяльності апарату суду, можливо віднести також: 1) факультативно-творчу: створення локальних актів відносно безпосередньої діяльності апарату суду; 2) правочинну: оформлення договірних відносин з метою забезпечення робочого процесу; 3) розподільчу: організація адміністративної діяльності апарату суду; 4) обслуговуючу: забезпечення товарно-матеріальними цінностями для потреб діяльності суду, зокрема інформаційних довідок, звітів, статистичної інформації; діловодства тощо; 5) виконавчу: забезпечення донесення результатів діяльності до адресатів [171, с. 814].

Наведене дає можливість скласти певну думку про те, що видами публічного адміністрування в діяльності апарату суду є адміністративно-правове регулювання реалізації компетенцій, покладених на уповноважену категорію посадових осіб і, власне, цей вплив владного характеру і є результатом встановлення відповідальності та визначає застосування заохочення або стягнення дисциплінарного характеру.

Види публічного адміністрування – це не тільки теоретична складова, але і практична сторона формування правосуддя. Для прикладу можна привести види адміністрування у вигляді завдань, що покладені на структурні підрозділи апарату Господарського суду Івано-Франківської області [33, с. 48].

По-перше, організаційне забезпечення проявляється при: реалізації наказових документів та актів розпорядчого характеру, що виходять від голови або керівника апарату; здійсненні статистичного, аналітичного та узагальнюючого функціоналу, в тому числі, і у формуванні судової практики; обробки інформаційних даних при проведенні зборів суддів; координації та супроводженні засідань в суді, нарад, зустрічей, прес-конференцій, в тому числі, і з іноземним елементом; складання «орієнтовної» документації при плануванні

та зведенні звітних даних за результатами дотримання цих планів; координація прийому громадян та опрацювання їх звернень; документальне супроводження мобілізаційної підготовки у воєнний період; забезпечення безпеки при різних надзвичайних ситуаціях; створення проектів з правил розпорядку роботи судової установи.

По-друге – це забезпечення інформаційного, документального та технічного оснащення: складання протоколів при зборах, нарадах, прес-конференціях; заповнення журналів та протоколів судових засідань; супроводження забезпечення технічного фіксування судових засідань; нагляд за актами законодавства, що перебувають під контролем; ведення документообігу шляхом забезпечення прийому, реєстрації і кореспонденції; вдосконалення та адаптування до сучасних тенденцій інформаційно-технічного забезпечення діловодства; розповсюдження інформаційних та інших документів що підлягають оприлюдненню; надіслання судових рішень і документів, що потребують експедирування; дотримання інструкції по діловодству при складанні внутрішньої документації суду; зберігання і звітність з архівування судових документів та дотримання правил знищення; методичне супроводження ІТ систем: координація технічного оснащення фіксації судових процесів і зборів суддів; наповнення і супроводження роботи автоматизованої системи діловодства та автоматизованого розподілу справ; організація взаємодії зі ЗМІ; оприлюднення інформації суду, що не підпадає під обмеження для певної інформації; дотримання законодавства при прийомі та листуванні щодо звернень громадян, доступу до публічної інформації; забезпечення інформаційно-довідковими матеріалами офіційного веб-сайту та інших інформаційних онлайн-ресурсів; наповнення Єдиного реєстру судових рішень; забезпечення застосуванням підпису в тому числі і у вигляді електронних ключів [129, с .174].

По-третє – формування матеріально-технічної складової, фінансового забезпечення і кадрового потенціалу: складання штатного розпису і кошторису видатків; розгляд фінансових потреб; застосування заходів з кадрового

потенціалу серед суддів та інших працівників суду; складання документів з кадрового забезпечення; дотримання законодавства державної політики при адмініструванні; підбір кадрів для апарату суду; організація підвищення кваліфікації працівників апарату суду; координація належного складання документів, пов'язаних з отриманням статусу держаного службовця та звільнення з такого; аналітична діяльність керівного складу щодо покращення функціоналу з організації праці персоналу; формування комунікації з судоврядними органами, зокрема Державною судовою адміністрацією України, її структурними підрозділами, територіальними управліннями, судьями та іншими працівниками суду; здійснення господарського забезпечення; дотримання законодавства про працю [116, с. 74].

В свою чергу, у керівника апарату суду настає індивідуальна відповідальність як у посадової особи за недотримання роботи судової установи, судді безпосередньо, судових засідань та роботи автоматизованої системи документообігу. Так, керівник апарату суду: здійснює управлінські функції; формує робочий процес управлінь, відділів, секторів суду, та їх працівників; співпрацює з Державною судовою адміністрацією України та з її територіальними підрозділами і органами суддівського самоврядування, іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами і організаціями, в тому числі, і засобами масової інформації; реалізує нагляд за дотриманням документообігу за правилами діловодства, визначених в інструкції; складанням планів, з подальшим узгодженням на зборах суддів, та відслідковуванням дотримання запланованих заходів з діяльності суду; узгоджує плани, відділів, секторів суду та їх посадових осіб; супроводжує роботу оперативних нарад та інших заходів щодо виконання заходів, забезпечуючи відправлення правосуддя; координує дотримання необхідних умов діяльності працівників суду і суддів, методично-інформаційне супроводження; формує структурований склад і штатну чисельність апарату суду та фінансових ресурсів на його витрати, відносно положень про структурні підрозділи і посадові інструкції працівників апарату суду; контролює забезпечення діяльності суду в

площині матеріального і кадрового супроводження такого, дотримання посадовими особами апарату суду правил поведінки працівника апарату суду і правил внутрішнього трудового розпорядку та трудової дисципліни; дотримується єдиної державної політики, що розповсюджується на сферу державної служби; забезпечує супроводження конкурсу щодо заповнення вільних посад для державних службовців шляхом відкритості та забезпечує його прозорість і безсторонність; здійснює оформлення/звільнення на посади державних службовців у суді; дотримується вчасного і обґрунтованого присвоєння рангу державним службовцям, які займають посади державної служби; реалізує функції роботодавця щодо працівників, які мають статусу держслужбовця; забезпечує підвищення кваліфікації, здійснення оцінки дотримання працівниками обов'язків і дисципліні у колективі, з подальшим заохоченням або притягненням до відповідальності; виконує інші функціональні обов'язки як керівник апарату суду та серед працівників зі статусом держаного службовця; забезпечує дотримання технічно-необхідного стану будівлі суду; дотримання вимог, встановлених на зборах суддів, контроль над складанням статистичних відомостей, документообігу, обліку, архівування та збереження бібліотечного фонду суду; супроводжує процедуру обігу посвідчень серед працівників суду; контролює зберігання та обіг речових, електронних, письмових та інших доказів не долучених до матеріалів справи [4, с. 18; 167, с. 17].

Заступник керівника апарату: здійснює контроль за дотриманням в суді законодавства з питань запобігання та протидії корупції; відповідальний за захист персональної інформації та забезпечення її належного використання; відповідальний за координацію побудови та впровадження і подальше супроводження комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи Господарського суду Івано-Франківської області, виконання заходів щодо забезпечення захисту інформації у інформаційно-телекомунікаційній системі; здійснює контроль наявності, достовірності та своєчасності внесення до автоматизованої системи документообігу суду

відомостей про набрання, скасування набрання судовим рішенням законної сили; контролює роботу архіву суду; забезпечує підготовку матеріалів до засідань експертної комісії господарського суду для проведення експертизи цінності документів, судових справ, їх відбору на зберігання, знищення (списання). Забезпечує проведення роботи, пов'язаної з відбором документів на постійне зберігання для передачі до Державного архіву Івано-Франківської області; щорічно формує та направляє до Державної судової адміністрації України паспорт будівлі (приміщення) суду у встановлені строки; здійснює контроль та аналіз навантаження суддів і дотримання їхньої спеціалізації при розподілі справ автоматизованою системою документообігу; контролює належне функціонування веб-сайту суду; відповідальний за надання послуг електронних підписів суддям та працівникам апарату суду, забезпечення застосування в суді електронних підписів; здійснює контроль за своєчасним надсиланням до Єдиного державного реєстру судових рішень копій судових рішень в електронній формі з використанням електронного підпису; виявляє та усуває недоліки в роботі автоматизованої системи документообігу суду. Організовує роботу з технічним адміністратором системи суду; забезпечує належне ведення електронного архіву суду; бере безпосередню участь в проведенні відбору за результатами конкурсу при дотриманні умов, за якими призначаються на посади працівники апарату суду для встановлення їм статусу державного службовця і оцінюванні їх службової діяльності; бере участь у формуванні планів навчання працівників апарату, заходів щодо запобігання проявам корупції в суді; забезпечує формування зведеної номенклатури справ суду, її узгодження з експертною комісією суду та експертною комісією Держкомархіву Івано-Франківської області; забезпечує дотримання секретарями судового засідання вимог, визначених у положеннях інструкції по технічному забезпеченню з фіксації судових процесів, відеозаписів засідань при режимі відео-конференцій. Надає практичну та методичну допомогу, в тому числі, шляхом проведення нарад, навчання з питань застосування положень вказаних інструкцій; забезпечує впровадження в роботі суду комп'ютерних технологій,

належне функціонування локальної комп'ютерної мережі; організовує забезпечення доступу, своєчасне поновлення такого для працівників суду до відомостей електронних реєстрів; відповідальний за співпрацю з постачальниками комп'ютерного обладнання, іншої техніки, яка поставляється до суду; у разі відсутності керівника апарату суду, – виконує його обов'язки [33, с. 48].

Задачі, що постають перед службою з управління персоналом полягають у: дотриманні нормативних вимог з управління персоналом в судових установах; виконання керівником компетенції з реалізації обов'язків, що на нього покладені; забезпечення організаційного розвитку суду; підбір кадрів; розробка планів з підвищення їх кваліфікації, заохочень; проведення аналітичної роботи по управлінню персоналом; оформлення зарахування/звільнення працівників.

Основними завданнями відділу фінансово-господарського забезпечення постає: організація, аналіз та планування фінансово-господарської діяльності суду, в основу якої покладено принципи законності, економічної доцільності, формування найбільш оптимального розподілу фінансових ресурсів; ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності суду та складання відповідної звітності; фіксування, власне, фактичних даних щодо прибутково-витратної частини бюджету при господарському обігу з дотриманням умов, визначених в нормах щодо регулювання цієї сфери; вчасного дотримання операційних процесів бухгалтерського обліку і звітності за кошторисами; фіксування мобілізаційних резервів; дотримання штатно-облікової політики; облік матеріальних/нематеріальних цінностей, основних і оборотних активів та забезпечення іншого матеріально-технічного оснащення судової діяльності; дотримання вимог трудового розпорядку і вимог облаштування приміщень суду; налагодження безперебійного функціонування систем життєзабезпечення приміщень суду; облік та збереження матеріальних цінностей; поточний ремонт й технічне обслуговування приміщень суду.

Основним завданням відділу статистики, інформаційно-аналітичного забезпечення суду та контролю постає, зокрема, наступне: інформаційно-

аналітичне забезпечення суду, суддів та працівників апарату суду; вивчення та узагальнення судової практики, вирішення окремих категорій справ; ведення судової статистики, підготовка та подання статистичних звітів та аналітичних довідок до вищих інстанцій; характеристика та аналіз основних показників судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики до доповідних записок про роботу суду за підсумками роботи за півріччя та рік; дослідження судової статистики розгляду заяв та скарг, поданих в порядку ГПК України; формування базових показників роботи суду за півріччя та рік; проведення узагальненого аналізу стану якості здійснення судочинства в суді; заповнення статистичних карток обліку судових справ відповідно до вимог Інструкції про порядок ведення судової статистики господарськими судами України; надання статистичної інформації про роботу суду для розміщення на офіційному веб-сайті; оперативне надання необхідної інформації на запити, що надходять до суду; облік, систематизація та аналіз матеріалів, які містять правову інформацію; забезпечення суддів, працівників апарату суду доступом до бази нормативно-правових актів, практики суддів та іншої необхідної літератури і бібліотечного фонду [128, с. 174].

З врахуванням вище викладеного, можна зробити наступний висновок: як і власний аналіз, так і низки інших науковців, розбивка видів публічного адміністрування в діяльності суду на певну категоризацію дозволяє: по-перше, сформулювати чітке уявлення компетенції; по-друге – наслідки невиконання хоча б одного із видів публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Оптимальна організація роботи суду полягає у дотриманні кожним працівником рекомендаційних напрацювань щодо належної організації повноважних операцій у апаратах судів. Вивчення рекомендаційних матеріалів сприятиме належній організації такої діяльності. Засоби навчання працівників апарату та процес досягання цілей відправлення правосуддя, а також, – задоволення інтересів громадян, що реалізуються шляхом організації діяльності суб'єктів публічного адміністрування апарату суду, постають методиками у публічному адмініструванні діяльності апарату суду у цілому.

У цьому контексті, Д. Притика зазначає, що судове управління – це така діяльність, що не поширюється на справляння правосуддя, що здійснюються судами і, з точки зору науковця, предметом судового управління постають: питання організації судової влади, обрання суддів і народних засідателів (нині – присяжних). Управління персоналом органів юстиції, експертиза організації роботи органів юстиції, вивчення та узагальнення судової практики, організація роботи з ведення судової статистики. Не дивлячись на значну різноманітність визначень, створюють уніфіковані позиції й інтерпретаційні підходи стосовно змістовної характеристики розмаїття існуючих методів [128, с. 174].

Спосіб впливу на судову систему загалом та на її окремі структурні підрозділи апарату зокрема, обумовлюється виконанням певних завдань публічного управління як адміністрування. На процес адміністрування апарату суду впливають чинники взаємоузгодженого способу діяльності активного суб'єкта судочинства, тобто процедурність роботи апарату. Зокрема, правильно обрані засоби, напрацювання рекомендацій, належна організація трудових операцій, з тим, щоб їх застосування здійснювалася найбільш раціонально, а в результаті, – відправлення судом правосуддя проводилося оперативно з метою забезпечення якісного правосуддя.

Методи публічного адміністрування – це складові елементи єдиної системи судочинства під час процесу та надання адміністративних послуг. Водночас, адміністративні засоби, способи та прийоми діяльності апарату суду є регуляторами поведінки представників судової влади.

Спосіб, в який забезпечення функціонування судів, у тому числі, вирішення таких питань, як ефективність, доступність та розподіл праці, має значний вплив, як реальний, так і потенційний, на якість роботи суддів загалом та прийнятих ними рішень, зокрема, в уявленні громадськості. Тобто, саме завдяки формам й методам публічного адміністрування, апарат суду здійснює покрокове управління судом [116, с. 73-83].

За допомогою форм, що застосовуються в адмініструванні, працівники апарату суду обирають певний метод і з його допомогою використовують

необхідну норму, закріплених, власне, в законах та актах відомчого характеру, пристосовуючи їх до вимог та потреб певного періоду.

Деякі вчені вважають, що форми є тими ж методами публічного адміністрування. Так, такі автори як: О. Бандурка, А. Денисова, В. Серьогін, С. Чернов та низка інших, що більш детально досліджували проблемні аспекти методів в управлінській діяльності загалом, дотримуються подібної точки зору.

Під формами публічного адміністрування в діяльності апарату судів в Україні, що закріплені в нормах права, можна розуміти об'єднані повноваження щодо виконання функцій адміністрування працівниками судового апарату, з метою виконання вимог суспільства, в разі звернення їх до судових органів та відправлення судочинства взагалі, в тому числі, і при наданні адміністративних послуг.

Форми є головними інструментами провадження публічного адміністрування і, відповідно, виступають підставою для використання відповідних методів. Зокрема, виходячи з аналізу форм публічного адміністрування, визначимось з методами їх реалізації задля налагодження процесу діяльності апарату суду.

Так, М. Козюбра неодноразово акцентував увагу на багаторівневості методології, аналізуючи її філософську складову як методологію вищого рівня, що становить основу всієї наукової діяльності та конкретні (спеціальні) рівні методологічного мислення, які утворюють систему принципів і методів наукового пізнання спеціальних сфер суспільної життєдіяльності [74, с. 7].

Методи публічного адміністрування являють собою сукупність універсальних правил, якими користуються працівники публічних адміністрацій під час виконання своїх обов'язків або в процесі розробки, прийняття та реалізації рішень, спрямованих на досягнення конкретних цілей, пов'язаних з розвитком адміністративних об'єктів. Зокрема, під адміністративно-правовими методами розуміють способи і прийоми навмисного впливу адміністративно-правових норм на поведінку учасників адміністративно-правових відносин [168, с. 17; 34, с. 156].

Визначення терміну «адміністративні методи» базується на виявленні та розмежуванні двох груп різних методів і прийомів у цілому. Насамперед, – це методи, які дозволяють якісно здійснювати публічно-управлінську діяльність в державних органах щодо безпосереднього впливу на адміністративні цілі; а по-друге, – ті, які формують власне самі ефективні механізми. Їх реалізація сприяє приведенню відповідних галузей, сфер і процесів суспільного життя до бажаного стану. Хоча такий поділ методів управління є відносним, він підкреслює, що загальний зміст трудомісткої управлінської праці ототожнюється не тільки з реалізацією її результатів, а й з впливом на те, що управляється, і спрямованістю цих застосувань на формування умов для більш систематичного розгляду об'єктів.

Методи управління, у свою чергу, – це сукупність універсальних і спеціальних способів й засобів, які застосовуються органами публічної влади при здійсненні окремих функцій публічного управління чи в процесі розробки, прийняття й реалізації рішень щодо їх впливу на об'єкти контролю. Їх класифікація ґрунтується на характеристиках, описаних вище, щоб можна було чіткіше розрізнити групи методів управління. Відтак, вважаємо за коректне розглянути наступні групи методів, відштовхуючись від їх змістовного наповнення: правового регулювання, організаційно-розпорядчі/адміністративні, соціально-психологічні, соціально-політичні, економічні та морально-етичні.

За своєю суттю, метод правового регулювання постає сукупністю прийомів дотримання законності, що гарантує підпорядкування процесів управління діючим правовим нормам. Власне, діяльність у сфері правового регулювання базується на використанні методів розробки та видання правових норм, що регулюють відповідну сферу відносин: 1) між владою і суспільством і громадянами; 2) між адміністративними органами, відповідно до визначеного правового статусу й розподілу повноважень. Зокрема, саме це й створює умови для встановлення та чіткого регулювання фактичного здійснення субординаційних та координаційних взаємовідносин між усіма суб'єктами управлінського процесу в державі [167, с. 17].

Зазначені думки щодо розуміння методів дають можливість дослідити, зокрема і методи діяльності публічного адміністрування в судах, оскільки за допомогою них можливим є аналіз й розуміння саме методів адміністрування апарату суду.

Вважається, що методи діяльності органів державної влади визначаються як конкретні техніко-організаційні форми та безпосередні функції органів державної влади та місцевого самоврядування. Водночас, методи діяльності суб'єктів публічної адміністрації – це сукупність засобів/способів здійснення функцій самих суб'єктів управління, власне їх вплив на об'єкти публічної діяльності [15, с. 6; 190, с. 355].

Методи публічного адміністрування характеризують як способи практичного виконання суб'єктами публічної адміністрації своїх адміністративних зобов'язань, що відповідають характеру й обсягу наданої їм компетенції [92, с. 59].

При виконанні наданих йому функцій, суб'єкт публічного адміністрування застосовує різні методи в залежності від місця, часу, суб'єкта, правил й мети застосування.

Окрім того, методи публічного адміністрування мають ще й низку загальних, притаманних їм ознак, а саме: є змога визначити, як саме той чи інший суб'єкт здійснює щоденну діяльність; виражають зміст лідерського впливу і завжди мають конкретну мету у якості призначення; являють собою провідну державну волю; служать засобом реалізації функцій і повноважень; мають свою форму, своє зовнішнє вираження [39, с. 83].

Юридична методологія поділяється на загальні юридичні методи та конкретно-наукові, серед яких варто виокремити, насамперед: системний підхід та системний аналіз. Зокрема, системний підхід розуміється як початковий етап власне самого системного аналізу – етап первинного аналізу проблеми та визначення завдань. Тоді як, системний аналіз включає у собі 3 важливі складові: а) систему методів вивчення/проекування низки систем, спрямовану на вирішення проблеми (практичну складову); б) прикладну діалектику

(методологічну складову); в) міждисциплінарне залучення в дослідну діяльність як експертних, так і експериментальних методів (методичну складову) [20, с. 8].

Водночас, важливими у розрізі юридичної методології постають і прийоми пізнання, серед яких зазначимо наступні: абстрагування, аналогію, дедукцію, історичний метод, класифікацію, метод сходження від абстрактного до конкретного, моделювання, опис й узагальнення [74, с. 24].

Також виокремлюють, окрім інших, наступні прийоми пізнання: 1) абстрагування – з метою відмежування від властивостей, що не є істотними на конкретному етапі дослідження (наприклад, під час вивчення системи ознак судової влади); 2) аксіоматичний метод – у якості специфічного прийому побудови теорії (наприклад, у якості дослідження понятійного апарату); 3) аналогія – з метою фіксування певної тотожності з-поміж подібних понять (наприклад, під час виокремлення організаційних засад діяльності судової влади); 4) дедукція – у якості прийому узагальнення проміжних висновків (наприклад, з метою визначення прогнозованих змін до низки нормативно-правових актів щодо предмету нашого дослідження); 5) індукція – прийом, під час якого формується висновок щодо кожної складової досліджуваного поняття; б) узагальнення – з метою переходу від окремих частин до загального (наприклад, щодо характеристики складових у структурі апарату суду) [21, с. 23]

Достатньо деталізовано дослідження щодо методів, які використовуються саме в публічному адмініструванні здійснює Коваленко В. Зокрема, науковець вважає, що методи потрібно розбити за певними критеріями:

1) залежно від форми застосування: а) правові (перебувають у і індивідуальних актах правового направлення та можуть призвести до санкційних подій); б) неправові, що характеризуються здійсненням суб'єктом публічної адміністрації певних дій організаційного характеру (наради, інструктажі тощо);

2) залежно від правових якостей: а) нормативні – використовуються у нормотворчій сфері; б) індивідуальні – з метою прийняття індивідуального адміністративного акту;

3) за ступенем владного впливу на об'єкти: а) наказні, що містять авторитетні норми й передбачають необхідну або належну поведінку; б) уповноважуючі особу задля здійснення певних дій (наприклад, видання адміністративно-правових актів тощо); в) стимулюючі – реалізується шляхом створення стимулів до правомірної поведінки суб'єктів адміністративного права; г) рекомендаційні – містять рекомендації щодо виконання певних необов'язкових дій;

4) відносно складу суб'єкту: а) одноособові та б) багато-особові;

5) щодо ступеня здійснення адміністративних повноважень: а) запевнення; б) заохочення; в) примусу;

б) залежно від ступеня врахування інтересів об'єкта і впливу сили правоздатності: а) адміністрація; б) економіка тощо [70, с. 482].

Якщо розглядати методи з точки зору застосування їх в практичній площині адміністрування, то можна використати наступні заходи: заохочення, примусу та переконання (як публічно-адміністративні способи впливу на поведінку працівників апарату суду). Так, заохочення – це нормативно визначений інструмент управлінського впливу, який турботою та свідомістю стимулює реалізацію громадянської волі, справедливості, користі із погляду специфічної публічної адміністрації діянь. Водночас, примус являє собою систему засобів, що психологічно або фізично впливають на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у рамках закону, підтримання правопорядку й законності. У свою чергу, переконання – це профілактичний захід, який характеризується застосуванням задля попередження можливих дій за невиконання рішень адміністративних органів [15, с. 4; 39, с. 78-83; 64, с. 24].

З огляду на вище викладене, види та методи публічного адміністрування постають сукупністю засобів, за допомогою яких забезпечується додержання законності та формується ієрархічна структура підпорядкованості складових елементів, компетентність яких визначається нормами законодавства. Тому, застосування їх певного виду, за допомогою методики публічного

адміністрування, є сферою управління, що базується на упорядкуванні внутрішньо-структурного розподілу повноважень та забезпечує, власне, злагоджений процес дотримання субординації та координації у процесі публічного адміністрування апарату суду.

1.3. Функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Публічне адміністрування в діяльності апарату суду діє за певним функціоналом як вид організаційно-розпорядчої діяльності згідно принципів, спрямованих на підготовку та впровадження рішень, управління персоналом, надання послуг населенню та забезпечення відправлення правосуддя.

Принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду – є тими положеннями організації діяльності судочинства, що відбивають свій слід в практичній діяльності судових установ та підставі нормативно-правових актів, що містять закономірності з пріоритету державної політики, об'єктивності економії, раціонального використання часу, самоорганізації персоналу тощо.

На апарат суду покладено функцію організації повноцінної роботи суду задля здійснення правосуддя, реалізації прав та виконання обов'язків, забезпечення належних умов для роботи суду та перебування у ньому громадян й працівників. У сучасному юридичному аспекті, в загальному розумінні, під завданнями розглядають забезпечення будь-якої соціальної потреби, а конкретизація функцій та повноважень суб'єкта права фіксується у відповідних положеннях, уставах або інших нормативних актах [46].

Перед розглядом по суті функціонального змісту повноважень, які розповсюджуються на працівників апарату суду, за потрібне буде визначитись із змістом розуміння відповідної термінології. У науковій літературі функції визначаються як юридично необхідні види діяльності, до якої належить комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових впливів кожного

структурного підрозділу, який є напрямом для досягнення мети, поставленої перед системою управління [22, с. 1552].

На сучасному етапі наукового розвитку власне «функція» вченими розглядається як певна роль елемента системи, призначення цього елемента з метою виконання відповідних завдань та цілей. З юридичної точки зору, функцію визначають як напрямки впливу того чи іншого явища/елемента на взаємовідносини у суспільстві, які дозволяють з'ясувати його сутність, призначення з метою досягнення певної мети [26, с. 28].

Водночас, в науковій літературі функції значаться як комплекс організаційно-правових впливів певних підрозділів, пов'язаних між собою, які є напрямом для досягнення поставлених завдань [38, с. 192].

Певними науковцями, поняття функції розглядається як складова змісту діяльності певного органу, відображена у відповідних завданнях органу та існуюча для забезпечення потреб об'єкта управління [3, с. 43].

Деякі правники характеризують функцію як самостійну, спеціалізовану та однорідну частину діяльності того чи іншого суб'єкта права, яка має певну цільову спрямованість. Автор М. Золотарьова погоджується з таким твердженням, певним чином акцентуючи увагу на тому, що саме завдяки функціям визначаються напрямки діяльності будь-якого суб'єкта права шляхом вчинення ним відповідних дій з метою досягнення поставлених завдань [63, с. 197; 120, с. 503].

Водночас, функції властиві ознаки постійності, безперервності, незалежності від подій тощо. Тому, під функцією необхідно розуміти закріплені на законодавчому рівні дії судової установи, що виконуються уповноваженими працівниками структури апарату суду з метою відправлення правосуддя [51, с. 77].

Функції апарату суду в площині Закону України «Про судоустрій і статус суддів» не закріплені. З метою визначення функцій роботи апарату суду необхідно проаналізувати законодавчу базу, що регламентує роботу усієї системи судочинства, зокрема в розрізі функціоналу його апарату [142].

Це питання опосередковано досліджувалось І. Марочкіним, який в роботі апарату судів виділив такі функції: - інформаційно-методичне та інформаційно-комп'ютерне забезпечення здійснення правосуддя; - документообіг; - фінансове забезпечення; - матеріальне забезпечення; - соціально-побутове та кадрове забезпечення; - забезпечення міжнародного співробітництва в області судового права. Водночас, А. Осетинський вважає доцільним додатково додати функцію антикорупційного моніторингу та зв'язків зі ЗМІ [112, с. 60-63; 115, с. 10-11].

Р. Кирилук, в розрізі діяльності Державної судової адміністрації, виділяє такі функції як: - фінансово-бюджетну; - організаційно-забезпечувальну; - аналітичну; - контрольну та низку інших. Також дослідження в цій площині здійснювалось і О. Красноборовим, де він виділяв: - методико-інформаційні; - соціально-побутові; - контрольні функції [69, с. 30; 82, с. 194-201].

З огляду на достатньо різнобічні види функцій, аналізовані авторами, вважаємо за доцільне розглянути функції в площині їх спеціалізації щодо судових установ, а саме:

Відповідно до Положення про апарат Верховного Суду, затвердженого Постановою Пленуму Верховного Суду від 30.11.2017 № 6 та обов'язків/повноважень, що встановлені в законодавстві про судову владу і статус суддів та іншими нормативно-правовими актами України й цим Положенням, зокрема, Апарат ВС в розрізі поділу за ознаками, виконує такі основні функції:

- 1) Здійснює правове, методичне та аналітичне забезпечення, до складу якого входить: - створення належних умов розроблення/виконання наказів керівництва ВС; - активна участь у підготовці проєктів звернень до КС України; - проведення експертної оцінки нормативних документів, які стосуються публічного адміністрування в діяльності апарату суду; - ведення претензійно-позовної діяльності; - складання інформаційно-довідникових документів й аналітичних даних; - формування матеріалів стосовно практики використання матеріального/процесуального законодавства; - складання звітності щодо діяльності ВС; - проводить узагальнюючий аналіз судової практики, підготовку

статистики суду та опрацювання рекомендацій щодо покращення діяльності адміністрування суду; - організація діяльності ВС; - здійснення прийому громадян; - систематизація нормативно-правових актів; - розроблення проєктів відомчих нормативно-правових актів;

2) Здійснює документального забезпечення, а саме: - складання протоколів, які фіксують технічними засобами судові засідання, скликання нарад, прес-конференцій та інших заходів; - організація роботи з документами суду; - доставлення кореспонденції адресатам;

3) Здійснює інформаційно-технічне забезпечення: - підготовка інформаційно-правової інформації щодо обробки даних комп'ютерних мереж/телекомунікацій; - супроводження інформаційно-комп'ютеризованих систем, як індивідуального, так і колективного користування; - здійснення інформаційно-технічних заходів щодо проведення судових засідань;

4) Здійснює фінансове, кадрове, матеріально-технічне та соціально-побутове забезпечення: - планово-фінансова діяльність Верховного Суду та його апарату; - планування загальних обсягів фінансування ВС для розгляду КМ України (за потреби – Вищій раді правосуддя);

5) Здійснює інформаційно-комунікаційної діяльності: - підтримка зв'язків зі ЗМІ; - організація та проведення брифінгів/прес-конференцій, інших заходів публічного характеру; - підготовка пропозицій розвитку інформаційної публічності Верховного Суду; - здійснення моніторингу ефективності публічної інформаційної діяльності ВС; - підготовка та ведення офіційного друкованого видання; - належне ведення офіційної сторінки (веб-сайту/веб-порталу «Судова Влада України») Верховного Суду;

6) Здійснення міжнародно-правового співробітництва: проведення публічних заходів організаційної діяльності ВС; організація роботи з розвитку міжнародних зв'язків ВС з органами судової влади, урядовими та неурядовими організаціями інших держав;

7) Здійснення іншої діяльності Верховного Суду: - організація роботи з охорони державної таємниці, контроль за документообігом суду та

виготовленням/використанням та зберіганням печаток і штампів ВС; - контроль за забезпеченням мобілізаційної роботи ВС в умовах надзвичайних ситуацій/воєнного стану.

Також, варто відмітити, що апарат суду може виконувати і інші функції, які передбачені іншими нормативно-правовими актами, наказами/розпорядженнями Голови Верховного Суду, його заступниками, Головами касаційних палат та їх заступниками. Що стосується діяльності керівника апарату суду, то він також може впливати на організацію діяльності суду через свої накази й розпорядження [117].

Також, для визначення основної моделі функцій публічного адміністрування в діяльності апарату суду, слід виділити функції Державної судової адміністрації України, серед яких: - організаційно-фінансове забезпечення діяльності органів судової влади; - забезпечення належних умов діяльності судів та органів, які здійснюють навчання й кваліфікаційний відбір на посади суддів; - організація контролю за виконанням рішень щодо утворення/припинення судів у межах свої повноважень [204].

Проводячи аналіз головних функцій Верховного Суду та погоджуючись у цілому з науковцем І. Марочкіним, управління діяльності суду, покладається саме на апарат суду, тобто його публічне адміністрування має на меті належне відправлення правосуддя, де будуть створені умови, за яких обов'язки кожної посадової особи суду будуть формувати належну роботу суду загалом [112, с. 67].

Наступним кроком у дослідженні цього питання постане спроба узагальнити організаційну структуру апаратів судів різних інстанцій, що допоможе нам в повному обсязі визначитися з основними функціями публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Отже, структура апаратів судів різних інстанцій налічує такі основні посади: керівник апарату суду/його заступник, старший секретар суду/секретарі, консультанти суду, канцелярія/канцелярії, головний спеціаліст, архів та служба судових розпорядників.

Тож, керівник/заступник керівника апарату суду виконує такі функції: - контролює трудову діяльність працівників апарату суду; здійснює контроль стосовно проведення конкурсного відбору на посади держслужбовців апарату суду; - організовує навчання/підвищення кваліфікації працівників апарату суду; проводить прийом громадян; - реалізує підготовку проектів розпоряджень, наказів Голови суду й керівника його апарату; - забезпечує зв'язки із ЗМІ; - контролює наповнення офіційної веб-сторінки суду/веб-порталу «Судова Влада України»; - організовує прес-конференції/брифінги, інші зустрічі для реалізації публічної роботи суду; - вивчає/готує відповіді на запити/звернення громадян; - реалізує контроль за діловодством суду; - може очолювати Конкурсну комісію для добору/прийому на держслужбу працівників апарату суду.

У розрізі публічного адміністрування в діяльності апарату суду, старший секретар суду виконує низку функцій, серед яких: - організація та забезпечення належної роботи канцелярії суду; - розподіл обов'язків між працівниками канцелярії суду; - контроль виконання ними функціональних обов'язків; - організація прийому документів, контроль ведення таких первинного обліку/номенклатурних справ; - контроль за своєчасним/якісним зверненням судових рішень до виконання; - реалізація зберігання судових справ/інших матеріалів; - контроль за обліком/забезпеченням зберігання речових доказів у суді; - контроль за своєчасністю складання/подання всіх форм звітності територіальному управлінню Державної судової адміністрації України; - організація підготовки статистичних досліджень; - забезпечення первинного обліку інвентарю, матеріалів, друкованої продукції, оргтехніки, збереження/своєчасне їх списання тощо.

У розрізі публічного адміністрування в діяльності апарату суду, консультанти суду уповноважені на виконання наступних функцій: - систематизацію законодавства/судової практики; - контроль надходження та розгляд запитів/звернень громадян; - складання звітів/подань до територіальних управлінь; - аналіз обліково-статистичної роботи судового органу; - моніторинг виконання планів; - зібрання/узагальнення правової інформації з

цивільних/кримінальних справ і справ про адмінправопорушення, провадження щодо яких зупинене/здійснюється більше ніж 6 міс.; - аналіз/подальше повернення невірної сплаченого судового збору; - моніторинг державних реєстрів; - функціонально належний документообіг; - реєстрація службових документів суду; - оформлення документації на основі службових розслідувань; - збір інформації щодо організації графіку відпусток суддів й працівників апарату суду; - підготовка матеріалів щодо заохочення працівників суду й ведення відповідного обліку; - оформлення листків непрацездатності й засідань комісії суду із соціального страхування; - контроль щодо виконання планів підвищення кваліфікації суддів/працівників апарату суду та низку інших функцій.

У розрізі досліджуваного питання, працівники канцелярії з кримінальних справ виконують низку функцій, серед яких: - ведення обліково-статистичних карток у кримінальних справах/провадженнях; - звернення щодо виконання вироків стосовно передачі особи на поруки; - складання статистичних даних у річних/піврічних звітах за формами; - підготовка/передача до архіву суду кримінальних справ/проваджень й іншої документації канцелярії; - прийом громадян, видання судових рішень/інших документів по кримінальних справах/провадженнях; - листування з громадянами/юридичними особами відповідно функціоналу тощо.

Працівники канцелярії з цивільних та адміністративних справ, в межах публічного адміністрування в діяльності апарату суду, здійснюють такі основні функції: - ведення обліково-статистичних карток стосовно реєстраційних функцій з цивільних справ з урахуванням права на розподіл в комп'ютеризованій програмі; - внесення відомостей щодо судового збору до автоматизованої системи документообігу суду; - підготовка/видача цивільних справ для ознайомлення учасникам судового процесу відповідно до встановленого порядку; - прийом вхідної кореспонденції, яка стосується канцелярії з цивільних справ; - підготовка/передача до архіву закінчених проваджень/справ, журналів, номенклатурних справ, обліково-статистичних карток, алфавітних показників зі

справ позивного, окремого, наказного провадження; - складання статистичних звітів за формами за півріччя/рік; - підготовка виконавчих документів, облік таких, які передаються для виконання до державної виконавчої служби та інше.

Працівники канцелярії зі справ про адміністративні правопорушення уповноважені на здійснення наступних функцій: - прийом, реєстрація, автоматичний розподіл у комп'ютерній програмі справ про адмінправопорушення; - внесення відомостей про судовий збір до автоматизованої системи документообігу суду; - звернення до виконання постанов у справах про адмінправопорушення, одержання повідомлень про їх виконання та забезпечення своєчасного приєднання таких матеріалів до справ про адмінправопорушення; - здійснення обліку виконавчих документів; - прийом вхідної кореспонденції, яка стосується адміністративної канцелярії суду; - складання статистики річного/піврічного звіту; - підготовка/передача до архіву суду справ про адмінправопорушення та іншої документації канцелярії за минулий рік тощо.

Головний спеціаліст апарату суду, в контексті досліджуваної проблематики, здійснює такі основні функції: - належну роботу комп'ютерних технологій, серед яких: фіксація судового процесу, статистична звітність щодо автоматизованої системи електронного документообігу, створення локальної електронної мережі (корпоративна мережа/комп'ютерне обладнання).

На службу архіву покладено виконання таких основних функцій публічного адміністрування як: - організація збору/зберігання службових документів; - участь у розробленні номенклатури справ; - виконання обов'язків архіваріуса електронного архіву.

На службу судових розпорядників покладено виконання таких основних функцій як: - організація належного рівня готовності зали судових засідань; - організація спільної роботи з органами внутрішніх справ щодо доставлення підозрюваних/затриманих до суду; - оголошення початку судового розгляду.

Узагальнюючи наведене вище, доцільним є визначення основних функцій публічного адміністрування в діяльності апарату суду на рівні всіх інстанцій, серед яких слід виділити наступні:

- 1) організаційне забезпечення;
- 2) організація діловодства;
- 3) забезпечення технологічно-організаційних процесів;
- 4) інформаційно-телекомунікаційне забезпечення;
- 5) фінансово-господарське забезпечення;
- 6) навчально-методичне забезпечення;
- 7) рекрутингове забезпечення;
- 8) міжнародне-публічне забезпечення;
- 9) супроводження заохочувального та дисциплінарного адміністрування.

Ці функції більш узагальненого характеру, проте існування однієї без іншої неможливе, оскільки їх взаємодія обумовлена необхідністю функціонування системи апарату суду взагалі. Проте, дані функції публічного адміністрування в діяльності апарату суду не є вичерпними, оскільки певна спеціалізація суду може мати як більшу кількість таких функцій так і меншу.

Також, при дослідженні функцій публічного адміністрування в діяльності апарату суду було взято до уваги та розділено прихильність автора О. Дудченка щодо розподілу функцій, з огляду на суб'єкт їх дотримання, що відповідно визначає певний підхід до побудови структури апарату конкретного суду [3, с. 64; 52, с. 253].

З врахуванням висловленого, можна підсумувати, що встановлення конкретних функцій публічного адміністрування в діяльності апарату суду залежить від факторів впливу, таких як, спеціалізація та різні види інстанцій: 1) місцеву, апеляційну, касаційну; 2) цивільну, кримінальну, господарську, адміністративну. Водночас, при визначенні певних функцій щодо конкретної посадової особи, їх виконання може мати різні ознаки, опосередковані компетентністю та індивідуальними навичками тощо.

З огляду на воєнний стан в країні, запроваджений Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», а також повоєнний час, слід враховувати, що воєнна/поствоєнна ситуація буде негативно впливати на діяльність апарату суду та суду в цілому та може призвести до значного погіршення виконання функцій його службовими працівниками. Проте, для її уникнення потрібно збільшити кількість функцій з урахуванням аналізу та подальшого впровадження основних функцій вищих судових інстанцій. Такі дії значно полегшать роботу апарату суду та відновлять основний авторитет та функціонал судової влади.

Водночас, функції публічного адміністрування в діяльності апарату суду тісно пов'язані з його принципами, оскільки вони разом спрямовані на встановлення порядку в діяльності апарату суду, надання публічних адміністративних послуг населенню за функціоналом, відведеним законодавством за загально визнаними принципами судочинства та адміністрування.

Функціональну основу публічного адміністрування в діяльності апарату суду складають загальні принципи публічного адміністрування, де класичними є принципи, виділені науковцем Г. Петерсом:

- принцип територіальності (підставою для виокремлення органів та встановлення їх компетенцій є територіально-адміністративний поділ держави, а головною проблемою – децентралізація управління);

- принцип риторичності (той, що стосується суті/змісту): полягає у визначенні типових процедур і вмінь, які складають сутність публічного адміністрування;

- принцип об'єктності: полягає у концентруванні органів публічного адміністрування навколо визначених об'єктів діяльності, а всередині організації – концентрації за таким принципом працівників. Основним завданням є забезпечення потреб визначених суспільних груп;

– принцип функціональності: полягає у поділі завдань між суб'єктами публічного адміністрування з метою реалізації чіткої визначених цілей [168, с. 150].

Також, для визначення основних принципів публічного адміністрування в діяльності апарату суду варто апелювати до думки науковця М. Вишневського, де він вбачав, що у змісті принципів адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні слід розуміти сукупність задекларованих/визнаних нормативних правил, що визначають процедурні аспекти управління галуззю судочинства. Також, окремо він виділяв модель поведінки як суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду, так і працівників власне самого апарату суду, в тому числі, встановлюючи міру її протиправності. Даним твердженням автор визначав, що увесь перелік принципів в даній сфері можна розділити на 3 конкретні групи: 1) принципи публічного адміністрування сферою судочинства; 2) принципи публічного адміністрування діяльності апарату суду; 3) принципи публічного адміністрування власне самих працівників апарату суду.

Отже, що стосується першої такої групи принципів, слід відмити, що в неї входить: - верховенство права (зокрема, у свідомості кожного громадянина повинне бути розуміння засад дотримання верховенства права); - ефективна організація управління судовою владою, в яку включається виконання службових/посадових обов'язків усіх працівників судової влади; - публічність діяльності судової влади та відкритість діяльності апаратів їх органів; - обов'язкова незалежність судової влади; - дотримання європейських стандартів у сфері належного відправлення правосуддя й публічного адміністрування в діяльності апарату суду, куди відноситься постійний моніторинг рішень Ради Європи/Європейського суду з прав людини, вивчення нормативного забезпечення та практичної діяльності апарату суду, як власне Європейського Союзу, так і кожного окремого суду держави-учасниці співтовариства [33, с. 57-59].

Нині у нормативно-правих актах, що регламентують діяльність роботи апарату суду (насамперед, це Типове Положення про апарат суду, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» та низка інших документів) відсутнє визначення загальних принципів публічного адміністрування апарату суду. Тому здійснення реалізації принципів публічного адміністрування апарату суду, які б регулювали роботу апарату суду наразі є ускладненим. Існуючі нормативні акти містять лише загальні положення діяльності апаратів судів і це викликає певні труднощі. Відсутність чіткого законодавчого врегулювання засадничих принципів роботи апарату суду є наслідком відсутності контролю за їх дотриманням та існування обмежень щодо втручання в діяльність апарату суду.

Так, принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду повинні формуватися на підставі належного адміністрування, постійного вдосконалення та відповідальності у сфері управління апаратом суду. У ст. 8 Конституції України зазначається принцип верховенства права, що є направляючим важелем судової гілки влади, що, відповідно, здійснюється за рахунок роботи апарату суду, на підставі втілення принципів, якими повинен, в свою чергу, керуватись апарат суду.

Виходячи з вище викладеного, можна дійти висновків, що перед нами нині постало надзвичайно важливе завдання, пов'язане, по-перше, з виробленням принципів роботи апарату суду, які б максимально повно узгоджувалися б із загальними принципами роботи судової влади, та, по-друге, – з адаптуванням новостворених принципів роботи апарату суду з вимогами сьогодення.

Відповідно пропонуємо роботу апарату суду побудувати з огляду на такі основні принципи:

- принцип верховенства права: виконує системо-утворюючу роль шляхом формування пріоритету прав і свобод людини та громадянина, суб'єктивних публічних прав як принципу роботи апарату суду, що забезпечував би дотримання процедури належного публічного адміністрування в діяльності апарату суду як основи для контролю за адміністративними діями суду;

- принцип пропорційності: ґрунтується на співмірному розподілу праці як принципу роботи апарату суду задля підвищення кількості і якості послуг зі справедливим діапазоном розміру окладу за певні трудовитрати;

- принцип єдності: передбачає створення відносин, за якими настрій апарату і колективу збігається з цілями, встановленими в єдиних правилах роботи;

- принцип належного управління: втілення в атмосфері колективу апарату суду розуміння підкорення розпорядчим діям за ієрархією з метою дотримання субординації;

- принцип централізації: закладається в неухильному виконанні розпоряджень уповноважених посадовців з огляду на визначений функціонал повноважень;

- принцип постійності: створення нормативно-розпорядчих правил та методики, за якими є чітко визначений порядок, що виключає плінність кадрів та дисбаланс в організації роботи;

- принцип прозорості: як своєрідний запобіжник від свавілля в відправленні правосуддя, що нормативно гарантовано на рівні закону;

- принцип суворості: дотримання суб'єктами публічного адміністрування в діяльності апарату суду процедур і правил юридичної техніки;

- принцип принциповості: за яким публічне адміністрування в діяльності апарату суду здійснюватиметься через принциповість усіх працівників суду, що в подальшому призведе до дотримання законності, пропорційності, юридичної визначеності, дотримання законних прав, недопущення дискримінації, справедливого доступу громадян до судів, злагоженості роботи і невідворотності відповідальності працівників апарату суду.

Водночас, кожен принцип має свої «підпринципи», що, у свою чергу, постає його складовими витоками, серед яких треба виділити: - принцип пропорційності, який включає визначення меж функціонального розподілу, показників ефективності; збалансованості винагороди тощо; - принцип єдності, який включає застосування спільної ідеології, згуртованості, продуктивності; -

принцип належного управління, до якого входять: службова дисципліна, багаторівневе управління, авторитетне управління; - принцип централізації, що включає делегування повноважень, розпорядчу ієрархію, підконтрольність, підзвітність; - принцип постійності, який включає рівновагу повноважень, одностайність фаху, дотримання правил адміністративного виробництва; - принцип прозорості – включає відкритість адміністративних процедур, зрозумілість здійснення адміністрування в суді, відкритий доступу до послуг; - принцип суворості – включає точність, зрозумілість, об'єктивність істини, рівновекторність; - принцип принципності – включає довіру, точність, переконання, згуртованість, підзвітність, компетентність, добросовісність, етичність, інноваційність, законність.

Отже, основними принципами публічного адміністрування в діяльності апарату суду є ті основні ідеї, положення, вимоги, що відображають роботу апарату суду та постають тими направляючими, що дозволяють досягти достатнього рівня довіри, оперативності і якості у відправленні правосуддя апаратом суду.

Висновки до Розділу 1

В першому розділі визначено сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду, визначено форми та методи публічного адміністрування та окреслено їх функції та принципи.

Досліджено понятійний апарат, проаналізовано суть категорій: «публічне адміністрування», «публічне адміністрування в діяльності апарату суду», «організаційне забезпечення судів», які наводяться у наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців. З'ясовано, що «публічне адміністрування» – це багатоаспектне явище, обумовлене такими основними поняттями, як: держава, політика, публічне управління й влада. Встановлено, що «публічне адміністрування в діяльності апарату суду» являє собою забезпечення організації та координації роботи структурних підрозділів судів, працівників судового

апарату та їх взаємодії під час виконання покладених на них завдань. Публічне адміністрування в діяльності апарату суду здійснюється через так званий адміністративний корпус, зокрема адміністративні посади: Голову суду/заступника Голови суду та керівник апарату суду. Що ж стосується розуміння терміну «організаційне забезпечення судів», то можна констатувати, що дане поняття включає діяльність як щодо організаційного управління судами, так і такого ж забезпечення діяльності суддів.

Також встановлено, що від якісного процесу адміністрування залежить і власне доступ до правосуддя, що є не від'ємною складовою відправлення правосуддя у цілому. Задля усунення недоліків у процесах надання адміністративних послуг в судах та забезпечення безперебійного функціонування судової системи, у цілому, необхідним вбачається створення єдиних організаційних правил по керуванню адміністративним процесом судової гілки. Так, наприкінці XIX – на початку XX ст. розпочався рух «Доступ до правосуддя». Перш за все, «доступ до правосуддя» розглядався у суто економічному сенсі та зводився до визнання «права бідності», яке, власне, звільняло від несення судових витрат. Разом з тим, зазначена проблема пов'язувалася з правовими умовами, які забезпечують справедливі, виважені і чіткі нормативи у всіх судових процесах; швидкі, за часом, судові процеси; спрощення та уніфікацію судової системи; альтернативи різним типам судів з різною юрисдикцією, до яких особи можуть звертатися самостійно; запровадження єдиного суду, що існує в певній соціальній групі, чи територіальне наближення суду до населення. У межах всесвітнього руху «Доступ до правосуддя» розпочалося активне вивчення проблеми доступу до правосуддя. Ці скерування мали на меті зробити судовий захист прав й інтересів більш ефективним. Напрями дослідження проблеми доступу до правосуддя у кін. XIX – на поч. XX ст. обумовлювались певними «хвилями». «Перша хвиля» – полегшення доступу до суду соціально не захищених верств населення, обумовлена зменшенням вартості судових витрат. «Друга хвиля» – вирішення проблем представництва групових та колективних інтересів у справах

споживачів і у справах, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища. «Третя хвиля» – перешкоди матеріального характеру, які обмежують доступ бідних верств населення до правосуддя, відсутність механізму ефективного захисту прав та законних інтересів груп, колективу, яких неможливо персоніфікувати на момент порушення справи в суді, необхідність спрощення судочинства, запровадження процедур з метою вирішення окремих категорій справ. Так, одним з основних елементів системи управління в суді постає управління його персоналом. Водночас, окрім загальноприйнятих основ процесу управління персоналом, зокрема, стосовно управління персоналом в судовій системі, наявними є й особливості, пов'язані з правовим статусом самих суддів.

Визначено, що при аналізі власних інтерпретації видів публічного адміністрування в діяльності апарату суду, так і при дослідженні його видів, запропонованих іншими авторами, розбивка на певну категоризацію дозволяє: по-перше, сформулювати ясне уявлення компетенції; по-друге, чітко сформулювати наслідки недосконалостей, в разі невиконання хоча б одного із видів публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Правильна організація роботи суду складається з дотримання кожним працівником рекомендаційних напрацювань щодо належної організації повноважних операцій у апаратах судів. Відтак, вивчення рекомендаційних матеріалів сприятиме належній організації такого процесу. Засоби навчання працівників апарату та процес досягання цілей відправлення правосуддя, а також задоволення інтересів громадян шляхом належної організації діяльності суб'єктів публічного адміністрування апарату суду є своєрідними методиками у публічному адмініструванні діяльності апарату суду.

Встановлено, що основними видами публічного адміністрування є надання адміністративних послуг та реалізація виконавчо-розпорядчої (управлінської) діяльності. Водночас, нами виокремлено власне основні види публічного адміністрування саме в діяльності апарату суду, зокрема: 1) організаційне

забезпечення; 2) документальне та інформаційно-технічне забезпечення; 3) фінансове, кадрове та матеріально-технічне забезпечення.

Під формами публічного адміністрування в діяльності апарату суду в Україні, що закріплені в нормах права, щодо виконання функцій адміністрування працівниками судового апарату з метою виконання вимог суспільства, в разі звернення їх до судових органів та відправлення судочинства взагалі, у тому числі, й щодо надання державних послуг. Форми постають головними інструментами провадження публічного адміністрування і, відповідно, виступають підставою для використання методів при їх аналізі.

Визначення поняття «метод публічного управління» базується на певному розмежуванні різноманіття методів і прийомів на дві групи. До першої належать методи якісного виконання публічно-управлінської діяльності уповноважених на те органів, які безпосередньо впливають на суб'єктів управління. До другої – власне ті, що формують ефективні механізми, реалізація яких сприяє переведенню відповідних галузей, сфер і процесів суспільного життя в бажаний стан. Розподіл цих методів управління є відносним, але й він сприяє більш систематичному уявленню про напрямки їх застосування, підкреслюючи той факт, що весь зміст трудомісткої управлінської роботи не можна ототожнювати з досягненням її єдиного результату, тобто впливу на керовану аудиторію.

Відзначено, що у нині діючих нормативних актах, що врегульовують діяльність роботи апарату суду, відсутнє зазначення принципів та їх значення, за якими повинен діяти апарат суду. Відповідно, дотримання загальноновизнаних принципів для судової системи взагалі може бути сприйняте неоднозначно. Тому запропоновано закріпити в нормативних актах принципи, за якими би працював саме апарат суду, оскільки принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду – це ті основні ідеї, положення, вимоги, що ототожнюють його роботу та є тими, що дозволяють досягти достатнього рівня довіри, оперативності і якості у відправленні правосуддя апаратом суду.

Запропоновано роботу апарату суду побудувати з огляду на принципи: верховенства права, пропорційності, єдності, належного управління,

централізації, постійності, прозорості, суворості, принциповості; а також визначено, що кожен принцип має свої «підпринципи», що, своєю чергу, є його складовими елементами. Водночас, здійснено характеристику кожного з них.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ

2.1. Нормативні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Система індивідуальних та нормативно-правових актів, які регламентують реалізацію публічного адміністрування в діяльності апарату суду, постає основою для відправлення правосуддя. Їх вага в діяльності апарату суду полягає у регулюванні правовідносин владно-розпорядчого характеру.

Не дивлячись на численні наукові дослідження з зазначеної тематики, вказана проблематика потребує детального вивчення і удосконалення в зв'язку з постійним реформуванням судової галузі.

Апарат суду працює згідно законодавчих актів та локальних нормативів, які виступають орієнтирами адмініструванню в апараті суду, що застосовуються у межах компетентностей посадовців суду.

Правові основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду представлені в системі нормативно-правових актів. Власне, системоутворюючий ланцюг, представлений законами, відомчими та локальними нормативно-правовими актами, формує базу для злагодженої організації роботи апарату суду. Такі норми створюють своєрідний фундамент для регулювання правовідносин в судовому адмініструванні. Власне, такі відносини з'являються, знаходять своє вираження та закінчуються з їх дотриманням [12, с. 17].

Процес застосування норм права адміністративного змісту, що регламентують такі дії, відображений в Конституції України, законах, актах Президента України та Уряду й інших нормативах [195, с. 154].

А. Борко висловлюється таким чином, що соціальна роль та певне місце у державі і, зокрема, механізми системи суду, сприяють створенню комплексу актів

нормативного змісту щодо організації та реалізації своїх функцій судовою гілкою влади, забезпечення відправлення судами правосуддя у цілому [14, с. 59].

Апарат місцевого, апеляційного, згідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» проводить організаційне забезпечення роботи суду. При здійсненні своїх повноважень апарат суду керується Конституцією України, законами України «Про судоустрій і статус суддів», «Про державну службу», «Про запобігання корупції», Кодексом законів про працю України та низкою інших законів України, постановами Уряду, а також нормативно-правовими актами різного характеру призначення, Положенням про апарат суду, рішеннями Ради суддів України, рішеннями зборів суддів, в тому числі, наказами і розпорядженнями Голови суду та керівника апарату суду [75; 142; 151].

Вища рада правосуддя затверджує Положення про Єдину судову інформаційну (автоматизовану) систему, Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя, Положення про Державну судову адміністрацію України та типові положення про її територіальні управління, Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя, Положення про Службу судової охорони [118].

Система особливих заходів державного захисту визначена в Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», що встановлює захист на державному рівні суддів Конституційного Суду України, суддів та працівників апаратів судів, інших працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконання покладених законодавством на їх уповноважених представників функцій [136].

В основному законі нашої країни, зокрема в статті 55 Конституції України, де зазначені базові засади діяльності судової влади, виділено, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, а також дій чи бездіяльності органів державної влади/органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. При тому, що в пункті 14 статті 92 цього ж базового

нормативного акту України закріплено, що тільки законами України визначаються судоустрій та судочинство. Більш того, стосовно правосуддя, – виокремлено окремий розділ VIII, а щодо Конституційного Суду України – власне XII розділ [75].

Засади Конституції України тлумачаться за допомогою рішень і висновків Конституційного Суду України і вони є обов'язковими до виконання усіма суб'єктами права на території нашої країни. Наприклад, є достатньо важливі правові позиції Конституційного Суду України відносно: а) належного фінансування судових органів; б) призначення суддів на адміністративні посади в судах; в) забезпечення незалежності суддів; г) призначення голови Державної судової адміністрації України [75; 174; 175; 176].

Безпосереднім нормативно-правовим актом, що регулює діяльність судової гілки, постає Закон України від 02.06.2016 «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон № 1402-VIII), що регламентує процес здійснення правосуддя і його функціональну складову з опором на верховенство права, справедливе суддівство й європейські стандарти.

Власне, судочинство реалізується, виходячи з конституційних засад, що відтворюються незалежними та безсторонніми судами, з дотриманням пріоритету прав і свобод усіх учасників судового процесу, уповноваженими особами судової гілки в судовому провадженні, а інколи, при певних категоріях судових процесів, і за допомогою присяжних, з урахуванням вимог законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Парламентом. Власне, третя глава розділу XI вище зазначеного Закону прямо присвячена порядку організаційного забезпечення роботи апарату суду [142].

Апарат суду очолює його керівник і Положення про апарат суду створюється згідно і на основі Типового положення про апарат суду, за погодженням й подальшим належним затвердженням Зборів суддів певної судової установи. З часу утворення нового суду, насамперед формується тимчасове положення про апарат новоутвореного суду, яке затверджується тимчасово виконуючим обов'язки керівника апарату новоутвореного суду [204].

Відповідно до ст. 155 Закону № 1402-VIII, організаційне забезпечення роботи Суду здійснює його Апарат, який очолює керівник апарату. Регламент Суду базується на Типовому Регламенті Суду та затверджується Конференцією суддів Суду. Тимчасове положення про новоутворену судову установу затверджується тимчасово виконуючим обов'язки голови цієї судової установи.

Типові положення про судові установи затверджуються Державним управлінням юстиції України за погодженням з Вищою радою правосуддя. Керівники судових установ несуть персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення діяльності судів, суддів і судового процесу, уніфікують роботу інформаційної (автоматизованої) системи судочинства та інформують про свою діяльність конференцію суддів. Збори суддів могли висловити недовіру керівнику апарату суду, що призвело до його звільнення. Керівники органів місцевого суду та їх заступники призначаються на посади й звільняються з цих посад начальником відповідного територіального управління ДСУ за погодженням з головами відповідних судів.

Керівник судового органу призначає/звільняє з посад працівників судового органу, надає нагороди та дисциплінарні стягнення. Добір працівників установ суду здійснюється на конкурсній основі, окрім випадків переведення держслужбовців, згідно законодавства про державну службу.

Згідно з вимогами Типового положення про апарат суду, затвердженого наказом Державної судової адміністрації від 08.02.2019 № 131, рішенням Ради суддів України від 11.06.2021 №22 було погоджено проект типової структури апарату місцевого господарського, адміністративного суду та нормативи кадрового забезпечення судів [142; 204].

Закон України «Про державну службу» встановлює правовий статус працівників судових установ, з урахуванням конкретних, встановлених цим Законом, особливостей. Структура та штатний розпис органів місцевого суду погоджуються з Головою суду, затверджуються відповідним територіальним управлінням ДСУ, органами апеляційного суду. Тимчасовий склад та тимчасовий штатний розпис новоутвореного органу суду затверджує

виконуючий обов'язки керівника органу суду, за погодженням з головою ДСА України [134].

В установах суду можуть створюватися департаменти, відділи, відділи, відповідно до функціональних навантажень та положення, яке затверджується керівником відповідної установи суду. Передбачається, що наукові працівники повинні мати науковий ступінь [142].

Відповідно до статті 6 Закону України «Про державну службу», регламентовано, що посади керівників управлінь Конституційного Суду України, Верховного Суду, керівників апеляційних управлінь та окружних судів, керівників структурних управлінь судів України є посадами керівників структурних підрозділів судів України, що належать до категорії посад державних службовців. Водночас, стаття 91 цього нормативно-правового акту встановлює конкретні аспекти публічних служб різних державних установ, у тому числі, керівників департаментів Конституційного Суду України, Верховного Суду.

Водночас, вітчизняний ЗУ «Про державну службу» визначає загальні обов'язки та права керівника юстиції як державного службовця, порядок прийняття на роботу та звільнення державних службовців, деталі державних справ (робочий час/час відпочинку, порядок надання відпустки та обов'язки, зокрема: обмеження, накладені на кожного працівника щодо особливостей правового статусу таких, як осіб, які виконують певні державні функції [134].

Саме на цій основі розробляються правила для того чи іншого судового апарату. Власне тому, варто звернути увагу на Типове Положення про апарат суду. У розділі I Типового Положення зазначено, що відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», організація апеляційних судів систематично забезпечує роботу судів. Голова Суду контролює ефективність роботи апарату Суду, погоджує призначення на посади керівника апарату суду/заступника керівника апарату суду, а також, в установленому порядку, вносить пропозиції щодо застосування заохочень [142; 204].

Якщо кількість працівників суду перевищує 50 осіб, керівник апарату суду має змогу мати двох заступників. У місцевих загальних судах кількість заступників може дорівнювати кількості віддалених посад, що утворюють відокремлені структурні підрозділи цих судів (окремі посадові особи для кожного виду діяльності).

Керівником апарату суду призначається особа, яка відповідає загальним та спеціальним вимогам професійної придатності для обіймання посади. Така посадова особа підпорядковується безпосередньо Голові суду, а також виконуючому обов'язки його заступнику. Помічники, Голови суду, його заступники, а також помічники секретаря суду підзвітні та підконтрольні керівнику апарату суду з питань додержання Правил внутрішнього розпорядку, трудової дисципліни, техніки безпеки, охорони праці та інших питань, встановлених Регламентом суду.

Також, варто відмітити, що керівник суду також контролює та має відповідальність за використання бюджетних коштів щодо обслуговування судів через сформовані бухгалтерські служби в апаратах судів. Водночас, процедура виконання таких обов'язків керівника суду регламентована Типовими правилами бухгалтерського обслуговування бюджетних установ, які затверджені Кабінетом Міністрів України [205].

Кодекси поведінки судових службовців повинні ґрунтуватися на дотриманні особистої, професійної та організаційної етики з метою підтримки авторитету, незалежності та ефективності судової влади та зміцнення довіри громадськості до встановленого порядку. Вимоги щодо поведінки посадових осіб апарату суду мають відповідати вимогам, встановленим нормам Професійної етики, які визначені в Рішенні Ради Суддів України «Про затвердження Правил поведінки працівника суду» за №33 від 06.02.2009 р. Ці правила поширюються на всіх, хто працює в судах, крім суддів. Окрім цих правил, на посадових осіб суду також поширюються Загальні правила державної служби. Ці Правила є додатковими документами до політики, процедур і положень трудового договору секретаря суду. Положення є частиною робочої

мови та невід'ємною частиною трудових інструкцій, правил і договорів про прийом на роботу працівників суду після їх затвердження та згоди на відповідність з моменту прийняття на роботу в суд, відповідно вимог вітчизняного законодавства. Службовці суду повинні дотримуватися високих стандартів поведінки щоб забезпечити незалежність судової влади. Посадова особа суду повинна вимагати від інших підлеглих їй посадових осіб дотримання цих правил [7, с. 202-205].

Загальні правила етичної поведінки державних службовців узагальнюють стандарти етичної поведінки, яких мають дотримуватися державні та місцеві посадові особи під час виконання своїх службових обов'язків. Вони ґрунтуються на Конституції України, ЗУ «Про державну службу», положеннях у сфері надання послуг органами місцевого самоврядування й запобігання/протидії корупції та спрямовані на посилення повноважень державних служб/служб в органах місцевого самоврядування. Стаючи державним службовцем, людина знайомиться з цими загальними правилами. Відмітка про це введення буде включена в особисту справу службовця. Основною метою діяльності держслужбовців/службовців органів місцевого самоврядування постає служіння народу й територіальній громаді України, захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина й сприяння їх реалізації [134].

Положення про помічника судді складено відповідно до вимог ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», «Про державну службу» та Рішення Ради Суддів України «Про помічника судді» №21 від 18.05.2018 р., що визначають єдині принципи та умови діяльності, правовий статус помічника судді. Помічник судді – це насамперед працівник патронатної служби, який забезпечує виконання суддею повноважень щодо здійснення правосуддя. Цікавим в рамках нашого дослідження є те, що помічник судді в повній мірі підзвітний і підконтрольний судді, до якого він закріплений і який його пропонував на цю посаду, але щодо всіх інших питань, у тому числі, щодо дотримання трудової дисципліни, він підзвітний саме керівнику апарату суду. Керівник апарату суду створює належні умови для виконання помічником судді своїх посадових обов'язків і підвищення

рівня його професійної компетентності, зокрема, в Національній школі суддів України. Також, керівник апарату суду здійснює контроль за дотриманням помічником судді правил внутрішнього трудового розпорядку суду та Правил поведінки працівника суду. Відтак, аналіз діяльності даної посадової особи, в рамках нашого дослідження, є в край потрібним, позаяк відповідальність за недотримання посадових обов'язків помічника судді, нажаль, буде нести керівник апарату суду [121; 134; 142].

Відповідно до Закону України «Про державну службу» в органах юстиції створюється служба управління персоналом. Положення про кадрову службу розробляється на основі затвердженого центральним органом виконавчої влади Типового положення про кадрову службу державних органів з метою забезпечення формування та реалізації державної політики у держсекторі [67, с. 42; 134].

З метою забезпечення додержання особами, що перебувають у судовому засіданні, встановленого порядку та виконання розпоряджень головуючого в судовому засіданні, у кожному суді є судовий розпорядник, порядок і робота якого визначається Положенням про державну службу судових розпорядників, яке Погоджено рішенням Ради Суддів України. Дане рішення визначає його правовий статус, права та обов'язки [65; 105].

Відповідно до Конституції України, Президент України має право призначати/звільняти з посад одну третину складу Конституційного Суду України (стаття 106), призначити суддю. Голова Верховного Суду обирається/звільняється з посади таємним голосуванням на пленарному засіданні Верховного Суду в порядку, встановленому законом (стаття 128) [75].

Кабінет Міністрів України відповідно до повноважень, наданих Конституцією України, формує Державний бюджет України та забезпечує його виконання (ч. 1 ст. 130). Суд, як бюджетний орган, повністю утримується за рахунок коштів Державного бюджету України, в обсягах, які мають забезпечувати належні економічні умови для повного й незалежного здійснення правосуддя, фінансових потреб судів. При цьому кожен суд має мати окремий

рядок у державному бюджеті України. Таким чином, рівень фінансування судів залежить від встановлення відповідної фінансової політики та адміністративних дій центрального органу виконавчої влади [175].

Постановою ВРП від 19 квітня 2018 р. № 1200/0/15-18 затверджено Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, в якому закріплено процедуру формування та ведення реєстру. Повноваження Кабінету Міністрів України щодо видачі постанов і розпоряджень, в тому числі, і відносно регулювання судової влади, закріплені в ст. 117 Конституції України [75; 126].

Наказом Державної судової адміністрації від 05.10.2016 № 198 затверджено Порядок виплати винагороди та відшкодування витрат, виплати добових присяжному за час виконання ним обов'язків у суді [127].

Службова дисципліна в органі державної влади реалізовується на підставі сумлінного та професійного виконання державними службовцями своїх обов'язків, створення належних підстав для ефективної праці, матеріально-технічної підтримки, стимулювання до якісних показників. Зокрема, наказом Національного агентства України з питань державної служби від 03.02.2016 року № 50 затверджено Типові правила внутрішнього службового розпорядку. Ці правила встановлюють основи побудови внутрішнього службового розпорядку державних органів, інших державних органів, їх апаратів, режиму праці, умов проживання персоналу державних органів та забезпечення раціонального використання його робочого часу. Правила внутрішнього службового розпорядку ДСА України затверджені зборами державних службовців Державної судової адміністрації України (протокол № 2 від 30.06.2016 року) [131; 205].

Наказом Державної судової адміністрації від 01.10.2004 року № 171/04 затверджено норми забезпечення форменим одягом та правила екіпірування судових виконавців, носіння форменого одягу та жетонів судових представників [27, с. 245].

Законодавством України чітко не регламентовані всі адміністративні повноваження судів, зокрема, в повній мірі не визначені права і обов'язки

посадовців, що уповноважені на виконання адміністративних функцій відправлення правосуддя, в тому ж процедурно-організаційному порядку взаємодії з іншими судами відсутній контроль по їх взаємодії, сприйняття та врахування думки громадськості щодо якості судово-адміністративних послуг.

Важливою умовою ефективного функціонування не лише судової системи, а й судової системи в цілому, є якісне нормативно-правове забезпечення, особливе місце в якому займає об'єктивне адміністративно-правове регулювання. Важливу суспільну роль і унікальне місце в державних механізмах української судової системи займає формування цілісної нормативно-правової бази її організації та функціонування, створення механізмів, необхідних для реалізації судових повноважень, визначення арбітражу. Це схиляє до забезпечення правових гарантій українськими судами [45].

У зв'язку зі специфічним узагальненням нормативно-правових актів, які в сукупності складають правову основу діяльності судового органу, їх доцільно класифікувати за призначенням і виділити такі групи: 1) організаційно-управлінського характеру, що регламентує створення, організацію, управління, порядок виконання функцій і діяльності судової системи, взаємодію з іншими учасниками правовідносин у системі судоустрою; 2) щодо забезпечення елементів безпеки, що регулюють питання матеріально-фінансового забезпечення судової діяльності; 3) щодо управління персоналом для реалізації кадрової політики в системі судової діяльності; 4) керівні вказівки щодо управління законністю, дисципліною, запобіганням/протидією корупції тощо в діяльності судових органів; 5) нормативно-етичного характеру – для встановлення та дотримання правил поведінки працівників судових органів, таких як уникнення конфлікту інтересів [197, с. 15]

Перераховані вище нормативні акти мають різну юридичну силу в залежності від органу, що його видав/прийняв. Ієрархічність цих органів впливає на змістовний характер норми. Повноваження кожного органу дозволяє певній установі визначати конкретні правила.

За результатами аналізу значного масиву вказаної нормативної бази можна стверджувати, що правовий вплив на сферу діяльності апарату суду здійснюється через систему нормативних актів, що регулюють організаційне впорядкування роботи апарату суду задля досягнення цілей, поставлених державою.

2.2. Організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Актуальність питання щодо організаційних засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду і визначення його основних напрямків є фактом необхідності наукового аналізу в площині правового регулювання проблематики з огляду наявних підходів до аспектів врегулювання діяльності публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Сучасне суспільство та новітні технології ставлять виклик перед системою адміністрування, тому застосування інновацій є вимогою сьогодення в удосконаленні сервісних функцій суду з метою досягнення найвищого рівня репутації серед населення як користувачів судових послуг.

Показники ефективності роботи персоналу апарату суду повинні включати збалансованість показників (менеджмент; методи); продуктивність (якість; оперативність); задоволеність громадян (суспільні інтереси; репутацію).

Якість роботи апарату суду обумовлена побудовою його організаційної структури, що повинна формуватися з огляду на основоположні цінності судової системи і демократичні засади. Відповідно, фіксація певних стандартів організації роботи структурних підрозділів апарату суду в відомчих нормативних актах є загальнообов'язковою умовою задля належного відслідковування динаміки кількісно-якісних характеристик роботи апарату суду. З огляду на певну структурну організацію апарату суду можливо визначати критерії якості роботи, застосовуючи аналіз та дослідження статистичної

інформації, огляд практик організації інших судів та аналіз обробки самоврядної документації.

Відповідно до п. 7 ст. 155 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» визначено, що структура та персональний склад місцевих судових органів затверджує компетентне територіальне управління Державної судової адміністрації України за погодженням з головою суду, апарату апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів, - за погодженням Державної судової адміністрації України, з головою суду в межах витрат на утримання відповідних судів. Тимчасова структура та тимчасовий персонал апаратів новоутвореного суду затверджується тимчасово виконуючим обов'язки керівника апаратів цього суду за погодженням із Головою Державної судової адміністрації України [142].

Нормами законодавства визначаються загальні аспекти управлінської діяльності апарату суду, його підрозділів та штату. Так, відповідно до п. 12 ст. 152 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», ДСА України розробляє та затверджує, за згодою Вищої ради правосуддя, Типове положення про апарат суду. Положення про апарат кожного окремого суду розробляється на підставі Типового положення про апарат суду та затверджується зборами суддів відповідного суду, згідно ч. 2 ст. 155 згаданого Закону. Крім того, згідно ч. 1 ст. 155 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» закріплено головне завдання апарату суду – організаційне забезпечення суду та конкретизовано деякі повноваження. Так, відповідно до ч. 9 ст. 155 цього ж Закону, апаратом суду забезпечується ведення особових справ суддів відповідно до порядку, що визначається Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Радою суддів України [184].

Також структура, в тому числі, і штатна чисельність апаратів місцевих судів, затверджуються відповідним територіальним управлінням Державної судової адміністрації України за погодженням із головою відповідного суду. При тому, що структура і штатний розклад апарату апеляційних судів визначає саме Державна судова адміністрація України, за погодженням з відповідними

головами судів, але ж, виходячи з видатків на утримання відповідного суду, що й закріплено в цьому ж Законі, зокрема, в ч. 7 ст. 155.

Одночасно, згідно п. 10 ст. 155 цього ж ЗУ, закріплено право, за потреби, утворювати в апаратах судів певні управління, відділи, сектори, щодо яких теж складається положення, які повинні бути затверджені керівником апарату певного суду з визначенням їх повноважень та компетенцій. Відповідно, в апараті суду є структура, що займається опрацюванням вхідної кореспонденції, шляхом її реєстрації, а саме, - канцелярія. В свою чергу, ч. 11 ст. 155 вказаного ЗУ визначає і таких працівників апарату суду як: секретарі судового засідання, наукові консультанти та судові розпорядники. Водночас, передбачені і такі штатні одиниці апарату суду як: помічник судді; бібліотека суду та положення про неї, яке затверджується Державною судовою адміністрацією України; служба судових розпорядників, робота якої регламентована положенням про неї за розпорядженням Голови Державної судової адміністрації України, погодженим із Вищою радою правосуддя; служба судової охорони, що також діє відповідно до Положення, яке затверджується Вищою радою правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України, після консультацій з МВС України. У більшій мірі деталізована структура апарату суду складається згідно до Типового положення про апарат суду у відповідності до рішення Вищої ради правосуддя від 17.01.2019 р. за № 140/0/15-19 [139; 142].

Водночас, варто відмітити, що аналіз змісту Типового положення про апарат суду більшою мірою підтверджує положення ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Зокрема, також як і в Законі, у даному Положенні визначено, що апарат місцевого/апеляційного суддів здійснює організаційне забезпечення роботи суду. Що стосується правових засад діяльності апарату суду, то вони регулюються: Конституцією України, ЗУ: «Про судоустрій і статус суддів» та «Про державну службу», іншими нормативно-правовими актами, Положеннями про апарат суду, Рішеннями зборів суддів, а також Наказами і Розпорядженнями Голови суду, Наказами керівника апарату суду. Питання визначення правового

статусу працівників апарату суду регулюється, крім вище названих документів, ще й Положеннями та Посадовими інструкціями [134; 142; 204].

Структура суду складається з двох основних складових, а саме: судового корпусу, тобто професійних суддів, які безпосередньо здійснюють правосуддя у відповідних справах, та апарату суду, який здійснює організаційні заходи для реалізації правосуддя. Так, серед судового корпусу варто виокремити Голову суду/його заступників та секретарів. Організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат, який очолює керівник апарату. Положення про апарат суду розробляється на підставі Типового положення про апарат суду й затверджується зборами суддів відповідного суду. Зокрема, Типове положення про апарат суду затверджує ДСА України за погодженням із Вищою радою правосуддя.

З огляду на зазначене, організаційна структура апарату в судовій системі визначає різні категорії посад у ньому. Досліджуючи дане питання, окрему увагу варто приділити керівнику апарату суду. В організаційному забезпеченні діяльності судів важливе значення має реалізація публічного адміністрування матеріально-технічними, фінансовими й іншими ресурсами, що виділяються з державного бюджету саме для судової влади. Тому, належне управління даними ресурсами є доволі важливою умовою для забезпечення належного відправлення правосуддя. Підтвердженням даного твердження є ч. 1 ст. 155 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якого адміністрування апарату суду та управління всіма необхідними ресурсами здійснює саме керівник апарату суду [142].

Отже, правовий статус керівника апарату суду має доволі специфічні ознаки. Зокрема, керівник апарату суду, для належного виконання своїх службових обов'язків, повинен мати знання й практичні навички у декількох сферах діяльності. Серед таких варто відмітити наступні: ефективне виконання завдань та публічне адміністрування в діяльності апарату суду.

Відповідно до ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», визначено, що керівник апарату суду очолює його та несе персональну відповідальність за належне публічне адміністрування суду, суддів та судового процесу у цілому,

забезпечуючи належну роботу Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи, звітує на зборах суддів про свою діяльність, призначає та звільняє з посад працівників апарату суду та застосовує до них заохочення, накладає дисциплінарні санкції тощо [142].

Що стосується інших працівників апарату суду, які входять до організаційної структури, їх правовий статус, як і керівника апарату суду, Законом України «Про судоустрій і статус суду» в повній мірі не розкривається. У п. 11 ст. 155 згаданого Закону наводиться лише приблизний перелік посад апарату суду, серед яких варто виділити: секретарі судового засідання, наукові консультанти та судові розпорядники. Що стосується помічників суддів, то їх правовий статус визначається у ст. 157 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів».

Варто констатувати, що досліджуючи дані посади апарату суду, в розрізі Закону, негативною складовою є те, що законодавством не передбачено особливості державної служби у суді, а саме особливі вимоги до здібностей та рівня кваліфікації працівників апарату суду порівняно з іншими державними службовцями і навіть не визначається перелік посад апарату суду, які необхідно відносити до державної служби.

Також, вартує уваги питання, пов'язане з визначенням правового статусу помічників суддів. Так, дане питання регулюється лише Положенням про помічника судді, яке затверджується Рішенням Ради суддів України. Відповідно до даного Положення, помічники судді закріплені власне до кадрового/фінансового обслуговування саме апарату відповідного суду, тобто отримують статус працівника апарату суду.

Проте, варто відмітити, що з прийняттям останньої редакції ЗУ «Про державну службу», помічників суддів суду позбавлено статусу держслужбовця, і на сьогодні дана посада належить до патронатної служби [134; 142].

Проводячи дослідження питання класифікації патронатної служби, як виду, складової частини державної служби, варто відмітити, що в «Юридичній енциклопедії», а саме, у статті «Патронатна служба», патронатна служба в Україні визначається як складова частина загальної державної служби. Отже,

підводячи підсумки щодо статусу помічника судді суду, варто зауважити, що законодавець відносить дану посаду до патронатної служби спеціально, тим самим підкреслюючи те, що дана служба має відповідну специфіку і особливості врегулювання правового статусу працівників патронатної служби, водночас відносячи її до загальної державної служби [216, с. 544].

Що стосується секретаря судового засідання, то він є посадовою особою, статус якого визначається Законом України «Про державну службу». Проте, аналізуючи відповідні нормативно-правові акти у цій сфері, можна дійти висновків, що статус секретаря судового засідання як державного службовця не вказано. Підтвердженням даного твердження є Перелік посад державної служби, що прирівнюються до відповідних груп оплати праці, затвердженого Постановою КМ України від 18.01.2017 р. за №15, яким дана посада віднесена до групи 8 оплати праці та посад держслужбовців, що передбачені ЗУ «Про державну службу» [134].

Варто відмітити, що в рамках Проєкту ЄС «Прозорість та ефективність функціонування судової системи України: компонент держслужби», діяльність секретаря судового засідання місцевих загальних судів повинна була бути регламентована ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Однак, на жаль, на сьогодні статус секретаря судового засідання місцевого загального суду регулюється лише Типовою посадовою інструкцією, що, в подальшому погіршуватиме відбір кандидатів на цю посаду. Зокрема, відсутні кваліфіковані вимоги до кандидатів на дану посаду, відсутній порядок добору/призначення на посаду, не передбачено чіткого та вичерпного переліку функцій та обов'язків. Всі ці обставини, призводять до негативних наслідків. Одним із прикладів цього є те, що секретар судового засідання, виконуючи свої посадові обов'язки, може поєднувати роботу помічника судді.

Тому, вважаємо за необхідне внести зміни до ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», а саме, - окрему статтю щодо визначення статусу секретаря судового засідання, де буде чітко визначено вимоги до кандидатів на дану посаду,

процедуру прийняття їх на посаду, суб'єктів підпорядкування й перелік фікцій, які вони повинні будуть виконувати.

Останньою серед посад апарату суду, щодо яких було проведено дослідження, є посада судового розпорядника. Дана категорія регламентується процесуальними кодексами, серед яких: Цивільний процесуальний кодекс України (ст. 68); Кодекс адміністративного судочинства України (ст. 64); Кримінальний процесуальний кодекс України (ст. 74). Проте, досліджуючи практичну складову даної посади, можна стверджувати, що судові розпорядники виконують завдання/обов'язки, покладені на них законодавством лише щодо розгляду кримінальних справ [73; 142; 212].

Однак, на відміну від інших посад апарату суду, судові розпорядники мають закріпленій статус у ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». У кожному суді діє ціла служба судових розпорядників, де їх головним завданням є забезпечення додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого в судовому засіданні.

Водночас, надзвичайно актуальним напрямом удосконалення системи публічного адміністрування є утворення необхідних установ для забезпечення реалізації важливих функцій. Так, рішенням Вищої ради правосуддя від 21.12.2017 року № 4237/0/15-174 за поданням ДСА України, після консультацій з МВС України, було затверджено Положення «Про Службу судової охорони» (далі – Служба).

Дана служба визначається як сукупність підрозділів, які здійснюють заходи з підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, охорони приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, виконання функцій щодо забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників апарату суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу [160].

Так відповідно до Положення «Про службу судової охорони», дана установа виконує такі основні функції:

- підтримання громадського порядку в приміщенні суду;

- охорона приміщень судів, інших органів/установ системи правосуддя;
- державне забезпечення особистої безпеки суддів/членів їх сімей, працівників апарату суду.

Доволі цікавим є те, що при дослідженні статусу працівників такої Служби, ми дійшли висновків, що вони не входять ані до штату апарату суду, ані до їх структурних елементів. З огляду на, це керівник апарату суду/Голова суду не мають повноважень щодо вирішення кадрових, дисциплінарних, організаційних питань, які стосуються особового складу даної служби.

Згідно з Положенням «Про Службу судової охорони», загальне керівництво/контроль за діяльністю Служби здійснює Голова ДСА України або за його дорученням заступник Голови ДСА України. Координацію діяльності Служби здійснює структурний підрозділ ДСА України. При цьому, варто відзначити, що у попередній редакції Положення «Про Службу судової охорони», такий структурний підрозділ ДСА України визначався як самостійний. На нього було покладено функції методичного забезпечення діяльності Служби. Безпосереднє керівництво Службою здійснює власне начальник Служби, якого призначає/звільняє з посади Вища рада правосуддя за поданням ДСА України. Водночас, у попередній редакції Положення «Про Службу судової охорони», начальник такої Служби призначався/звільнявся з посади Головою ДСА України. Заступники начальника Служби призначаються/звільняються з посади Головою ДСА України за погодженням з начальником Служби. Ще у попередній редакції Положення «Про Службу судової охорони» вони призначалися на посаду начальником Служби за погодженням з ДСА України [160].

Таким чином, керівники апаратів судів та органів судової влади мають право лише вирішувати питання щодо обладнання об'єктів охорони інженерно-технічними засобами охорони. Крім того, недоліком Положення «Про Службу судової охорони» можна вважати позбавлення Голови відповідного суду/керівника апарату суду права здійснювати перевірку службових нарядів у суді, за наслідками якої, у разі виявлення недоліків у несенні служби, вони

можуть вживати заходів щодо їх усунення. У Положенні про «Службу судової охорони» не конкретизовано, яким саме чином Голова суду/керівник апарату суду мають реагувати на виявлені порушення.

Водночас, слід відзначити, що створення Служби судової охорони позитивно сприймається багатьма практиками та вченими. Зазвичай йдеться про те, що саме ДСА України повинна отримати реальні повноваження щодо забезпечення охорони приміщень судів, оскільки ДСА України та її територіальні управління забезпечують належні умови функціонування судів. При цьому, науковці слушно підкреслюють, що ДСА України, з метою забезпечення виконання зазначеного завдання, зобов'язана взаємодіяти з відповідними правоохоронними органами за напрямками:

- створення системи обміну інформацією між такими органами;
- узагальнення спільного досвіду, розробки методичних вказівок щодо питань організації взаємодії;
- здійснення контролю щодо порядку такої взаємодії тощо.

Таким чином, позбавлення Голови суду/керівника апарату суду можливості регулювання діяльності Служби судової охорони є негативною тенденцією. Зазначене прогнозовано унеможливить ефективне вирішення багатьох організаційних та функціональних питань на місцях. Водночас, ситуацію із забезпеченням функціонування Служби судової охорони, дійсно, можна вважати складною.

Незважаючи на наявність згаданих вище актів про створення Служби судової охорони, цей орган досі не почав функціонувати. З огляду на це, забезпечення охорони судів, органів/установ системи правосуддя, а також підтримання громадського порядку в них, донині відбувалося відповідно до Тимчасового порядку від 26.12.2016 року. Останній був затверджений Вищою радою юстиції разом з МВС України за поданням ДСА України, відповідно до вимог пп. 1 п. 44 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Зокрема, Тимчасовий порядок визначав, що на період до початку виконання в повному обсязі повноважень Службою судової

охорони, забезпечення охорони приміщень суду, органів/установ системи правосуддя й підтримання громадського порядку в таких здійснюється підрозділами Національної поліції/Національної гвардії України. Контроль за здійсненням пропуску осіб до приміщень судів, інших органів/установ системи правосуддя покладається на відповідного керівника територіального органу Національної поліції України, командира військової частини/підрозділу Національної гвардії України, а також на керівників судів, інших органів/установ системи правосуддя, що інформують керівника територіального органу Національної поліції України, командира військової частини/підрозділу Нацгвардії України стосовно допущених порушень вимог цього ж Порядку поліцейськими/військовослужбовцями Національної гвардії України.

Водночас, практичне функціонування положень зазначеного Тимчасового порядку засвідчило, що система органів судової влади потребує створення власної Служби судової охорони, власне, з метою попередження втручання в роботу судів, тиску на суддів й порушень правопорядку в суді.

У цьому контексті викликають занепокоєння підходи щодо недоречності створення нової Служби в умовах складної економічної ситуації й дефіциту бюджетних коштів. Слід підкреслити, що забезпечення безпеки громадян/працівників органів судової влади є важливою гарантією ефективної реалізації права на судовий захист.

Аналізуючи вище викладене, варто відмітити, що формування ефективної організаційної структури апарату суду залежить насамперед від функціональної складової. Тобто, для реалізації кожної функції окремий структурний підрозділ апарату суду повинен бути наділений відповідними повноваженнями. Все це буде сприяти забезпеченню належного публічного адміністрування в діяльності апарату суду, що в подальшому призведе до чіткого окреслення меж відповідальності кожного працівника апарату суду, ефективного використання кадрового потенціалу й скорочення бюджетних асигнувань.

Якісна робота апарату суду є започаткуванням оперативної та кваліфікованої роботи всього суду та системи правосуддя взагалі. Відповідно,

досягти якісної організації роботи апарату суду ніяким чином не вийде в разі допущення неналежного формування організації його формування. Зрозумілим є те, що є певні нормативні умови закріплені на законодавчому рівні, які постають регуляторами організації роботи апарату суду та формування його структури. При тому, що при формуванні структури за аналог застосовується Типове положення про апарат суду. Проте, існують розбіжності в організаційній структурі апарату суду, в залежності від специфіки роботи певного суду, його підпорядкованості й кількості працівників.

Н. Сібільова та І. Марочкін акцентували увагу на тому, що за апаратом суду закріплено здійснення організації роботи, відповідно функціоналу певної судової установи. Так, робота апаратів судів місцевого рівня та апеляційної інстанції, дивлячись на певну чисельність штату й місця/рівня судової установи в системі судів, що визначають їх структуру, класифікуються на певні види:

- 1) апарати місцевих судів штатною чисельністю до 5 суддів;
- 2) апарати місцевих судів штатною чисельністю від 6 до 10 суддів;
- 3) апарати місцевих судів штатною чисельністю 11 і більше суддів;
- 4) апарати апеляційних судів штатною чисельністю до 50 суддів;
- 5) апарати апеляційних судів з 50 і більше суддями [93, с. 253].

Індивідуальні характеристики структури апарату суду притаманні також господарським, адміністративним судам тощо. Організація структури суду створюється за певними посадами. Саме посади, а не особи, є категорійним фактором суду як конкретної установи, тому що тільки для виконання певної роботи на визначеній посаді підбирається особа, з огляду на конкретні вимоги за рівнем її кваліфікаційно-професійних та морально-етичних якостей, притаманних їй. Рівень виконання завдань, покладених на цю особу, з огляду на займану посаду, залежить від самої людини [163].

Водночас, іншою підставою побудови організаційної структури апарату суду, є визначена роками побудова діяльності в певній судовій установі, з огляду на створені судовою адміністрацією типові штатні розклади для групи судів, в межах чисельності державних службовців та технічного персоналу [88, с. 40-45].

Доречним буде оглянути такі на прикладі певних організаційних структур апарату суду різних інстанцій. Так, до складу апарату Господарського суду Львівської області входять: керівник апарату суду/його заступник; помічники суддів; секретарі судового засідання; служба судових розпорядників; відділ організаційного забезпечення роботи суду; відділ вивчення та узагальнення судової практики/статистичної звітності; відділ обліку та документального забезпечення; відділ планово-фінансової роботи, бухгалтерського обліку та звітності; відділ кадрової роботи та проходження державної служби; відділ комп'ютерного/програмного забезпечення; відділ господарського/матеріально-технічного забезпечення. У складі служби діловодства діє канцелярія суду, архів суду та бібліотека [129, с .52].

Що стосується апарату Харківського окружного адміністративного суду, то він має таку структуру: - керівника апарату; - відділу роботи з персоналом та запобігання корупції; - відділ узагальнення судової практики, роботи по розгляду звернень фізичних/юридичних осіб і зв'язку зі ЗМІ; - відділ забезпечення діяльності суддів, претензійно-позовної та правової роботи; - відділ з надання судово-адміністративних послуг; - відділ планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку/звітності [81].

Достатньо розширеною є структура апарату Вінницького апеляційного адміністративного суду, яка включає:

- 1) керівника апарату суду;
- 2) заступника керівника суду;
- 3) апарат суду, який має такі складові:
 - відділ забезпечення діяльності Голови суду та його заступника (начальник відділу, заступник відділу, помічник голови суду відділу забезпечення діяльності голови суду та його заступника; помічник заступника голови суду відділу забезпечення діяльності голови суду та його заступника; головний спеціаліст відділу забезпечення діяльності голови суду та його заступника);

- відділ забезпечення діяльності апарату суду (начальник відділу, заступник, головний спеціаліст відділу);
- відділ забезпечення руху адміністративних справ (начальник, заступник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст, спеціаліст);
- відділ надання інформаційних послуг та діловодства суду (начальник, заступник, головний спеціаліст, секретар суду відділу надання інформаційних послуг та діловодства суду; завідувач архіву відділу надання 60 інформаційних послуг та діловодства суду; провідний консультант відділу надання інформаційних послуг та діловодства суду);
- відділ забезпечення судового процесу (начальник, заступник, головний спеціаліст, секретар судового засідання відділу забезпечення судового процесу);
- відділ судових розпорядників (начальник, старший судовий розпорядник, судовий розпорядник);
- відділ узагальнення судової практики (начальник, заступник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст, спеціаліст, бібліотекар);
- відділ аналітично-статистичної роботи суду (начальник, заступник, головний спеціаліст, спеціаліст);
- відділ по роботі зі зверненнями громадян та юридичних осіб (начальник, заступник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст);
- відділ по роботі з персоналом (начальник, заступник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст);
- відділ матеріально-технічного забезпечення, планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності (начальник, заступник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст);
- відділ інформаційно-технічного забезпечення (начальник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст, спеціаліст);
- відділ господарського забезпечення (начальник, головний спеціаліст, провідний спеціаліст, робітник з комплексного обслуговування та ремонту будинків відділу господарського забезпечення; водій відділу господарського забезпечення);

- помічники суддів [90].

Отже, підсумовуючи вищенаведене, варто зробити наступні висновки. Певна організаційна структура апарату будь якого суду формується достатньо індивідуально, з урахуванням факторів підпорядкованості як ієрархічної складової у судовій системі субординації, шатної складової, специфіки розташування, категорії справ тощо. Відповідно, за потреби, в певних судових установах постає можливим застосування більш оптимальної моделі формування структури апарату судів, шляхом зменшення керівних посад, що оплачуються на більш високому рівні ніж посади працівників, які фактично несуть тягар навантаження виконуваного функціоналу із забезпечення роботи апарату суду та, як наслідок, якісного, оперативного та доступного для населення відправлення правосуддя.

Саме створення організаційної структури апарату суду і його належне правове врегулювання уможлиблюють досягнення мети і реалізацію завдань й функцій апарату суду, що полягає, передусім, у якісному організаційному забезпеченні своєчасної, повної, публічної і незалежної роботи суду [90].

2.3. Інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Проведення цілеспрямованої публічної політики в адмініструванні апарату суду потребує чіткої координації дій системи органів: законодавчої, судової й виконавчої влади з визначенням та розмежуванням основних функцій суб'єктів публічного адміністрування, які безпосередньо впливають на забезпечення діяльності апарату суду. Власне, належне функціонування системи публічного адміністрування в діяльності апарату суду потребує ефективної організаційно-інституційної структури, яку можна представити у вигляді дворівневої системи:

- рівень загальнонаціонального публічного адміністрування, що містить заходи та дії глобального характеру, спрямовані на адміністрування як самого

апарату суду, так і судів в цілому та визначає загальну стратегію розвитку системи публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- рівень галузевого адміністрування, - являє собою систему публічного адміністрування в діяльності апарату суду за професійною ознакою, що включає мережу формувань посад апарату суду, відповідно до регіонального адміністрування, які враховують регіональну специфіку й рівень завантаженості судів.

Науковець В. Авер'янов під визначенням терміну «управління» вбачав «владно-організуючий вплив керуючих суб'єктів на спільну діяльність людей з метою їх впорядкування, координації/спрямування задля ефективного досягнення загальних (спільних) цілей і завдань цієї діяльності» [42, с. 14-15].

Головним призначенням суб'єктів апарату суду є забезпечення роботи суду як об'єкта по відношенню до відправлення правосуддя. Суб'єктивний склад при здійсненні адміністративної процедури в діяльності апарату суду націлений на забезпечення реалізації адміністративно-процедурних дій.

В юридичній літературі позитивне право слід поділяти на об'єктивне та суб'єктивне. До першої категорії прав відноситься система діючих у державі правових норм і принципів. Власне, вони можуть бути встановлені/визнані державою, як регулятор суспільних відносин. Сам термін «об'єктивне право» означає, що вони одержали об'єктивізацію в офіційних державних актах, і тому є незалежними від індивідуального інтересу та свідомості суб'єкта права [25, с. 54].

Що стосується суб'єктивного права, то, в першу чергу, воно притаманно саме уповноваженій особі, яка має певний інтерес, тобто матеріальний, духовний, політичний тощо. Саме у задоволенні цього інтересу полягає соціальна цінність надання особі певних правових можливостей. Власне поведінка, при реалізації певного інтересу, становить зміст суб'єктивного права, що й заснована на бажанні уповноваженої особи. Тому, суб'єктивне право слід розуміти як гарантовану правом і законом міру можливої або дозволеної поведінки особи,

яка належить суб'єкту, незалежно від того, перебуває він у правових відносинах з іншими чи ні [188, с. 208].

Також, варто відмітити, що юридична доктрина, поділяючи право на об'єктивне та суб'єктивне, наголошує на тому, що таке розмежування носить умовний характер, оскільки суб'єктивне право тісно пов'язане з об'єктивним. По-перше, вони вдвох взаємопов'язані та виникають на підґрунті один одного, а по-друге, – діють в межах один одного. Відповідно до цього, слушною є позиція науковиці О. Скакун, яка підкреслює: «Поки норма права є загальною і поширюється на всі випадки конкретної сфери життя та діяльності людини, вона є об'єктивною. Коли норма права стосується певної ситуації і здійснюється в конкретній поведінці суб'єкта, вона є суб'єктивною.... об'єктивне право складається з норм, що виражені в законі, норм, що «говорять» про суб'єктивні права взагалі – безвідносно до конкретного суб'єкта. Наділяючи громадян суб'єктивним юридичним правом, держава нібито-то відкриває доступ до здійснення основних, невідчужуваних прав людини, даних йому від народження, від природи» [59, с. 342-343; 188 с. 6-7].

Враховуючи вищенаведені наукові думки, вважаємо, що під формами адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації у вигляді працівників апарату суду, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду доцільним зрозуміти прояви реалізації компетенцій окремого суб'єкта, що здійснює свої повноваження на основі закріплених за ним функцій, що впливають на об'єкт у сфері здійснення впливу на діяльність суду, з огляду на певні особливості його діяльності.

Система публічного адміністрування поєднує у своєму органічному складі суб'єкт (працівників апарату) та об'єкт (систему роботи апарату суду) адміністрування як сукупність різноманітних зав'язків, які при цьому здійснюються через відносини щодо їх взаємодії. Вся складність та масштабність розуміння цих елементів відправлення правосуддя визначає їх великими системами і цей взаємопов'язаний комплекс моделей адміністрування і створює

систему публічного адміністрування апарату суду з ідентифікацією до кожної судової установи.

Такі компоненти, як суб'єкт (уповноважені особи) та об'єкт (діяльність апарату суду), що являють собою цілісну систему публічного адміністрування апарату суду, яка складається з чисельних елементарних систем, що об'єднуються в підсистеми та створюють ієрархію різноманітних параметрів.

Діяльність публічного адміністрування апарату суду виникає навколо об'єкта, за участю суб'єкта, що приймає рішення щодо того, як будуть розвиватися події при тій чи іншій процедурі.

У публічному адмініструванні в діяльності апарату суду суб'єктом є особи, що його здійснюють, а сам процес, як діяльність роботи апарату суду, постає об'єктом. Таким чином, суб'єкт може змінювати об'єктивну реальність. Наприклад, судді, які поєднують судову роботу з адмініструванням суду, або працівники апарату суду, які здійснюють прийом громадян.

Завдання апарату суду можуть бути конкретизовані у загальні та спеціальні. Як уже зазначалось вище, загальне завдання – це організаційне забезпечення роботи суду, а спеціальні завдання, що їх виконує апарат суду, полягають у забезпеченні належних умов для справедливого відправлення правосуддя та ухвалення суддями своєчасних, чітких і обґрунтованих рішень у справах, які є зрозумілими і для учасників процесу, і для широкого загалу.

Отже, для з'ясування всіх обставин даного питання, ми ставимо за ціль вирішення таких завдань: - з'ясування обсягу несуддівських функцій; - збільшення рівня доступності суду для користувачів та відвідувачів; - запровадження максимальної ефективності роботи всіх структурних підрозділів, відділів та служб, шляхом реорганізації/автоматизації робочих компонентів [116, с. 73-83].

Суб'єкти публічного адміністрування апарату суду представлені у вигляді:

- Голови суду;
- помічників Голови суду;

- працівників апарату;
- керівника служби судових розпорядників, старшого судового розпорядника;
- працівників апарату апеляційного і місцевого суду;
- працівників апарату вищого спеціалізованого суду;
- керівника апарату місцевого суду, апеляційного, вищого спеціалізованого суду його заступники,;
- працівників апарату місцевого, апеляційного, вищого спеціалізованого суду;
- працівників прес-служби;
- працівники канцелярії.

В структурі апарату суду, які є розпорядником бюджетних коштів, діють працівники бухгалтерської служби.

На думку деяких науковців, який в адміністративно-правовому статусі державних органів, виділяє три головні елементи, а саме: 1) цільовий; 2) структурно-організаційний; 3) компетенційний, до першого елементу відносяться: цілі, завдання і функції, які повинні бути закріплені на нормативно-правовій основі; до другого – нормативно-правове регулювання процедури утворення, легалізації, реорганізації, ліквідації суб'єктів, визначення їх підпорядкованості і передачі з відання одних організацій у підпорядкування інших та визначення організаційної структури [3, с. 21; 40; 46; 193].

Безпосередньо використати такий поділ в межах нашого дослідження складно, проте складові вказаного поділу містять змістовну характеристику адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, що регулюють діяльність апарату суду в Україні, і законодавець використовує саме термін «статус», що й розкриває в його межах такий цільовий блок. Щодо внутрішнього блоку суб'єктів, то доцільно зупинитись на характеристиці керівника судової установи – Голови суду.

Так, Голова суду виконує управлінські функції, які розповсюджуються як на суддів, так і на апарат суду, посада якого спеціально створена для управління організаційними елементами певної судової інституції [142].

На сьогоднішній день, серед правників є декілька позицій, щодо розуміння адміністративних повноважень Голови суду. Перше твердження базується на тому, що Голова суду повинен керувати всіма напрямками діяльності суду, тому обмежувати його реальні управлінські повноваження не варто, оскільки це може призвести до проблем, пов'язаних з організацією судочинства, його якістю, дотримання строків розгляду справ тощо. Друге твердження свідчить про обов'язковість обмеження Голови суду відповідних повноважень, а саме, зняття з Голови суду функції представництва та контролю за організацією роботи суду. Дані зміни забезпечать неможливість зовнішнього впливу на суддю через втручання у здійснення правосуддя. Відповідь на питання про те, яка з наведених позицій є більш раціональною, може надати порівняльний аналіз чинних законодавчих норм, що регулюють діяльність суддів на адміністративних посадах, із такими, що діяли раніше та із закордонним досвідом зокрема [177, с. 197-199].

Що стосується посади керівника апарату суду, то дана категорія науковцями досліджується доволі рідко. Серед основних досліджень варто відмітити роботи В. Бринцева, Р. Куйбіди та В. Сердюка, які у більшій або меншій формі розкрили питання, пов'язане зі статусом керівника апарату суду.

Діяльність керівника апарату суду та його правового статусу достатньо детально проаналізована в межах міжнародної конференції «Інноваційні підходи в судовому адмініструванні», організаторами якої стала Державна судова адміністрація України та Проєкт Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя», що відбулася 10–12 вересня 2012 року в Києві [186, с. 22].

Саме за результатом конференції розроблено Концепцію «Пілотної сертифікованої програми із судового адміністрування», метою якої постало вдосконалення правового статусу керівника апарату суду, а також організація

спеціальної підготовки за програмою «Судове адміністрування» керівників апаратів судів, заступників, осіб, що перебувають у резерві на цю посаду, підвищення фахового рівня вищезазначених осіб [77].

Звертаємо увагу, що до 2002 року законодавство України про судоустрій не містило такого поняття, як «керівник апарату суду». Уперше цю посаду (яка ще мала назву «завідувач секретаріату») на законодавчому рівні було запроваджено ЗУ «Про судоустрій України» від 07 лютого 2002 року [200, с. 24].

Розглядаючи адміністративно-правовий статус зовнішньої системи суб'єктів публічної адміністрації щодо діяльності апарату суду в Україні, вважаємо за необхідне зосередити свою увагу на ключових питаннях.

Розпочнемо з органів суддівського самоврядування, зокрема з Ради суддів України, яка згідно зі спеціалізованого законодавства є вищим органом суддівського самоврядування та діє як виконавчий орган з'їзду суддів України. Вона організовує виконання рішень з'їзду суддів України та здійснює контроль за виконанням, а також вирішує питання про скликання з'їзду суддів України. На цій платформі, Рада суддів України розробляє та організовує виконання заходів щодо поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів, зокрема, шляхом нормотворення ухвалює організаційні рішення, що мають значення для діяльності апарату суду, а її статус можна визначити як функціональний, оскільки в аналізованій сфері вона постає органом, що створює умови належної діяльності апарату суду, що в подальшому реалізуються іншими суб'єктними утвореннями [201].

Вища рада правосуддя, яка є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади й суддівського врядування, діє на основі відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесності та високопрофесійного корпусу суддів. Власне цей орган є юридичною особою, що утримується за рахунок Держбюджету України [139].

Даний суб'єкт виконує такі основні завдання, в рамках публічного адміністрування в діяльності апарату суду: 1) погоджує Типове положення про апарат суду; 2) затверджує за поданням Державної судової адміністрації України

нормативи кадрового, фінансового, матеріально-технічного й іншого характеру забезпечення судів; 3) звертається до прокуратури/органів правопорядку щодо надання інформації про розкриття та розслідування злочинів, які мали місце по відношенню до суду/суддів, членів їх сімей, працівників апарату судів [139].

Питання судоустрою та судочинства, а також, регулювання діяльності апарату суду безпосередньо не є об'єктом її владного впливу, а зводиться лише до затвердження окремих питань, що знайшли своє вирішення на інституційно нижчому рівні, або до ініціювання вирішення. Так, вона може звернутися до Державної судової адміністрації України щодо організації, в передбаченому законом порядку, службової перевірки діяльності конкретного керівника апарату суду та виявлення всіх нерозглянутих і нерозподілених справ, що перебували в провадженні певного судді. Також, цей орган може винести подання до Державної судової адміністрації України щодо виявлення та притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, якими вчинено дії або допущено бездіяльність, що підривають авторитет правосуддя. Особливої уваги заслуговує Державна судова адміністрація України як один із центральних суб'єктів у межах аналізованого блоку, згідно із нормами Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [142].

А. Стрижак вважає, що адміністративні права Державної судової адміністрації України – це гарантована нормами адміністративного права міра можливої поведінки її посадових осіб/органів. Так, на сьогодні вони належить до обов'язків, поставлених державою й суспільством щодо належного забезпечення всім необхідним задля здійснення судочинства й надання адміністративних послуг. Водночас, носії суб'єктивного права можуть обирати передбачені законодавством варіанти поведінки, оскільки вони мають неухильно дотримуватись спеціального принципу регулювання взаємовідносин суспільства й публічної адміністрації у цілому[198, с. 45].

Таким чином, адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України, у сфері регулювання діяльності апарату суду, можна визначити як забезпечувальний. Адже цей орган наділений сукупністю

організаційних, кадрових, технічних та інших впливів на умови функціонування апарату суду, зокрема, на рівні партнерства, з метою реалізації владно-розпорядчих функцій, що спрямовані на забезпечення судової влади усіма необхідними ресурсами під час відправлення правосуддя.

Відповідно, статус суб'єктів публічного адміністрування, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду, визначає роль кожного з них в відправленні правосуддя та вплив на процес діяльності владного суб'єкта, виконання його рішення, функціональних зобов'язань окремого суб'єкта, що закріплюються за ним відповідним нормативно-правовим актом, що передбачає узагальнену характеристику його правового статусу та безпосереднє розкриття його компетенційних спроможностей в сфері регулювання окремих питань діяльності апарату суду.

Відповідно до норм Конституції України, єдиним джерелом влади у демократичному суспільстві виступає народ, який власне і делегує свої повноваження колективним суб'єктам – органам влади. Розуміючи соціальну відповідальність, саме органи державної/публічної влади мають право, у межах своєї компетенції, формувати державну/публічну політику, приймати рішення й здійснювати цілеспрямований вплив на об'єкти влади. Проте, необхідно враховувати вимоги сьогодення та мінливість активної ролі певних суб'єктів і об'єктів публічного управління, в тому числі, і в сфері суддівського апарату [33, с. 25; 75].

Однозначного підходу до визначення правового статусу центрального інституту судового управління/адміністрування, на рівні сучасної правової доктрини, все ще не вироблено. На протязі деякого часу, наукового обґрунтування та нормативного закріплення набули поняття «судового управління», «судового адміністрування», «організаційного керівництво судами», «організаційного забезпечення діяльності судів». Свого часу, доволі часто, для визначення розуміння адміністрування в судовій системі, науковцями використовувалося поняття «судове управління» [54, с. 139; 178, с. 132].

Б. Гірський, зокрема, судове управління визначає як частину адміністративно-правової складової функціонування Голови суду, що є діяльністю/адмініструванням, спрямованим на упорядкування внутрішньо-організаційних процесів в суді з метою забезпечення сталої й ефективної роботи такого, і, як наслідок, забезпечення основної функції судової влади – правосуддя. Щодо останнього, то вчений дає власне твердження, відповідно до якого, воно постає комплексним владним явищем, що полягає у реалізації специфічної функції судів щодо розгляду справ різних галузевих категорій по суті з метою установлення істини. Власне, саме правосуддя визначає основний зміст діяльності судді, однак є не виключним її видом. Звичайно, інші функції судової діяльності (наприклад, контрольна) зумовлюють спеціальні обов'язки суддів, однак отримання ними адміністративних повноважень передбачає поєднання професійно-компетентної діяльності (щодо розгляду конкретних справ) з організаційно-управлінською [36, с. 29].

Водночас, науковиця С. Белявська поняття «судове управління» розуміє як забезпечення належних умов у судах з метою здійснення правосуддя шляхом цілеспрямованої організуючої діяльності відповідних осіб в органах судової влади, зокрема звертаючи увагу на потреби правового, організаційного та інформаційного характеру, у контексті забезпечення належних умов у судах [11, с. 142].

Питання судового управління науковець Д. Притика радить ставити в один ряд із такими категоріями, як поділ влади й незалежність судової влади, оскільки суди не завершають перехід до сучасної структури управління, їхня незалежність буде значною мірою декларативною. Судове управління науковець розуміє як сукупність управлінських впливів, спрямованих на забезпечення необхідного рівня роботи судів, належне функціонування органів правосуддя. Так, Д. Притика запропонував судове управління називати судовим адмініструванням, що більше, на його погляд відповідає природі цього явища. Також, цей же автор предметом судового управління/адміністрування визначає питання організації судових органів, добору суддів і присяжних, управління кадрами судових

органів, перевірки організації роботи судових органів, вивчення й узагальнення судової практики, організації роботи з ведення статистики [128, с. 20-22].

О Дудченко визначає поняття «адміністрування в суді», яке слід розуміти як цілеспрямовану практичну діяльність осіб, які займають адміністративні посади в певному суді, що передбачає керування конкретним елементом судової системи й полягає в технологічному процесі підготовки, прийняття й виконання управлінських рішень, які будуть спрямовані на забезпечення належного функціонування суду з метою ефективного відправлення правосуддя [50, с. 5].

Науковці І. Самсін та Л. Волкова вказують, що публічне адміністрування органів та установ системи судової влади є комплексною діяльністю, однак, поділяється на певні види (за суб'єктним складом), серед яких: 1) вище публічне адміністрування – здійснюється Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством юстиції України; 2) інституційно-спеціалізоване публічне управління – здійснюється органами суддівського врядування та іншими державними органами/установами системи правосуддя (наприклад, - Вища рада правосуддя, Вища кваліфікована комісія суддів, Державна судова адміністрація тощо); 3) організаційно-технічне забезпечення (реалізується на рівні діяльності апарату суду) [180, с. 17].

Отже, під публічним адмініструванням в діяльності апарату суду слід розуміти комплексну систему та цілеспрямовану діяльність, що полягає у здійсненні судово-виконавчого, управлінського, організаційно-правового впливу на правовідносини в сфері забезпечення, об'єктивного та якісного процесу судочинства через реалізацію професійних судових та адміністративних повноважень суддів на адміністративних посадах, судового врядування, суб'єктів суддівської адміністрації з метою дотримання права кожного члена суспільства на судовий захист [32, с. 97].

Публічне адміністрування в діяльності апарату суду – це застосування алгоритмів обробки суб'єктами впливу певної інформації та застосування засобів для забезпечення розвитку об'єктів в діяльності апарату суду.

Суб'єктивно-об'єктивні складові – це певний вибір робочої моделі впливу на побудову діяльності апарату суду, що залежить від певного періоду часу, стану суспільства, адміністративної структури самого публічного адміністрування.

Об'єктивними складовими публічного адміністрування в діяльності апарату суду, за загальними поглядами, постають взаємопов'язані елементи, що різняться за функціональним призначенням, водночас діють одноособово, проте спрямовані на досягнення загального результату. Кожна складова адміністрування містить зв'язуючі елементи: суб'єкта публічного адміністрування (уповноважені посадові особи) та об'єкта публічного адміністрування (на що саме і направлено функціонал уповноважених посадових осіб).

Публічне адміністрування в діяльності апарату суду являє собою встановлену нормативно-правовими актами сформовану системо-утворюючу, владно-розпорядчу діяльність суб'єктів публічного адміністрування, що спрямована на впорядкування організаційної структури системи роботи апарату суду, розпорядок роботи, формування розпорядчих документів, документальне забезпечення, кадрове формування та відповідні системо-утворюючі елементи: суб'єкт, об'єкт, сутність, форми, методи, принципи, тощо.

Об'єктивні складові впливу визначають особливості публічного адміністрування як управлінських процесів, що відбуваються в апараті суду.

На думку В. Ортинського, під об'єктом управління розуміється власне те, на що спрямований свідомий планомірний, організований, систематичний вплив суб'єкта управління. Об'єкт управління, за його баченням, можна розглядати в двох аспектах: елементарно-структурному – як сукупність людей (персонально), виробничих, галузевих утворень і груп, а також функціональному – як діяльність, поведінку індивідів і конкретних груп [113, с. 14].

В свою чергу, науковець В. Нагаєв зазначає, що об'єкт публічного адміністрування – це управлінські відносини між учасниками публічно-

адміністративної системи в процесі діяльності, спрямованої на досягнення національних цілей і дотримання інтересів народу [101, с. 6].

Отже, до об'єктивного складу публічного адміністрування в діяльності апарату суду можна віднести: 1) організацію структури; 2) локальні системо-утворюючі процеси роботи; 3) взаємовідносини суб'єктивного складу; 4) процеси публічного адміністрування. При тому, що організація структури – ієрархічно побудована, взаємопов'язана та взаємозамінна форма внутрішньої організації; а локальні системо-утворюючі процеси роботи - внутрішні управлінські процедури щодо планування, розробки і використання розпорядчих рішень, зберігання даних, відповідальність і контроль.

Взаємовідносини суб'єктивних складових – це розподіл повноважень, підпорядкування, координація, субординація. А процеси публічного адміністрування – це процеси, що забезпечують методичне, нормативне, статистичне, кадрове та інше документальне супроводження роботи в діяльності апарату суду.

Висновки до Розділу 2

В другому розділі окреслено актуальні питання щодо нормативних засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду та його організаційні й інституційні засади, що дало змогу сформувавши комплексний підхід до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформувавши авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких віднесено система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є основами для належного відправлення правосуддя. Доведено, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду,

з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, які, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної, публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

Визначено, що засадами відправлення правосуддя являється система нормативних/індивідуальних актів, що у цілому регламентують основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду є. Їх вага обумовлена, насамперед, тим, що вони постають своєрідним регулятором взаємовідносин владно-розпорядчого характеру.

Проведено аналіз нормативно-правових актів у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, що дає підстави вважати, що дані нормативи мають різну юридичну силу залежно від органу що його видав та/або прийняв. Ієрархічність цих органів впливає на змістовний характер норми. Повноваження кожного органу дозволяє певній установі визначати конкретні правила. Також, можна стверджувати, що правовий вплив на сферу діяльності апарату суду здійснюється через систему нормативних актів, що регулюють організаційне впорядкування роботи апарату суду задля досягнення цілей поставлених державою.

Визначено, що суди здійснюють свою діяльність через функціонал певних апаратів судів, що реалізує організаційно-технічне, документальне, інформаційно-аналітичне, кадрове та матеріальне сприяння діяльності суду. Апарат суду фактично правосуддям не займається, але виконує дії необхідні для належного функціонування судової системи. Зазначено, що кваліфікація працівників апарату суду, відданість праці, відповідальність, мотиваційний характер задач впливає на рівень судочинства, відправлення правосуддя і судового врядування в системі.

Відмічена необхідність побудови правильної роботи апарату суду, яка обумовлена формуванням структури, що ґрунтуватиметься на підставі основоположних цінностях утворення та демократичних засад. Тому, закріплення зразкових формувань апаратів в судах в кодифікованих нормативних актах певної сфери є критичною умовою і кількісно-якісною основою діяльності апарату в суді.

Висловлено, що ефективна побудова і робота апарату суду передбачає грамотний розподіл повноважень за допомогою функціоналу, яким він наділений. Тому чітка організація, окреслення меж відповідальності працівника, мотивація потенціалу працівника, оптимізація фінансування є запорукою оперативного і швидкого руху документообігу й організації апарату суду. Так, наприклад, відсутність у голови суду/керівника апарату суду управлінської функції щодо Служби судової охорони впливає на ефективність вирішення багатьох питань на місцях. Тому, саме індивідуальний підхід у формуванні апарату суду, з огляду на ієрархічність, субординаційність, штатність, територіальність, юрисдикційність й категоричність справ є фактором успішності роботи апарату суду.

Окреслено, що організацію адміністрування у діяльності апарату суду доцільно здійснювати через управління, а не через функціонуючі відділи. Такі укрупнення необхідно здійснювати з огляду на коло завдань і функцій з метою недопущення тавтології повноважень та посилення відповідальності при планових кількісно-якісних показниках у роботі апарату суду, що впливає на роботу всього суду і системи як такої.

Підсумовано рівень оплати праці працівників апаратів судів, що має значення при здійсненні ними функціональних обов'язків і штатної наповненості. Певні подвійні стандарти у порівнянні з державними службовцями інших органів влади констатують сувору реальність важкої ситуації, що пов'язана також і з фінансуванням і витратами на супротив агресії ворога, що стала більш активною після 24 лютого 2022 року. Проте, працівники апаратів судів, маючи невеликий середньомісячний посадовий оклад, сумлінно

підтримують роботу інформаційної системи, виконують величезну та відповідальну роботу, опрацьовуючи велику кількість документів з врахуванням строкowości їх підготовки. Такий дискримінаційний розлад може призвести до дезорганізації в роботі апаратів судів.

Окреслено організаційно-розпорядчу діяльність апарату суду, яка здійснюється за певним функціоналом на підставі принципів, що націлені на підготовку та впровадження рішень, управління персоналом, надання послуг населенню та забезпечення відправлення правосуддя.

Визначено організацію діяльності судочинства, що будується на підставі принципів, що формують державну політику, об'єктивності економії, раціонального використання часу, самоорганізації персоналу тощо.

Визначено адміністративну діяльність суб'єктів публічного адміністрування серед працівників апарату суду, що постає реалізацією компетенцій окремого суб'єкта, який здійснює свої повноваження на основі закріплених за ним функцій, які впливають на об'єкт, його діяльність, та має певні особливості діяльності. Такі компоненти, як суб'єкт (уповноважені особи) та об'єкт (діяльність апарату суду), що притаманні системі публічного адміністрування апарату суду, складаються з чисельних елементарних систем, що об'єднуються в підсистеми, створюючи ієрархію. У публічному адмініструванні апарату суду суб'єктом є особи, що його здійснюють, а сам процес, як діяльність роботи апарату суду, постає об'єктом. Тому, суб'єкт може змінювати об'єктивну реальність під час надання адміністративних послуг у системі судоустрою, здійсненні прийому громадян, тощо. Публічне адміністрування в апараті суду – це застосування алгоритмів обробки суб'єктами впливу певної інформації та застосування засобів для забезпечення розвитку об'єктів в діяльності апарату суду.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ

3.1. Європейський досвід публічного адміністрування в діяльності апарату суду

На сьогоднішній день наша країна переживає багато потрясінь. Всі ці виклики небезпеки призводять до значних перешкод нормального функціонування, однак не дивлячись ні на що, наша держава цілеспрямовано рухається шляхом комплексних реформ та європейської інтеграції. У 2014 році Україна обрала шлях взаємних відносин з ЄС, підтвердженням стала Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). Відтак, Україна взяла на себе зобов'язання щодо змін та реформування національного законодавства відповідно до норм ЄС. Що стосується діяльності апаратів судів, то даний нормативний документ містить значні зміни у сферах правосуддя та діяльності службовців у сфері організації роботи судів [48].

Україні, ставши на шляху демократичного розвитку, варто широко застосовувати механізми наближення правової системи до європейських норм і стандартів. Історія участі України в різних міжнародних організаціях є сталим правовим процесом. Основною міжнародною організацією, в якій Україна бажає набути членства, є Європейський Союз. Зазвичай, розглядаючи питання про вступ країни-претендента до Європейського Союзу, Європейська Комісія, крім інформації, наданої самою державою, бере до уваги також документи інших міжнародних організацій, насамперед Ради Європи, котра є визнаним авторитетом з контролю за дотриманням міжнародних стандартів у сфері демократії, верховенства права та прав людини.

Під час визначення національних систем роботи апаратів судів має враховуватись світова модель публічного адміністрування апаратів судів, але водночас, і з огляду на події, що відбуваються як в середині країни, так у світовому товаристві по відношенню до України.

У процесі вдосконалення вітчизняної моделі публічного адміністрування в діяльності апарату суду варто враховувати рекомендації всіх міжнародних інституцій, які містять побажання щодо формування незалежної судової влади та забезпечення неупередженості.

Тому, нашою метою постає виявлення позитивних практик оптимізації публічного адміністрування в діяльності апаратів судів серед європейських аналогів. Відповідно, задля досягнення вказаної мети, необхідно розкрити два основних завдання – виявити основні європейські засади організації та функціональності судових установ та виявити позитивний європейський досвід їх реалізації окремими країнами-членами Європейського Союзу.

Якісно організований суд, який дотримується стандартів доступності й ефективності, буде ефективно надавати послуги у сфері організації та діяльності судів, аніж суд, який не відповідає всім цим стандартам. Науковий пошук в цьому дослідженні потребує вивчення підходів до європейських стандартів, з огляду їх досвіду і побудови апарату судів, задля гармонізації їх норм в Україні.

У розуміння «європейські стандарти» відсутня єдність доктринального трактування. Водночас, словосполучення «європейські стандарти» є доволі часто вживаною категорією як серед практиків юристів, так і серед правників-науковців.

В силу необхідності розуміння терміну «стандарт», варто розглянути його понятійний зміст. Сучасні словники переважно відносять основне значення цього слова до технічної галузі, крім того, стандартом є також єдина типова форма організації, проведення, виконання чого-небудь, норма (шаблон, трафарет, штамп), позбавлена індивідуальних особливостей, своєрідності, оригінальності [104, с. 372].

Відповідно до етимологічного/онтологічного значення «стандарт», такий являє собою документ, що встановлює правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи їх результатів, – з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній сфері [216, с. 614].

Відповідно до думки дослідника О. Мережка, в сучасних умовах європейське право не є повністю самостійною нормативною системою, абсолютно ізольованою від інших соціальних регуляторів міжнародних відносин. Позаяк, норми європейського права разом з нормами національного права, що регулюють міжнародні відносини, входять в складну систему міжнародного правопорядку. Зокрема, М. Ставнійчук, нормативно-правові стандарти кваліфікує: 1) за суб'єктами їх створення на стандарти міжнародних регіональних організацій Ради Європи, Європейського Союзу, Організації з безпеки та співробітництва в Європі тощо; 2) за галузевою приналежністю: конституційно-правові, цивільно-правові, кримінально-правові та інші; 3) за зовнішньою формою закріплення – ті, що фіксуються у міжнародних договорах (практика Європейського Суду з прав людини, юридичні акти міжнародних організацій, що відносяться до джерел права) [96, с. 63; 196, с. 15-23].

Загалом, у правовому розумінні, європейські стандарти - це установлені міжнародно-правовими актами певні мінімальні вимоги, яких зобов'язані дотримуватись у процесі національної законотворчості всі держави [179, с. 263].

Юридична енциклопедія, Ю. Шемшученка чітко визначає, що «європейські стандарти» слід розуміти як міжнародно-правові норми і принципи, що закріплюють правила поведінки суб'єктів міжнародного права в тих чи інших сферах міжнародно-правового співробітництва. Стандарти встановлюють певні мінімальні вимоги, дотримуватись яких повинні всі держави. Європейські стандарти містяться у міжнародних договорах, інших джерелах міжнародного права та міжнародних документах [216, с. 615].

Професор В. Баймуратов також доволі влучно надав власне визначення терміну «європейські стандарти», де, на його думку, підписання двома й більше державами міжнародних угод із переважного кола питань, їх подальша реалізація

– це певний процес розробки, визнання, прийняття зобов'язань із виконання й реалізації європейських правил поведінки, що мають нормативний, типологічний, стереотипний характер і, внаслідок своєї обов'язковості, повторності/передбачуваності стають міждержавними, а в широкому розумінні – європейськими стандартами. У свою чергу, Л. Луць визначає «європейські правові стандарти» як єдині, типові принципи й норми, які зафіксовані в основних джерелах права регіональних міждержавно-правових систем та є мінімальними правовими вимогами щодо правових систем держав-учасниць. Інтерпретуючи, в своєму розумінні дефініцію «стандарту в правовому значенні», зауважимо, що це – загальновизнані, як в суспільстві, так і в нормах права, вимоги щодо непорушення прав та інтересів інших [10, с. 20-21; 87, с. 175; 133, с. 241].

Європейські правові стандарти взаємодіють не лише з галуззю права, до якої вони належать, а й зі всією правовою системою загалом, тими суспільними відносинами, які регулюються відповідними галузевими правовими інститутами й нормами та в яких відображено природу самих правових відносин [10, с. 20-21].

В правовій системі норм відсутнє існування окремої категорії, як то національні правові стандарти, за аналогом міжнародних правових стандартів. Відповідно, прийняття й існування нормативно-правових актів за відсутності національних правових стандартів ускладнює здійснення орієнтиру на міжнародні/європейські правові стандарти, що мають певний характер призначення обов'язкового впливу на норми держав. Таким чином, пропонується розробити національні правові стандарти у вигляді систематизованого узагальнення норм, адаптованих до умов української нормативності, з огляду на європейські правові стандарти.

У правовій доктрині України існує трирівнева структура застосування європейських правових стандартів національного законодавства. По-перше, повинна бути юридична фіксація європейських стандартів та має бути визначено характер юридичного впливу (обов'язковий чи рекомендаційний). По-друге,

європейський стандарт має бути застосовано в юрисдикційних органах, тобто в міжнародних судових інстанціях. По-третє, європейський стандарт має бути опрацьований фахівцем у сфері права та його має бути визнано в наукових працях міжнародного рівня [133, с. 241].

В. Бринцев систему стандартів, на підставі яких створюється національна система судоустрою, виокремив за наступними видами:

1) комплексні стандарти, які закріплюють правила розгляду судових справ і загальні принципи (справедливість, неупередженість, публічність, відкритість, рівність всіх перед законом (судом) тощо);

2) стандарти (принципи) побудови системи судових органів (самостійність суду, незалежність суддів, єдність судової системи, доступність структур судової влади для всіх верств населення) [16, с. 36-37].

Реалізацією публічного адміністрування статусу апарату суду є норми права, що висвітлені в таких міжнародних договорах: Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права 1966 р., Конвенції Міжнародної організації праці «Про мінімальні норми соціального забезпечення», Європейський кодекс соціального забезпечення, Європейська соціальна хартія, Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам–членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, Конституції України, Законах України: «Про Державний бюджет України», «Про державну службу», «Про судоустрій і статус суддів», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», Указах Президента України, постановах Верховної Ради України, постановах та рішеннях Кабінету Міністрів України, постановах Пленуму Верховного Суду України, наказах і розпорядження голів судів; положеннях та рішеннях: З'їзду суддів України, Ради суддів України, зборів суддів Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів України; наказах Державної судової адміністрації України та її територіальних органів, локальних відомчих нормативних актах певних судів тощо.

Одним із стандартів у сфері організації роботи судів і суддів є Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки - від 17 листопада 2010 р. Даний європейський документ доцільно розглянути як основу для поліпшення організації роботи апарату суду. Достатньо цікавим для використання є наступні положення такого:

- кожна держава повинна виділяти судам достатньо ресурсів, приміщень та устаткування, щоб вони могли функціонувати відповідно до стандартів, викладених у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також судді могли ефективно працювати;

- в судах повинні працювати достатня кількість суддів та кваліфікований допоміжний персонал;

- для попередження виникнення та зменшення надмірного робочого навантаження в судах потрібно вжити необхідних заходів щодо забезпечення незалежності судової влади, передачі вирішення несудових питань іншим особам із відповідною кваліфікацією;

- в суді мають використовуватися системи електронного розподілу справ/технологій зв'язку та передачі інформації;

- слід сприяти застосуванню механізмів альтернативного вирішення спорів;

- при підготовці бюджету судової системи можуть проводитися консультації з радами суддів (якщо вони існують) або іншими незалежними органами влади, які відповідають за адміністрування судів, із суддями/професійними організаціями суддів;

- пропонується заохочувати суддів брати участь в адмініструванні судів [173].

Достатньо цікавим є Звіт про європейські судові системи, складений Комісією з ефективності судочинства (СЕРЕЈ), в якому зазначається, що існування в судовій системі компетентних працівників на додачу до суддів з

формально визначеним статусом та обов'язками є необхідною умовою дієвого функціонування системи адміністрування судів [221].

В державах-членах ЄС, підходи до публічного адміністрування в діяльності апарату суду дуже різні. Існує декілька моделей забезпечення належної діяльності судів. Зокрема, модель Північної та Центральної Європи, модель країн Південної Європи. Відповідно до першої моделі, в країнах-членах Європейського Союзу сформувалося дві моделі апарату суду, де:

1) апарат суду здійснює виключно організаційне забезпечення діяльності суду (Франція, Швейцарія та ін.);

2) апаратом суду керує виключно Голова суду (Німеччина, Австрія та ін). Що стосується другої моделі, то в державам-членам ЄС притаманна звичайна модель діяльності апарату суду, де функції управління/організації діяльності належного відправлення правосуддя здійснюється звичайним апаратом суду [91, с. 19].

Що стосується організації роботи посадових осіб апарату суду, то у Франції усі працівники секретаріату (апарату) суду є держслужбовцями та поділяються на: головного секретаря суду (*greffier en chef*) та секретарів суду (*greffiers*). Вони, як держслужбовці, поділяються ще на чотири категорії: А, В, С і D, де, зокрема, головний секретар суду має категорію А, секретарі суду - категорію В, технічні працівники суду (безпосередньо не входять в секретаріат суду, втім, є держслужбовцями) - категорії С та D [220; 227].

Все це свідчить про достатньо успішну модель організації адміністративно-кадрової побудови апарату суду, зокрема: фінансового, соціального забезпечення працівників апарату суду, з відповідним співмірним розподілом оплати праці, залежно від обсягу покладених на них обов'язків і рівня освіти. Так, головний секретар: 1) веде кадрові питання; 2) здійснює управління господарством; 3) планує бюджет суду; 4) організовує навчання працівників секретаріату; 5) проводить зберігання рішень, реєстрів, архівів. Обов'язки секретаря суду пов'язані з організацією процесу судочинства, а саме: допомога суддям у веденні справ (ведення протоколу судового засідання,

дотримання порядку в залі судового засідання, реєстрація справ, повідомлення сторін про час судового засідання, складання проектів судових рішень) [91, с. 19].

Як бачимо, така структурна організація схожа з українською побудовою, тільки з розбіжністю у найменуваннях посад. Також у Франції діяльність апарату суду регулюється рядом нормативно-правових документів, причому основні правила функціонування визначаються Законом, а більш докладні – Положенням.

Що стосується таких країн, як Австрія та Німеччина, то, відповідно до процедурного законодавства, власне у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, працівники поділяються на:

1) *Rechtspfleger* – працівники апарату суду, які, в передбачених законом випадках, виконують функції судді (не є асистентами судді, а безпосередньо здійснюють правосуддя, передусім у справах, які не мають спору (наприклад вирішення питань щодо встановлення опіки та піклування, затвердження заповіту судом, ведення земельних кадастрів, комерційних реєстрів, видача ордерів на арешт, наказів про приведення у виконання вироків, не пов'язаних з позбавленням волі тощо);

2) працівників апарату суду, які не мають функцій судді, але здійснюють допоміжні функції, а саме: узагальнюють законодавство та судову практику, готують проекти судових рішень;

3) працівників апарату суду, які відповідальні за адміністративні питання (працівники фінансового відділу, відділу інформаційних технологій, працівники канцелярії суду);

4) технічний персонал (охоронці, прибиральники тощо) [91, с. 20-21].

Варто звернути увагу, що запровадження у цих країнах даного інституту *Rechtspfleger* було зумовлено тенденцією до постійного зростання кількості судових справ, збільшення обсягів навантаження на суд, в частині кількості справ, та прагненням до максимального спрощення процедур судочинства.

Також, доволі цікавою є думка А. Малихіна щодо передання справ наказного провадження до компетенції спеціальних працівників апарату суду (Rechtspfleger). Власне, це дозволить зменшити навантаження на суддів місцевих загальних судів, сприятиме більш оперативному вирішенню справ позовного провадження, буде економічно виправданим, позаяк утримання спеціальних працівників апарату суду обійдеться значно дешевше, аніж утримання такого ж за чисельністю штату суддів [91, с. 23].

Доволі цікавою в державах-членах Європейського Союзу є посада помічник судді, яка у більшості випадках відноситься до штату апарату суду. У Польщі до обов'язків помічників суддів входять: - складання проєктів судових рішень та інших процесуальних документів; - збір інформації, важливої для розгляду справи суддею; - перевірка роботи секретарів тощо. При тому, що помічник судді є працівником апарату суду, який допомагає одночасно декільком суддям. В Данії помічник судді в подальшому може й сам «одягти мантию» [57]. І це є достатньо цікавим мотиваційний фактором.

Повертаючись до польської моделі устрою роботи апарату суду, помічник судді повинен самостійно виконувати адміністративні/допоміжні дії, спрямовані на підготовку суду до слухання. В цілому, помічники суддів одноособово виконують значний перелік завдань, серед яких слід відмітити наступні: підготовка проєктів рішень, наказів, проведення перевірки ефективності, вчасності й правильності виконання секретаріатом суду власне розпоряджень судді. Також варто відмітити, що помічник судді в Польщі здійснює організаційно-розпорядчу та аналітичну роботу [170, с. 11].

Зазначений перелік завдань не є вичерпним і, за потреби, може бути розширений за вимогою судді. Відомо, що в нашій країні працівники апарату теж виконують значний обсяг роботи з меншою соціальною і матеріальною підтримкою.

В Австрії, при дослідженні структури апарату суду з'ясовано, що посада і обов'язки помічників суддів різняться від таких в Україні. Так, на помічників суддів Австрії припадає близько 85% всіх цивільних справ, що розглядаються в

судах першої інстанції. В цій країні помічник судді не є «особистим асистентом судді» у порівнянні з системою організації роботи суду в Україні. Судді в Австрії власними силами здійснюють всю роботу, що необхідна для ведення розгляду справи в суді. Цікавим видається те, що, не дивлячись на начебто адміністративну функцію, яку виконує суддя самостійно, помічники судді в Австрії відносяться до окремої складової, які мають взагалі інші функції та склад компетенції, що підкреслюється незалежною діяльністю від судді. При виконанні своїх службових обов'язків, помічник судді керується виключно положеннями чинних законів Австрії. До речі, статус, коло обв'язків, вимоги до освіти й навчання помічників суддів, чітко регламентується окремим Законом Австрії «Про помічників суддів» [170, с. 12].

Також, варто відмітити, що помічники суддів, можуть самостійно розглядати справи, в яких відсутній спір. Проте, суддя має право у будь-який час відкликати від помічника справу і винести по ній рішення, що власне і регламентовано Конституцією Австрії. Це і є достатньо дискусійною процедурою, що може викликати як недовіру до помічника і його компетентності, так і мати позитивний характер, оскільки певні справи хоч і входять за переліком до функціоналу помічника, але можуть мати ускладнений зміст.

Зупинимось знову на прикладі Австрії. Так, працівники апарату суду є державними службовцями, з ними укладається трудовий договір на необмежений термін. Їм встановлюються пільги і певні привілеї. Що стосується звільнення, то воно можливе лише за дисциплінарні порушення, переведення без згоди не можливе. Зокрема, це і є значною гарантією в роботі працівника апарату суду і це варто врахувати при організації кадрового потенціалу в українському законодавстві для категорій працівників, які відносяться до помічників суддів, в разі звільнення останнього.

Вважаємо за доцільне також взяти за аналог систему фінансового забезпечення помічника судді в Австрії, згідно якої, їх праця оплачується як праця державних службовців, в залежності від стажу роботи на державній службі

і посадового окладу. В австрійській системі оплати праці державні службовці поділені на 5 категорій, зокрема: від А5 (найменш оплачувані державні службовці) до А1 (найвище оплачувані державні службовці). Водночас, помічники суддів відносяться до категорії А2, тобто їх праця є високооплачуваною. Ще в Австрії установлено 19 рівнів посадових окладів держслужбовців, які, при тому, раз на два роки для кожного держслужбовця підвищуються на один рівень [170, с. 13; 186, с. 24].

З огляду на значний обсяг роботи помічників суддів, вимоги до якості і оперативності виконуваних задач, відповідальності та поважності професії, належне матеріальне забезпечення повинно бути мотивацією у дотриманні визначеного.

На якість роботи апарату суду, його організацію та діяльність, впливає застосування моніторингу і оцінювання результатів їх діяльності, який в подальшому може призвести до покращення якості роботи та підняття довіри зі сторони громадськості.

Моніторинг та оцінку діяльності судів у державах-членах РЄ здійснює Європейська Комісія з питань ефективності правосуддя, що була створена Комітетом Міністрів РЄ у вересні 2002 р. Зокрема, до головних завдань даної Комісії варто віднести розробку, прийнятих для всіх держав-учасниць РЄ рішень, спрямованих на організацію правосуддя, забезпечення відповідності державної політики з функціонування судів потребам та очікуванням користувачів судових систем та зменшення навантаження на Європейський суд з прав людини шляхом надання пропозицій державам-членам РЄ щодо ефективних шляхів розв'язання спорів до моменту звернення до суду тощо [57].

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя у своїх регулярних звітах, які готуються й публікуються кожні 2 роки, наголошує на важливості й необхідності процесів моніторингу стану ефективності/якості судочинства в країнах-членах РЄ. Так, за результатами встановлено, що періодична оцінка й моніторинг якості правосуддя і функціонування судів рекомендуються сприйматись як частина процесу управління судами, оскільки інформація

стосовно рівня задоволеності громадян - користувачів судів та працівників судів (суддів і працівників апарату суду) роботою суду, а також щодо рівня їхньої довіри до суду постає важливим інструментом для формування політики стосовно підвищення якості функціонування судової системи загалом. У Комісії постійно працює власне Робоча група з визначення якості правосуддя, яка розробила та запровадила в дію Контрольний список перевірки якості правосуддя й функціонування суду. Незважаючи на це, було виявлено, що 25 країн, серед яких є і Україна, не мають визначених стандартів якості функціонування судової системи [57].

Певні показники якості та ефективності роботи апарату суду в національних судах нашої країни теж використовується за такими показниками як: кількість розглянутих/нерозглянутих справ з розрахунку на кожного суддю, тривалість їх розгляду тощо.

Вивчення зарубіжного досвіду, в наших умовах, відбувається шляхом навчання суддів і працівників апарату суду. Основними партнерами є Рада Європи, Європейський Союз, Організація безпеки і співробітництва в Європі, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Німецький фонд міжнародного правового співробітництва, Канадське агентство міжнародного розвитку (CIDA). Водночас, активними є й взаємовідносини з судовою системою низки країн Європи (Німеччини, Франції, Польщі, Литви, Великої Британії та ін.). Це стало фактором вступу України у 2008 році до Міжнародної асоціації вищих органів адміністративної юрисдикції (IASAJ), членами якої є більшість країн світу, а також співпраця з Асоціацією державних рад та вищих адміністративних юрисдикцій держав-членів ЄС [186].

Досвід і успішний результат від співробітництва з міжнародними партнерами, зокрема в сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду в Україні переймається шляхом проведення: міжнародних конференцій, колоквіумів, семінарів, тренінгів.

Що стосується європейських етичних засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, то до них відносяться відповідні правила поведінки, які

закріплені в Міжнародних кодексах, Конвенціях, Рекомендаціях і міжнародному досвіді. Визначимо декілька з них:

1) Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб. В даному міжнародному договорі визначаються загальні принципи, обов'язки і функції щодо діяльності держслужбовців.

2) Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам РЄ щодо кодексів поведінки держслужбовців. Положення цього документу поширюються на осіб, які працюють у приватній структурі, яка надає послуги публічного характеру. Цікавим цей документ є для працівників апарату суду саме тим, що в ньому чітко визначаються права та обов'язки держслужбовців. У цьому документі є визначеними і межі їх прав. Наприклад, держслужбовець повинен здійснювати свої повноваження відповідно до закону і тих законних вимог/етичних стандартів, що стосуються їх функцій. Що стосується забов'язань, то відповідно до даного документу, держслужбовець забов'язаний віддано служити законно сформованій публічній владі.

3) Норвезький Кодекс поведінки державних службовців, у свою чергу, має доволі специфічну структуру. Серед його положень варто виділити такі норми, як: визначення меж етичного використання владних повноважень, визначення конфлікту інтересів, боротьба з хабарництвом, конфліктуєча професійна, ділова, політична діяльність тощо [223].

Як зазначалось вище, репутація судової влади залежить не лише від поведінки суддів, а й від поведінки інших представників, які обслуговують судову владу, зокрема, працівників апарату суду.

Всі ці міжнародні договори сприяють не лише ухваленню національних нормативно-правових актів, а й створенню спеціальних державних інституцій із проблем етики, упровадженню етичної освіти тощо. Незважаючи на відмінності в підходах різних країн до формування організаційної культури державних службовців, незмінною є її мета – забезпечити професійну діяльність службовців в інтересах суспільства, а також запобігти можливим зловживанням владою та порушенням закону. У країнах ЄС стандарти поведінки держслужбовців

містяться у спеціальних актах, які мають загальну назву - кодекси поведінки держслужбовців. Власне, в залежності від країни, ці кодекси можуть мати різні назви (Етичний кодекс, Правила етичної поведінки, Стандарти поведінки державних службовців тощо). Наприклад, поведінка держслужбовців Великобританії регламентується Етичним кодексом державного службовця. Зокрема, дослідники Британської державної служби відзначають, що їй притаманні висока корпоративна етика та сувора відповідність кодексу адміністративної моралі. Існує думка, що високі моральні якості держслужбовців завжди були предметом особливої гордості британців. Відтак, британського держслужбовця характеризують висока самодисципліна, чесність, моральність, професійна честь й прагнення завжди знайти найкраще рішення [91, с. 20; 187, с. 21].

У Франції, як і в більшості країн Європи, етика державного службовця означає, насамперед, повагу до закону. Як і у Великобританії, вирішальною в успішному реформуванні державної служби визнано моральну мотивацію. Зокрема, у Франції етичні правила поведінки держслужбовців закріплені в Законі «Про етику, права та обов'язки державних службовців» [91, с. 20].

Варто зазначити, що дані Кодекси поведінки державних службовців поширюють свій вплив на службовців лише однієї гілки влади – виконавчої. Пізніше ухвалені закони «Про етику службовців державних органів» (1978 р.) та «Про реформу закону про етику» (1989 р.) вже розширили вплив і на інші гілки влади (судова, законодавча) [132; 219; 222; 224; 228; 231; 233].

Суттєвою особливістю сучасної державної служби Нідерландів є функціонування Бюро забезпечення етики та доброчесності у сфері державного управління, яке було засновано як структурний підрозділ Міністерства внутрішніх справ у 2006 р. для надання допомоги державним органам у зміцненні своїх стратегій доброчесності [187, с. 22].

Так, впровадивши ідеали та цінності з огляду на положення моралі, етики і гідності, курування ними в здійсненні публічного адміністрування в діяльності

апарату суду допоможе попередити корупційні ризики і створити більш якісні етичні умови.

Варто уваги і запровадження процедури медіації в судах, яка теж може бути тим важелем, який розвантажить діяльність апарату суду, та надасть можливість приділяти більше уваги адміністрування процесом саме справ, які вже без участі судді не можуть бути вирішені. Так, доволі гарним прикладом є впровадження обов'язкової медіації на рівні Європейського Союзу, зокрема прийнята Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту й ради ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах» має за мету впровадити обов'язкове проведення медіації у цивільних та господарських справах [165].

Також, слушним прикладом є впровадження медіації в Німеччині. Зокрема, у Німеччині медіація гармонійно вбудована в систему правосуддя. Наприклад, посередники працюють прямо при судах, значно знижуючи кількість потенційних судових позовів. Медіатор – це суддя земельного суду, який безпосередньо не розглядає спір, не приймає за ним рішення, не входить до складу палати суддів (хоча в країні є приватні медіатори та професійні об'єднання, які надають посередницькі послуги). У Земельного судді, наприклад, міста Бремен, у відділі медіації працюють п'ять суддів-медіаторів. На відміну від судді, медіатор має право підтримувати одну зі сторін, але не має права давати їй правові поради [91, с. 21].

З врахуванням зазначеного вище, впровадження європейського досвіду публічного адміністрування в діяльності апарату суду, для нашої країни є першочерговим. Підтвердженням цього є зобов'язання України перед Європейським Союзом, в частині поступової адаптації європейських стандартів та впровадження європейської практики у всіх сферах та в судовій владі. Ці зміни беруть за мету покращити процеси організації і якості роботи апарату суду. Також вони посилять справедливий фінансово-соціальний розподіл в залежності від завантаженості і кваліфікації працівників.

Якісне забезпечення функціонування суддівського апарату є запорукою вдалого вирішення питань ефективного, доступного та грамотного розподілу праці. Результатом досягнення цього є вироблення у багатьох країнах стандартів судового адміністрування. Застосування на практиці досвіду європейських країн повинно здійснюватися за правилами здорового глузду з огляду на традиційні способи управління роботою апаратів судів. Способи, які використовуються різними судами в різних країнах для виконання тих чи інших адміністративних функцій, різносторонні. Саме належним чином організована система публічного адміністрування в діяльності апарату суду полягає в забезпеченні належних умов для справедливого відправлення правосуддя та винесення суддями своєчасних, чітких і добре обґрунтованих рішень з дотримання інтересів всіх учасників самоврядування.

Європейські нормативні документи, прийняті під егідою Ради Європи, мають неабияке значення для нашої країни та діяльності апарату суду безпосередньо, оскільки в більшості з них враховано особливості, які стануть в нагоді для вдосконалення публічного адміністрування в судах України.

Врахування досвіду розвинених країн, використання практичної допомоги та рекомендацій консультативного характеру є значним вкладенням у формування й забезпечення умов, необхідних для роботи апарату національних судових систем. І це особливо важливо, для нас, як країни, що воліє доєднатись до співтовариства країн ЄС.

Ведучи мову про доцільність впровадження європейського досвіду публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а саме, – досвіду держав-членів та інституцій ЄС, та зважаючи на взяті Україною зобов'язання з приведення національного законодавства у відповідність до стандартів і норм ЄС, варто відмітити, що всі ці зміни призведуть як до покращення діяльності та функціонування апаратів судів, так і до зменшення залежності суддів від організаційної роботи в суді. Водночас, такі зміни створять налагоджений механізм відновлення прав і свобод громадян та покращать організацію послуг у сфері відправлення правосуддя у цілому.

3.2. Етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Розуміння поняття «етика» походить від латинського слова «ethos» та перекладається як побут, звичаї, характер. За своєю природою воно є філософським визначенням про мораль й моральність. Крім того, етику розглядають як певні моральні засади і цінності, що діють у межах конкретної професії чи виду діяльності [167, с. 245].

Етичними стандартами публічного адміністрування в діяльності апарату суду є моральні якості працівників апарату суду, які, в свою чергу, повинні виконувати завдання та обов'язки, визначені в посадових інструкціях, положеннях про структурні підрозділи апарату суду, дотримуватись Правил внутрішнього службового розпорядку, Правил внутрішнього трудового розпорядку. Етичні стандарти як працівників апарату суду, так і самих суддів у процесі виконання адміністративних функцій, відіграють неабияку роль у контексті належного публічного адміністрування у цілому.

Значний вплив на формування норм/принципів професійної суддівської етики та етики працівників апарату суду здійснюють міжнародно-правові стандарти поведінки суддів, що містяться в численних міжнародних договорах, які ухвалені уповноваженими органами, інституціями уповноважених на те міжнародних організацій, а також неурядових міжнародних організацій. Серед таких варто виділити: 1) глобальні міжнародні організації: Організація Об'єднаних Нація; 2) регіональні міжнародні організації: Рада Європи, Європейський Союз, Організація безпеки та співробітництва в Європі і т.д. Також, серед основних міжнародних договорів, варто виокремити: 1) Основні принципи незалежності судових органів, ухвалені ООН у 1985 р.; 2) Європейський статут суддів від 20 березня 1993 р.; 3) Європейську хартію про Закон «Про статус суддів» від 10 липня 1998 р., 4) Загальну (універсальну) хартію суддів, схвалену Міжнародною асоціацією суддів 17 листопада 1999 р.; 5) Висновок № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету

Міністрів Ради Європи від 19 листопада 2002 р. щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, й питання етики, несумісної поведінки та безсторонності; 5) Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та соціальної ради ООН від 27 липня 2006 р.; 6) численні висновки Консультативної ради європейських суддів та інші міжнародні документи. Зауважимо, що на європейському рівні не розроблено базового Кодексу професійної етики суддів, на відміну від Модельного кодексу поведінки для держслужбовців (додаток до Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи від 11 травня 2000 № R (2000) 10) [57; 76; 91, с. 24; 132].

Із зазначеного стає зрозумілим, що репутація судової влади залежить не лише від поведінки суддів, а й від поведінки інших представників судової влади, зокрема держслужбовців органів судової влади. Загальні міжнародні правила етики щодо поведінки держслужбовців детально наведені в положеннях Модельного кодексу державних службовців. Даний міжнародний договір сприяє не лише ухваленню національних кодексів у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а й – створенню соціальних державних інституцій із проблем етики, упровадженню етичної освіти тощо [58; 132].

Здійснення публічного адміністрування в діяльності апарату суду та адаптації його реалізації до європейських стандартів, обумовлюють необхідність покращення морально-етичного клімату в апараті судової влади. Формування правил етичної поведінки відзначається уявленнями про загальні вимоги щодо дотримання професійної етики. Тому регламентування правил етичної поведінки покликане сприяти запобіганню вчиненню корупційних правопорушень і забезпеченню підвищення рівня дисципліни, а також особистої відповідальності за якість виконання обов'язків.

Так, рекомендуватися на посаду працівника апарату суду повинен той кандидат, який має не тільки відповідні професійні знання, відповідно до умов трудових договорів (контрактів) і посадових інструкцій, а й високі моральні та необхідні для виконання обов'язків особисті якості. Аналіз чинного законодавства України свідчить про наявність прогалин у цьому питанні. В

Законі України «Про судоустрій і статус суддів» не визначено морально-етичні критерії відбору на посаду працівника апарату суду. Оскільки, основним нормативним актом, що несе на собі вагу сприйняття судового врядування цієї гілки влади, в контексті публічного адміністрування, є саме Закон України «Про судоустрій і статус суддів», з метою недопущення до апарату суду осіб з низькими моральними якостями, було б за доцільне встановити в ньому вимогу до таких працівників щодо рівня їх моральних якостей.

Перейдемо до змісту етичних стандартів працівників апарату суду, які пропонується класифікувати за такими видами: нормативні, загально-визнані, особистісні, професійно-орієнтовані. Зокрема:

- нормативно-закріплені – це ті, що закріплені в нормативних актах регуляторного характеру щодо працівників апарату суду (Правила поведінки працівника суду, Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування);

- загально-визнані – це моральні цінності, що відображають найважливіші етичні загальнолюдські категорії, визнанні суспільством (гуманізм, справедливість, захист гідності людини);

- особистісні – це репутаційні дані, моральні засади щодо поведінки, висловлень конкретної посадової особи, в особистому житті та позаслужбовій діяльності;

- професійно-орієнтовані – регламентовані професійною діяльністю працівників апарату суду при виконанні покладеного на них функціоналу.

Носії службової діяльності апарату суду перебувають під постійною пильною увагою з боку суспільства, і вони повинні розуміти необхідність у несенні відповідальності за морально-етичні обмеження, що може, в певній мірі, мати для них обтяжливий характер. Підвищена увага означає необхідність постійного самооцінювання своїх вчинків і дій з позиції додержання моральних засад та норм.

Безумовно, особливо в атмосфері воєнного часу, службові особи апарату суду знаходяться в пригніченості, невпевненості і зневірі щодо безпечності свого

життя і близьких, проте не є допустимим підірив авторитету судочинства як такого по суті і дискредитації судової системи як серед населення, інших гілок влади та в самій судовій системі, ігноруючи стандарти морально-етичних цінностей як особи, що ототожнює честь судочинства такими категоріями як порядність, повага, відкритість, дух співпраці, інновації та сталий розвиток.

Відповідно є важливим і в повсякденному житті дотримуватись культури взаємовідносин. Відтак, варто зосередити увагу на користуванні працівниками суду мережею Інтернет, адже з кожним роком сучасний світ все більше охоплюється процесами інформатизації, а соціальні мережі стають значною частиною життя. Порушення етичних норм поведінки в мережі інтернет є наслідком ініціювання притягнення до відповідальності, передбаченої пунктом 5 Правил поведінки працівника суду, в межах і порядку, встановлених чинним законодавством. Серед видів юридичної відповідальності за такі правопорушення передбачено: кримінальну відповідальність, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність, передбачену у встановленому законом порядку.

Також варто відмітити, що за невиконання/неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням держслужби, а також за вчинок, який порочить особу, як держслужбовця або дискредитує державний орган, в якому вона працює, а також за порушення інших норм, передбачених Правилами поведінки працівника суду, можуть застосовуватись дисциплінарні стягнення. З метою встановлення стандартів моральної цілісності та відповідної поведінки працівників суду, які ґрунтуються на дотриманні особистої, професійної та організаційної етики задля підтримання авторитету, незалежності й ефективності судової влади, підвищення довіри громадськості до суду, Рада суддів України розробила Правила поведінки працівника суду [132].

Відтак, ми вважаємо, необхідно розробити Кодекс професійної поведінки працівників суду. Так існування окремого кодифікованого документу, з-поміж декількох, як посилальні за змістом один на одного, такі як Правила поведінки

працівників суду, Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, дезорієнтують у достеменності їх дотримання та допускають ймовірність двозначності розуміння.

Наприклад, в Хмельницькому окружному адміністративному суді керівником апарату внутрішнім локальним документом, зокрема, наказом № 94/од від 23.11.2012 р., затверджено Кодекс етики та службової поведінки працівників Хмельницького окружного адміністративного суду. Даний кодекс створено з метою встановлення стандартів моральної цілісності та відповідної поведінки працівників апарату Хмельницького окружного адміністративного суду, які ґрунтуються на дотриманні особистої, професійної та організаційної етики задля підтримання авторитету, незалежності і ефективності судової влади, підвищення довіри громадськості до суду загалом.

Кодекс професійної етики судді, з-поміж іншого, з метою не допущення ймовірності двозначності розуміння норм, Рішенням Ради суддів України від 04.02.2016 за № 1 доповнено коментарем. Ця публікація була здійснена Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація суддів України», в рамках реалізації проекту «Розробка та імплементація національних стандартів незалежності суддів України на основі міжнародних та європейських стандартів і досвіду судових систем світу», що відбувся за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку в рамках Проекту «Справедливе правосуддя». При тому що, коментар офіційно прикріплений до Кодексу професійної етики судді на сайті Верховної ради, що дає можливість доступу без зайвих пошукових заходів задля зручності використання і відповідного розуміння й контролю зі сторони громадськості [77; 132].

В рамках співпраці Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Україна: верховенство права» з Державною судовою адміністрацією України та Радою суддів України у 2010 р., підготовлено видання «Правила поведінки працівника суду та Коментар». Це, звичайно, полегшує сприйняття і правильність розуміння роботи суду, але ж не ретельно апробує окремий

нормативний акт щодо морально-етичної поведінки працівників апарату суду [186, с. 22].

Професійна діяльність працівників апарату суду зумовлена виникненням різноманітних стосунків між людьми, створюючи специфічні етичні вимоги до представників судового врядування. Розвиток України та особливо положення країни в період воєнного стану суттєво впливають і на таку складову.

Відтак, приналежність до професійної спільноти працівників апарату суду формує своєрідний професійний світогляд, психологію, визначає специфічні особливості поведінки, що ототожнюються зі сферою роботи, що має базуватись на нормах життя в суспільстві і, звичайно ж, повазі до гідності людини як до найвищої соціальної цінності. Найвища суспільна й особистісна цінність морально-етичної поведінки працівника апарату суду полягає в її гуманності, з огляду на перевагу загальнолюдських моральних цінностей над професійними настановами.

3.3. Напрями вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду

Виклики сьогодення й небезпека, що наразі є в країні, не стає на перешкоді забезпеченню доступу громадян до правосуддя та налагодженню діяльності судів в умовах обстрілів та відсутності електроенергії. У такий скрутний період працівники апаратів судів демонструється відданість професії, чесне і сумлінне виконання своїх обов'язків, стійкість духу на захисті країни і правосуддя.

Спрямовано рухаючись шляхом перетворень та європейської інтеграції, громадськість з надією дивиться у майбутнє в очікуванні рішучих змін на краще, і сферу судочинства це не оминає.

За допомогою ефективного засобу юридичного захисту та права на справедливий суд, згідно з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, українці прагнуть ефективного, доступного, прозорого та сучасного судочинства. І ці прагнення звичайно вимагають належної судової

системи публічного адміністрування в діяльності апарату суду. В Україні існує політична воля на це, але на жаль, сучасний світ ламає закони впорядкованості і доброї сталості абсолютно.

Адміністративна досконалість роботи суду, кваліфікованість працівників суду, результативна комунікація, транспарентність судів, технологічні інновації – є фактором якісного, доступного і прозорого правосуддя. Саме суспільна місія, що покладена на відправлення правосуддя обґрунтована високим ступенем довіри до суду.

На щоденну кропітку роботу органів судоустрою, спрямовану своїми зусиллями на підвищення ефективності правосуддя, використовуючи як напрацювання науки, так і правозастосовного механізму, повинна була бути націлена Стратегія розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки. Зокрема, в абзаці 10 пункту 4.2.1 в частині збереження кадрового потенціалу апаратів ВРП і ВККС відсутня умова щодо проходження на відповідність професійності і доброчесності працівниками апаратів судів, що може викликати сумніви у прозорості цієї процедури та залишенні на місцях того ж персоналу.

Тому, за доцільне, при складанні стратегічного курсу в майбутньому, враховувати фактор розповсюдження вимог та застосування процедури виявлення професійності і доброчесності працівників апаратів судів всіх рівнів.

Водночас, при складанні інших стратегій на 2015-2020 роки щодо розвитку судової системи України і на 2021-2025 відносно розвитку суддівської освіти в Україні, вдосконаленню роботи персоналу працівників апарату суду приділяється дуже незначна частина їх націленості.

Відповідно, варто окремо складати стратегію, яка б містила конкретні заходи щодо ретельної підготовки фахівців апарату, їх підвищення кваліфікації та вдосконалення організації роботи в апараті суду.

Зазвичай такого роду стратегії мають силу рекомендаційного зобов'язання з метою покращення послуг судочинства для суспільства і наближення самоврядування до позитивних європейських практик. Тому суддівська

спільнота при складанні стратегій, саме таким чином, демонструє прагнення дотриматись зазначеного амбітного плану. Роль апарату суду є очевидною у роботі з своєчасного, оптимального та якісного судочинства. Проте, існують значні прогалини у регуляторно-нормативному характері їх супроводження. Суспільна довіра до суду і суддів є низькою, відповідно, є потреба в удосконаленні законодавства, приведення норм національного права до європейських стандартів, а через призму стратегій – це один із кроків досягнути наміченого.

Так, на думку В. Петренко, основною метою реформування судової системи в Україні має стати забезпечення стабільності, через дотримання законів і Конституції України. Обов'язкове виконання вимог неупередженості та високого професіоналізму суддями всіх рівнів, вирішення проблем невиконання судових рішень за допомогою впровадження професійної поведінки судді з метою покращення незалежності суддів, забезпечення дотримання принципу верховенства права, як одного з ключових елементів розвитку демократії в Україні, завдяки чому зросте довіра населення до судової гілки влади. Дане бачення досконалості роботи судової системи дійсно стане фактором збільшення довіри до судочинства зі сторони населення [119].

За результатами соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва з 13 по 21 грудня 2022 року, оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів, в тому числі, судової системи, за результатами склала показник у 56% опитаних респондентів. Тож, питання, пов'язане з вдосконаленням, як судової влади, так судового управління, є вкрай важливим та потрібним в нашій країні.

Дійсно вдосконалення законодавства, поряд з доктриною, повинні бути адаптовані до позитивного європейського досвіду щодо статусу працівників судових органів, втім, такі перетворення повинні здійснюватися не тільки з огляду на євроінтеграцію, але і на світогляд взагалі та виклики сьогодення зокрема.

Відповідно, аналоги організації судового управління і упорядкування структури апаратів судів треба ретельно аналізувати та розумітись на адаптуванні до умов національного судоустрою. Головне, щоб підтримка іноземних партнерів не використовувалась лише для наявної участі в програмах, а дійсно для реального перевтілення судової системи, що і було б впроваджено без подальших негативних наслідків.

Серед передумов, що сприятимуть покращенню національного законодавства та публічного адміністрування в діяльності апарату суду, важливу роль відіграє формування у новій генерації знань і вмінь при використанні сучасного проєктного підходу до вирішення завдань розвитку процесів адміністрування на різних рівнях, орієнтації цих процесів на досягнення кінцевих результатів (прозорого правосуддя, відкритості перед громадськістю, доступності, соціального і матеріально забезпечення працівників апарату суду, їх мотивації, поваги до судової влади тощо) з мінімальними витратами часу та коштів і засвоєння процедури, як нового прогресивного інструментарію, сфери публічного адміністрування в діяльності апарату суду [63, с. 81].

Цікавою щодо цього є думка А. Борко, де він говорить про цілісність і узгодженість адміністративно-правового забезпечення, що є саме тим потрібним компонентом, що уможлиблює функціонування системи судової влади в Україні, її динамічний розвиток й, тим самим, попереджує колізійність й фрагментарність адміністративно-правових засад [13, с. 170].

Тож, всі реформи та подальші вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду мають бути системними, а для їх реалізації необхідна злагоджена робота всіх її суб'єктів.

В. Мащук зазначає також, що при реформуванні судової системи України, оновлення та розвитку вітчизняної законодавчої бази, нормативно-правове забезпечення функціонування судів, зокрема, адміністративно-правове регулювання діяльності апаратів судів з метою належного забезпечення їх діяльності, вимагає постійного аналізу й визначення шляхів його оптимізації та вдосконалення [94, с. 125].

Пошук балансу між заявленими високими цілями, засобами їх досягнення і вихідними характеристиками належного відправлення правосуддя, в певному сенсі, пояснює той факт, що оптимізація в багатьох апаратах судів не залишає осторонь не одну структуру адміністрування судової структури і правові норми, як один із відомих регуляторів процедур публічного адміністрування, що найчастіше запізнюються в своєму русі. І саме тоді судове управління змушене навздогін шукати правові форми, які б адекватно відображали нові умови зав'язків суб'єктів публічного адміністрування. І в цьому плані, мабуть, оптимізація являє собою об'єктивно краще явище, яке сприяє досягненню намічених цілей шляхом визначення найліпшої системи публічного адміністрування шляхом вдосконалення роботи апарату суду. Саме правомірна постановка процедури оптимізації певного відомства і вдосконалення регуляторних, локальних нормативних актів – це один із засобів удосконалення регулювання процедури здійснення адміністрування в судах та їх апаратах.

Тому, вважаємо правильним поставити на розгляд перед дослідниками, законотворцями та уповноваженими державними інституціями, питання вдосконалення норм процедурного характеру за рахунок прийняття Адміністративно-процедурного кодексу працівників суду, як оптимально вигідної умови, що стане правомочним кодифікованим нормативно-правовим документом як для суспільства, так і суб'єктів публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Така форма уніфікованого акту забезпечить чітке розуміння функціонального розподілу працівників апарату суду і не тільки, керівних повноважень управлінців, об'єднання в групи документів, однакових або близьких за призначенням. З огляду на наявність різних нормативних актів в сфері роботи адміністративних процесів суду, навіть юридично обізнана особа не завжди докорінно розуміється на тому, як влаштована робота апарату, зокрема що входить до його компетенцій і який розподіл між працівниками повноважень.

Адміністративно-процедурний кодекс працівників суду зможе належним чином відтворити процес публічного адміністрування в діяльності апарату суду,

що призведе до налагодження роботи працівників апаратів судів та покращить надання ними адміністративних послуг суду.

Також, на нашу думку доцільним може бути запровадження саме Кодексу публічного управління та адміністрування судових органів, який би містив єдиний механізм розподілу роботи установи та, в тому числі, такого структурного підрозділу як апарату суду. Варто й розширити Закон України «Про судоустрій і статус суддів», де визначити ті прогалини, що не врегульовані в ньому в частині недосконалостей організації, захисту, впорядкування апарату суду.

Вчені-адміністративісти В. Авер'янов, О. Кузьменко та В. Тимошук стверджують, що для унормування відносин між державними органами та громадянами досить існування Адміністративно-процедурного кодексу, де такі відносини (адміністративне провадження за заявою) регулюватимуться в частині їх надання. Інші зазначають потребу існування двох законів України. Автори С. Дубенко, В. Мельниченко та Н. Плахотнюк також наголошують на необхідності виокремлення публічних послуг, у тому числі, судових послуг, із загальної кількості всіх державних послуг та впорядкування процесів їх надання [2, с. 150; 6, с. 14; 49, с. 44; 85, с. 15; 191, с. 28-33].

Як ми бачимо, такий регуляторний кодифікований акт має регулювати відносини, пов'язані з прийняттям рішень адміністративного характеру, в якому процедура надання послуг максимально регламентована, відповідно до думки вище зазначених авторів, яку ми поділяємо.

15 грудня 2023 відбудеться набрання чинності ЗУ «Про адміністративну процедуру». Даний закон буде регулювати відносини органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які відповідно до закону, уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними/юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у дусі визначеної Конституцією України демократичної та правової держави, та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина [138].

Втім, і він не охоплює питання здійснення публічного адміністрування в діяльності апарату суду, з огляду на побудову процесу розподілу діяльності в апараті суду.

Варто зупинитись і на такому несприятливому для організації і належного функціонування апарату суду, як фактичний розподіл обов'язків що покладається на працівників апарату, які суперечить юридично визначеному в їх посадових інструкціях. І таке зловживання повноваженнями зі сторони керівників адміністративного розподілу обов'язків відображається на несправедливому розподілу праці, що є фактом дискримінаційних дій. Тому, варто за аналогом Данії, у якій у 2000 році, щоб розробити підхід на основі стратегії та управління функціонуванням у галузі судового адміністрування, найняли виконавчого радника, який очолював проєктні команди всередині організації та звітував безпосередньо генеральному директору Судової адміністрації, оминаючи існуючих начальників департаментів. Таким чином, є необхідність у введенні безсторонньої особи, що б мала об'єктивне бачення роботи і атмосфери, яка відбувається в апараті суду, і на підставі звіту якої можна було б впливати на такі ситуації.

Варта уваги, на наш погляд, пропозиція і щодо представництва в судах неупередженої особи, уповноваженої на аналітику роботи апарату суду, можливо інколи з іноземним елементом або створення в апаратах судів колегіального органу з питань управлінської діяльності суду.

На жаль, тема зневажливого ставлення до певних працівників судів, яка зараз кваліфікується як «мобінг» та цілеспрямована дискримінація в судовій системі, періодично стає причиною розлагодження в організації роботи апарату суду. Як наслідок, складається неадекватна оцінка діяльності судів і стану здійснення адміністрування в апаратах. Відповідно, ще більше посилюється необхідність вироблення належної політики в організації апарату суду щодо максимально комфортних умов для роботи в апараті суду.

Відтак, доцільно розробити та публічно довести до відома кожного під розпис про ознайомлення з Положенням щодо недопущення мобінгу,

дискримінації та дотримання рівності трудових прав працівників апарату суду, яким передбачити такі зобов'язання:

- забезпечувати рівність трудових прав працівників апарату суду;
- не допускати умисних дій/бездіяльності, які можуть бути спрямовані на приниження честі, гідності та ділової репутації працівників апарату суду, в тому числі, з метою набуття, зміни/припинення трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного/економічного тиску, зокрема, із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі, такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність;
- утримуватись від безпідставного, негативного виокремлення працівників апарату суду з колективу/його ізоляції, наприклад, незапрошення на зустрічі й наради, в яких працівник, відповідно до локальних нормативних/організаційно-розпорядчих актів має брати участь, перешкоджання виконанню ним своєї трудової функції;
- недопущення працівника апарату суду на робоче місце, перенесення робочого місця в не пристосовані для цього виду роботи місця;
- створення нерівних можливостей щодо навчання й кар'єрного зросту;
- нерівна оплата праці стосовно однакової кваліфікації працівників апарату суду;
- необґрунтована нерівномірність розподілу навантаження/завдань між працівниками апарату суду;
- керівник апарату суду повинен здійснювати контроль за виконанням цього Положення та своєчасно реагувати й захищати інтереси працівників апарату суду;
- керівнику апарату суду має надавати допомогу/консультації з питань мобінгу (цькування) та відстоювати їх права у відносинах з іншими працівниками тощо.

Задля спростування негативної репутації про судову владу, доцільно в кожному апарті суду мати заповнену посаду прес-секретаря. З метою вільного

доступу до правосуддя та забезпечення обізнаності населення про роботу суду, особливо у сфері надання інформації споживачам його послуг, недопущення поширення викривленої інформації та, відповідно, негативної оцінки роботи суду та щоб уникнути хибного уявлення населення про судочинство, важливо до головних обов'язків цієї посади включити:

- організацію присутності журналістів під час розгляду, неоднозначних за суспільною оцінкою та резонансних справ,

- висвітлення в соціальних мережах та інших інтернет ресурсах довідкової та актуальної інформація як комунікативного простору визначальних рис сучасного суспільства та загострення положення наслідків війни.

Так, наприклад за наслідками бойових дій було пошкоджено телефонний міський зв'язок в Шевченківському районному суді м. Запоріжжя, інший комунікативний зв'язок з судом, окрім електронної пошти, відсутній. Відповідно, громадяни, чії справи знаходяться на розгляді в цьому суді (якщо вони не мешкають поряд), позбавлені можливості отримати будь-яку інформацію щодо ненадсилання рішення суду після його винесення сторонами. Тому прес-секретар повинен організувати комунікацію, наприклад, через різні менеджери або соціальні мережі.

Також на офіційному сайті Оболонського районного суду міста Києва відсутня інформація про осіб, відповідальних за забезпечення інформаційних зав'язків між судом та ЗМІ, і ці випадки непоодинокі в багатьох судах актуальною інформацією ця частина не є наповненою, а це комунікація з громадськістю через, ЗМІ, соціальні мережі та інші інтернет ресурси.

Існує громадська організація «Асоціація розвитку суддівського самоврядування України», що є добровільним об'єднанням суддів для здійснення та захисту своїх професійних прав та інтересів. Метою Асоціації є розвиток суддівського самоврядування в Україні, сприяння становленню в Україні справедливого суду, підвищення авторитету судової влади та зміцнення незалежності суддів, підвищення професійної кваліфікації суддів, задоволення інформаційних, культурно-просвітницьких та інших потреб суддів та захист

спільних інтересів членів Асоціації. Втім, оптимізації з управління, формування структури апарату судів та підвищення соціального і фінансового захисту їх працівників не вбачається. Також, згідно статуту громадської організації «Асоціація розвитку суддівського самоврядування України», членство в Асоціації є індивідуальним. Членами Асоціації можуть бути судді, судді у відставці, судді, які вийшли на пенсію з посади судді, що мають хорошу репутацію, визнають мету Асоціації та сприяють у реалізації її завдань [201].

Відповідно, пропонується долучити до мети діяльності зазначеної Асоціації, положення, пов'язані зі сприянням в регулюванні діяльністю апаратів судів, особливо їх адмініструванні та передбачити можливість бути членом цієї організації також і працівникам суду.

Заслуговує також на підтримку позиція А. Макаровець, згідно з якою в Україні доречно було б запровадити інститут спеціальних працівників апарату суду за моделлю Австрії та ФРН, де працівники апарату суду, у передбачених законом випадках, виконують функції судді. Переведення справ наказного провадження та щодо безспірних правовідносин до компетенції спеціальних працівників апарату суду (помічників суддів). Дані заходи покращили б ситуацію з перенавантаженням загальних судів справами, що перебувають на розгляді [89, с. 125].

Доволі важливою на наш погляд, є проблема у забезпеченні роботи суду нечіткого розмежування повноважень Голови суду/керівника апарату суду. Дані процедурні питання необхідно врегулювати на законодавчому рівні, зокрема шляхом внесення змін до ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Так, у частині повноважень Голови суду і керівника апарату суду доцільно визначити правовий статус апарату суду, як органу суду. На сьогодні, на жаль це не врегульовано та є значною прогалиною. Таким чином, публічне адміністрування в діяльності апарату суду – це регламентована адміністративно-правовими нормами діяльність апарату суду, що спрямована на створення організаційних умов здійснення правосуддя та встановлена адміністративно-правовими нормами

система гарантій (умов) належного (що відповідає загальним стандартам) функціонування апарату судів загальної юрисдикції [142].

В жодному нормативному акті, що визначає сферу роботи судової гілки влади, не має термінологічного словника і, перш за все, це є фактом відсутності поняття терміну «апарат суду», «керівник апарату», «секретар судового засідання» тощо.

Лише на сайті Шостого апеляційного адміністративного суду, зазначено відповідну термінологію: «Апарат суду - це складовий елемент суду, який здійснює функцію організаційного забезпечення роботи суду, спрямовану як на діяльність по здійсненню правосуддя, створенню необхідних умов для реалізації прав і виконання обов'язків учасників судового процесу, так і на забезпечення функціонування суду як державної установи і юридичної особи та підтримання належних умов для перебування і роботи в суді його працівників та громадян» [12, с. 9].

На нашу думку, нормативний документ, особливо в сфері самоврядування, повинен містити інформацію щодо понятійного розуміння найменувань, функціонального призначення та делегованих повноважень, що характеризуються. Питання невизначеності понятійного апарату суду та його працівників на законодавчому рівні розглядалися деякими авторами.

Так, зокрема, М. Шум висловлювався щодо недостатності законодавчого визначення/врегулювання питання правового статусу апарату суду, який, відповідно до норм ч. 1 ст. 155 «Апарат суду» ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», покликаний здійснювати організаційне забезпечення роботи суду та очолюється керівником апарату. Він зазначав, що на рівні спеціального закону відсутнє визначення апарату суду як його складової частини, поняття апарату суду та не розкрито коло його функцій. Також ним зауважено, що аналогічна проблема стосується і апарату Верховного Суду. Ч. 1 ст. 156 «Особливості апарату Верховного Суду» ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» визначає, що організаційне забезпечення діяльності Верховного Суду здійснюється його апаратом. Таким чином, автор свого часу пропонував ч. 1 ст. 155 «Апарат суду»

ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» викласти в такій редакції: «Апарат суду – це посадові особи суду, які здійснюють свою діяльність згідно із ЗУ «Про державну службу» та цим Законом, спільно з іншими уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації покликані забезпечити реалізацію права учасників суспільних відносин на вільний доступ до правосуддя, справедливе та об'єктивне судочинство, шляхом належного організаційного забезпечення суддям необхідних умов для відправлення правосуддя. Апарат суду очолює його керівник» [142; 214, с. 154].

Науковець А. Макаровець зазначала, що недостатньо повно визначений і закріплений адміністративно-правовий статус апарату суду на законодавчому рівні як в цілому, так і щодо окремих категорій працівників апарату суду. В основному, правове регулювання базується на підзаконних нормативно-правових актах, причому, також не в повній мірі. Зокрема, у п. 1 ст. 155 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» зазначається, що організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат, який очолює керівник апарату, проте, не закріплено визначення апарату суду, яке б, на нашу думку, мало бути покладене в основу позиціонування особливого адміністративно-правового статусу апарату суду. Аналогічний недолік стосується й окремих категорій працівників суду, посади яких термінологічно залишаються не визначеними законодавчо (ст. 157 «Помічник суддів», ст. 159 «Служба судових розпорядників», тощо), як і на рівні Типового положення про апарат місцевого, апеляційного судів, затвердженого Наказом Державної судової адміністрації України від 2 вересня 2012 р. за № 115, що вважаємо некоректним при врегулюванні державною діяльністю апарату суду та правового статусу працівників суду. Уточнюється сутність поняття апарату суду у якості важливої складової суду як державного органу влади, що здійснює організаційне забезпечення діяльності суддів, судів і правосуддя в цілому, і представлена системою штатних одиниць, відповідно до затвердженої організаційної структури в порядку, передбаченому чинним законодавством, на які покладені відповідні управлінські, організаційні/розпорядчі повноваження [89, с. 125].

Відтак, пропонуємо своє бачення термінологічного визначення, яке характеризуємо таким чином: «Апарат суду – це структурний підрозділ судової установи, що організовує роботу працівників щодо відправлення правосуддя, здійснення адміністративних функцій та надання судових послуг».

В. Сердюк відзначав, що нинішня структура апарату суду, функції і повноваження його окремих посадових осіб на сьогодні недостатньо задовольняють потреби в організаційному забезпеченні судів і суддів та встановлені вимоги в даній сфері, відповідно, негативно позначаються на ефективності досягнення поставлених цілей й завдань. Причому, на сьогодні немає єдиного нормативно-правового акту, який би врегулював питання змісту й повноважень окремих структурних підрозділів апарату суду [185, с. 23-24].

Зазначене зауваження дійсно є доцільним, відповідно, як наголошувалось вище, прийняття єдиного кодифікованого акту буде доречно вигідним як для адміністративних працівників суду, суддів так і громадянам.

На недосконалостях в існуванні структури і організації роботи апарату суду доцільно зважав і В. Мащук, виділяючи серед них неналежним чином закріплену організаційну структуру апарату суду, відсутність чи нерозвиненість стандартів професійно-кваліфікаційних вимог до працівників/керівника апарату суду, недостатнє фінансове, інформаційне, соціально-побутове та матеріально-технічне забезпечення діяльності апарату суду та ін. Тому автор вбачає покращення організації роботи апарату суду передусім у створенні необхідних підрозділів у структурі апарату суду та однозначному закріпленні їх організаційної структури нормативно [94, с. 138].

Саме забезпечення оптимальної структури й організації діяльності апарату суду передбачає собою застосування методів наукової організації роботи суду, адже цілком очевидно, що характер праці різних категорій працівників апарату суду постає неоднорідним, зміст виконуваних ними дій та відповідні правові наслідки зумовлюються їх статусом, який регламентовано процесуальним законодавством, що обов'язково слід враховувати під час організації діяльності

апарату суду. Відтак, задля максимального забезпечення діяльності судів наукова організація праці орієнтована на те, щоб:

- 1) відправлення правосуддя не вимагало надмірного, не пов'язаного з його характером, перенапруження у роботі суддів;
- 2) уникнути невиправдано значних соціальних/витрат часу усіх осіб, які беруть участь у судочинстві;
- 3) знання і досвід роботи працівників були б оптимально й ефективно використані;
- 4) забезпечити збереження в судах висококваліфікованих кадрів [112, с. 4-6].

Достатньо багато уваги приділяється навантаженню на суддів, проте питання навантаження на працівників суду не розглядається. Відповідно, необхідно посилити аналітичну складову і впровадження методів в органах судової влади, що стануть регулятором розподілу роботи серед працівників апарату суду, а також застосувати інші дієві інструменти регулювання і справедливо-розумного розподілу роботи серед працівників, які виконують адміністративну функцію в суді.

На сайті Національної школи суддів України є розділ щодо підготовки працівників апарату суду. Це звичайно є позитивним фактором, проте серед викладачів (тренерів) відсутні експерти з представників іноземних закладів та установ суддівської спільності. Тому необхідно застосовувати практику освіти для працівників апарату суду, де залучати серед коучів та лекторів додатково іноземних представників із числа осіб, які задіяні безпосередньо у виконанні адміністративних функцій і не тільки у формі конференцій чи круглих столів, але реальних тренінгових процедур з метою моделювання світового досвіду для підготовки професійних кадрів у судовій системі нашої країни.

Також пропонується чітко визначити адміністративний функціонал Голови суду як фактично так і юридично, який повинен зводитися до більш загального нагляду за роботою суду, а керівник апарату вже повинен здійснювати адміністративно-управлінські дії.

Важливим є просування адміністративних послуг суду, за які встановлюється плата, що стане додатковим елементом у поліпшенні і стимулюванні кожного суду до залучення фінансування з подальшим поданням щодо преміюванням працівників. Так, наприклад при ознайомленні з матеріалами справи, слід звертати увагу на наявність, окрім паперових матеріалів і технічного запису судового засідання, за що саме визначено судовий збір, пропонувати виготовити копії документів працівниками суду. Задля збільшення фінансування для підвищення окладів працівникам апарату суду доцільно передбачити внесення змін до Закону України «Про судовий збір», в якому варто передбачити оплату судового збору за видачу судами документів.

Достатньо велика завантаженість покладається на суди, яким передаються справи і які стали за підсудністю виконувати функції судів із зони бойових дій та окупованих територій. Відповідно, на апарати таких судів покладається додатковий обсяг роботи, проте розмір окладів та кількість штатних посад не збільшується. Тому пропонується, з огляду на обсяги роботи кожного суду, оновлювати кількісний склад співробітників апарату суду. З метою розвантаження та справедливого розподілу роботи, з огляду на кількість штатних одиниць, їх наповненість та розмір оплати, необхідно здійснювати індивідуальні підходи до кожного з певним строковим переглядом умов. Оскільки саме на працівників апарату суду покладаються функції з оформлення, контролю і супроводження реєстрації, розподілу на початку входження документів та опрацювання, як за результатами розгляду, так і адміністративного супроводження в процесі.

Варто і передбачити в апараті суду посаду адміністратора, який би виконував функцію консультанта при вході в приміщення судової установи, якому б було поставлено в зобов'язання здійснювати розподіл відвідувачів в залежності від необхідності вирішення необхідним ним питань. Це розвантажить від зайвих дій інших працівників суду і підвищить їх продуктивність.

Реалізація всього комплексу заходів та пропозицій, може бути дуже доречною у досягненні ефекту покращення публічного адміністрування в

діяльності апарату суду. Необхідним вбачається і посилення автоматизації процесів, особливо з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, коли повсякчас моделюється процедура дистанційного правосуддя.

Проте з огляду на кризу в енергетичній сфері, функціонування обладнання всіх видів зв'язку та доступу до мережі Інтернет, яка є маршрутизатором роботи баз і систем, така діяльність ускладнюється і в сьогоденнішніх реаліях є досить вразливою. Тому застосування альтернативних форм зберігання додатково у паперовому вигляді є достатньо доцільним (наприклад журнал вхідної/вихідної кореспонденції, письмові протоколи судових засідань тощо). Це обумовлено потребою прийняття необхідних оперативних заходів та недопущення колапсу правосуддя під час війни, і як результат, – збереження здатності функціонувати в умовах енергетичної кризи та воєнного стану.

Важливим є і встановлення для працівників апарату суду, з певною періодичністю, вимоги проводити тестування за критеріями кваліфікаційного рівня, професійної етики, морально-психологічних якостей і загальних здібностей, з подальшим визначенням перспектив для кожного працівника апарату суду. Це стане важелем у створенні якісного здійснення адміністрування в суді, як засобом регулюючого впливу на розвиток системи публічного адміністрування в діяльності апаратів судів різних рівнів з метою забезпечення гідних умов доступу до правосуддя, оперативного грамотного судочинства і з гідним рівнем забезпечення працівників апаратів судів.

З огляду на все вище зазначене, ми підтримуємо позицію автора Мащук В. Ю., в якій він висловлює думку, що наразі в Україні в цілому забезпечено правове регулювання функціонування апаратів судів, проте, сучасне українське законодавство, яке регулює адміністративні відносини у даній сфері, знаходиться у недосконалому стані й потребує оновлення, належного узгодження та систематизації. Позаяк. більшості нормативно-правових актів, які стосуються питань забезпечення функціонування апаратів судів, досі притаманні неоднозначність тлумачень, суперечливість положень, наявність прогалин у

регулюванні діяльності апарату суду, його організаційної структури [94, с. 125-127].

Відповідно, пропонується відкоригувати нормативно-правову базу з орієнтиром на посилення уваги до: здійснення аналізу міжнародного досвіду і судового менеджменту, підвищення кваліфікаційних вимог для працівників апарату суду, запровадження обов'язкового стажування перед призначенням на посаду в апараті, впровадження інституту спеціальних працівників апарату суду; колегіального органу у суді на кшталт управлінської ради; чіткого розмежування повноважень голови суду/керівника апарату суду та багато іншого, що стане підставою для формування дієвої системи врядування у судовій системі, подолання кадрової кризи в судах, проведення оптимізації апаратів мережі судів, забезпечення дієвих механізмів належного функціонування апаратів судів.

Україна ще до війни мала певні труднощі в забезпеченні належного функціонування апарату суду і дотримання всіх засад судочинства, а в період війни ситуація лише загострилась. Знешкодження судових установ і документів в них, евакуація працівників апаратів судів, обстріли, криза з енергетикою негативно впливає на адміністрування апаратів судів. Проте стійкість судової системи, нескореність фахівців сприяє безупинному здійсненню правосуддя в Україні.

Висновки до Розділу 3

В третьому розділі дослідження розглядаються шляхи вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а саме: проводиться дослідження європейського досвіду і визначаються напрями вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Також, на основі європейського та національного досвіду проводиться аналіз етичних стандартів публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Визначено, що запровадження стандартів Ради Європи в сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду є головним пріоритетом у досягненні

відповідності нашої держави насамперед критеріям членства в Європейському Союзі. Розглянуто концепт доктринального розуміння та трактування таких категорій як «міжнародні стандарти» і «європейські стандарти» і запропоноване власне визначення, де стандарт в правовому розумінні – це загальноновизнана як в суспільстві, так і в нормах права вимога щодо непорушення прав та інтересів інших.

Проаналізовано інститут «Rechtspfleger», який надає право виконувати функції судді іншими працівниками суду (які не є асистентами судді, а безпосередньо здійснюють правосуддя, передусім з безспірних справ, вирішення питань щодо встановлення опіки та піклування, затвердження заповітів судом). Даний інститут притаманний судовій системі таких країн як: Австрія, Франція та Німеччина. Також, варто відмітити, що запровадження інституту «Rechtspfleger» було зумовлено тенденцією до постійного зростання кількості судових справ, збільшення обсягів роботи без відповідного розширення штату працівників, прагненням до спрощених процедур судочинства, необхідністю дотримання строків провадження.

Проаналізовано роль європейських стандартів у виробленні норм і принципів професійної етики судової влади. Етична поведінка відзначається уявленнями про загальні вимоги щодо дотримання професійної етики, тому регламентування правил етичної поведінки покликане сприяти запобіганню вчиненню корупційних та інших правопорушень і забезпечити підвищення рівня дисципліни, а також підвищення особистої відповідальності за виконання обов'язків працівниками апарату при реалізації ними адміністрування. Приналежність до професійної спільноти працівників апарату суду формує своєрідний світогляд, психологію, що визначає специфічні особливості поведінки, які ототожнюються зі сферою роботи. Морально-етична поведінка працівника апарату суду полягає в її гуманності, з огляду на перевагу загальнолюдських моральних цінностей над професійними настановами.

Проаналізовано основні Стратегії розвитку правосуддя, та виділено прогалини, серед яких:

- в Стратегії розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, зокрема в абзаці 10 пункту 4.2.1 в частині збереження кадрового потенціалу апаратів ВРП і ВККС, відсутня умова щодо проходження на відповідність професійності і добросовісності працівниками апаратів, що може викликати сумніви у прозорості цієї процедури та залишенні персоналу у тому ж складі;

- в Стратегіях на 2015-2020 роки щодо розвитку судової системи України і на 2021-2025 відповідно, – розвитку суддівської освіти в Україні, питанням діяльності апаратів судів та їх працівників не приділено значної уваги.

Запропоновано, при розробленні такого роду Стратегій, враховувати необхідність вдосконалення роботи апарату суду, системи публічного адміністрування в суді і підвищення кваліфікаційних навичок їх працівників. Не дивлячись на те, що наміри визначені в Стратегіях мають характер певних орієнтирів і відносяться до рекомендаційних, проте з огляду на націленість на євроінтеграцію системи роботи судів за рахунок найкращих практик, іноземні партнери при підтримці у реалізації зазначених в стратегіях намірів орієнтуються за планами і намаганнями, що визначені в них.

Обґрунтовано необхідність створення єдиного процедурного нормативу у вигляді декілька запропонованих формах за найменуванням:

-Адміністративний Процедурний Кодекс України з положеннями про працівників суду, що зможе належним чином відтворити процес публічного адміністрування в роботі апарату судів та спростить процес отримання адміністративних послуг суду;

- Кодекс Публічного Управління та адміністрування судових органів України, як єдиний механізм розподілу роботи установи та, в тому числі, такого структурного підрозділу як апарату суду;

- внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де пропонується впровадити додаткову Главу за назвою «Діяльність апарату суду», в якій буде визначено: загальні положення діяльності апарату суду; основні

функції апарату суду; визначення повноважень Керівника апарату суду, його заступників; структуру апарату суду; відповідальність працівників апарату суду.

Розроблено та пропонується запровадити Положення щодо недопущення «мобінгу», дискримінації та дотримання рівності трудових прав працівників апарату суду з певними обмеженнями за основними засадами, що можуть вплинути на соціально-трудова права працівника апарату суду, яким передбачити такі зобов'язання: - забезпечувати рівність трудових прав працівників апарату суду; - не допускати умисних дій або бездіяльності, які можуть бути спрямовані на приниження честі, гідності та ділової репутації працівників апарату суду, в тому числі, з метою набуття, зміни/припинення ним трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність; - утримуватись від безпідставного, негативного виокремлення працівників апарату суду з колективу/його ізоляції, (наприклад, незапрошення на зустрічі і наради, в яких працівник, відповідно до локальних нормативних/організаційно-розпорядчих актів має брати участь), перешкоджання виконанню ним своєї трудової функції; - недопущення працівника апарату суду на робоче місце, перенесення робочого місця в не пристосовані для цього виду роботи місця; - створення нерівних можливостей для навчання та кар'єрного росту; - нерівна оплата праці, однакової кваліфікації працівників апарату суду; - необґрунтована нерівномірність розподілу навантаження і завдань між працівниками апарату суду; - керівник апарату суду повинен здійснювати контроль за виконанням цього Положення та своєчасно реагувати та захищати інтереси працівників апарату суду; - керівник апарату суду має надавати допомогу/консультації з питань мобінгу (цькування) та відстоювати права таких осіб у відносинах з іншими працівниками тощо.

Наголошено на необхідності мати обов'язково заповнену посаду прес-секретаря і обґрунтовано таку принципову необхідність цільовим фактором виконання ним його функціональних обов'язків. Це обґрунтовано становленням

іміджу судової влади і ефективної преси у відповідному співвідношенні незалежного правосуддя як ототожнення держави і вільної преси – як суспільства.

Запропоновано запровадження інституту спеціальних працівників апарату суду, які б виконували функції судді в частині справ незначної складності, які не мають спору (наказне та окреме провадження).

Визначено, що в період воєнного стану та активності бойових дій, суди на підконтрольних територіях забов'язали розглядати справи судів, які, в наслідок військової агресії не мають можливості проводити судові засідання, що призвело до значного навантаження, як на суддів так і на апарат суду. Тому пропонується оновити кількісний склад співробітників апарату суду з врахуванням індивідуального підходу до кожного з певним строковим переглядом умов.

Встановлено необхідність проведення різноманітних заходів з поліпшення кваліфікаційного рівня працівників апаратів судів, управлінсько-контрольного розподілу адміністративних функцій та інших засобів націлених на формування дієвої системи врядування у судовій системі, подолання кадрової кризи в судах, проведення оптимізації апаратів мережі судів, забезпечення дієвих механізмів належного функціонування апарату суду.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне та практичне узагальнення визначення особливостей публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Сформульовано низку практичних і теоретичних висновків, пропозицій та способів удосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

1. Розкрито сутність та особливості поняття «публічного адміністрування в діяльності апарату суду», що являє собою встановлену нормативно-правовими актами сформовану системо-утворюючу, владно-розпорядчу діяльність суб'єктів публічного адміністрування, спрямовану на впорядкування організаційної структури роботи апарату суду, розпорядок роботи, формування розпорядчих документів, документальне забезпечення, кадрове формування та відповідні системо-утворюючі елементи: суб'єкт, об'єкт, сутність, форми, методи, принципи.

Проаналізовано понятійний апарат, визначено категоріальну суть «публічного адміністрування», «публічного адміністрування в діяльності апарату суду», «організаційного забезпечення судів». З'ясовано, що «публічне адміністрування» – це багатопланове утворення, окреслене такими основними поняттями як: держава, політика, публічне управління й влада. Встановлено, що «публічне адміністрування в діяльності апарату суду» є забезпеченням організації та координації діяльності структурних підрозділів суду, працівників його апарату та їх взаємодії у виконанні покладених на них завдань. Публічне адміністрування в діяльності апарату суду здійснюється, зокрема, через так званий адміністративний корпус, а саме, адміністративні посади: голови суду, його заступника/заступників та керівника апарату суду. Встановлено, що «організаційне забезпечення судів» включає у собі: як діяльність з організаційного керівництва судами загалом, так і організаційне забезпечення судів зокрема. Дана категорія більш широко охоплює усі напрямки управлінської діяльності у судовій сфері і варта законодавчого закріплення.

Визначено, що правосуддя є лише одним із елементів реалізації судової влади, оскільки процеси її здійснення є ширшими щодо справлення правосуддя. Власне, судова влада реалізується у діях суду, які прямо не пов'язані саме з розглядом справ, водночас, мають вагоме значення, зокрема, здійснення організаційних й інформаційно-аналітичних функцій. До комплексу дій, які належать до таких функцій та позначаються терміном «організаційне забезпечення діяльності судів», власне, входять такі як: створення судів, кадрова робота тощо.

2. Під формами публічного адміністрування в діяльності апарату судів в Україні, що закріплені в нормах права, розуміється об'єднання повноважень щодо виконання функцій адміністрування працівниками судового апарату. Форми є головними інструментами провадження публічного адміністрування і, відповідно, виступають підставою для використання методів при аналізі цього явища.

Визначено, що завдяки формам та методам публічного адміністрування апарату суду здійснюється покрокове управління судом. За допомогою форм, що застосовуються в адмініструванні, працівники апарату суду обирають певний метод, і з його допомогою використовують необхідні норми, закріплені в законах та актах відомчого характеру, пристосовуючи їх до вимог і потреб певного періоду. Констатовано, що форми та методи публічного адміністрування являють собою сукупність засобів, за допомогою яких забезпечується додержання законності та формується ієрархічна структура підпорядкованості складових елементів, компетентність яких визначається нормами законодавства. Відтак, застосування форм і методів публічного адміністрування в діяльності апарату суду постає сферою, що базується на упорядкуванні всередині структурного розподілу повноважень.

Функції публічного адміністрування в діяльності апарату суду визначено як основні напрями його діяльності, які визначають місце й загальне призначення апарату суду в системі судового адміністрування, порядок взаємодії із

суддівським корпусом, іншими органами системи забезпечення функціонування судової влади.

3. Доведено, що система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду, є основою для належного відправлення правосуддя. Їх вага в діяльності апарату суду постає власне як регулятора взаємовідносин владно-розпорядчого характеру. За результатами правового аналізу значного масиву нормативно-правових актів у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, з'ясовано, що правовий вплив на цю сферу здійснюється через систему нормативних актів, що регулюють організаційне впорядкування роботи апарату суду задля досягнення цілей, поставлених державою. Обґрунтовано, що наявні нормативно-правові акти мають різну юридичну силу, причому в залежності від органу який його видав/прийняв; і така ієрархічність цих органів впливає на змістовний характер норм і повноважень кожного органу, що дозволяє певній установі визначати конкретні правила.

4. Визначено організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду, інституційні функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду, морально етичні засади в діяльності апарату суду. Зокрема, запропоновано напрями оптимізації структури апарату суду, наведено результати наукового аналізу щодо законодавчого регулювання питань структури і штату апарату суду, а також визначено проблемні аспекти у сучасних підходах до врегулювання діяльності цієї структури в системі органів судової влади.

Запропоновано комплексний підхід до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформулювати авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких віднесено система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є основами для належного

відправлення правосуддя. Доведено, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду, з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, які, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної, публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

Визначено, що всі суди здійснюють свою діяльність через функціонал певних апаратів, що реалізує організаційно-технічне, документальне, інформаційно-аналітичне, кадрове та матеріальне сприяння діяльності суду. Водночас, апарат суду власне процесом справляння правосуддя не займається, але виконує дії, необхідні для належного функціонування судової системи.

5. З'ясовано, що запровадження стандартів Ради Європи в сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду є головним пріоритетом у досягненні відповідності нашої держави, насамперед, критеріям членства в Європейському Союзі. Розглянуто концепт доктринального розуміння та трактування таких категорій як: «міжнародні стандарти» і «європейські стандарти» та запропоновано власне визначення, де стандарт в правовому розумінні – це загальновизнані як в суспільстві, так і в нормах права, вимоги щодо «непорушення» прав та інтересів інших.

Досліджено основні поняття, сутність та видову характеристику європейських стандартів. Запропоновано авторське розуміння «європейського правового стандарту» як явища, яке має договірний характер і склалося в процесі багаторічної практики міждержавного співробітництва.

Проаналізовано інститут «Rechtspfleger», який надає право виконувати функції судді іншими працівниками суду (які не є асистентами судді, водночас безпосередньо здійснюють правосуддя, насамперед щодо безспірних справ, вирішення питань щодо встановлення опіки та піклування, затвердження

заповітів судом). Даний інститут притаманний судовій системі таких країн як: Австрія, Франція та Німеччина. Окрім того, запровадження інституту «Rechtspfleger» обумовлено тенденцією збільшення кількості судових справ та обсягів роботи без відповідного розширення штату працівників, прагненням до спрощених процедур судочинства й необхідністю дотримання строків провадження.

6. Проведено правовий аналіз впливу європейських стандартів на норми і принципи професійної етики працівників апарату суду, який надав можливість дійти таких висновків: етична поведінка відзначається уявленнями про загальні вимоги щодо дотримання професійної етики, тому регламентування правил етичної поведінки покликане сприяти запобіганню вчиненню корупційних та інших правопорушень, забезпечити підвищення рівня дисципліни загалом та особистої відповідальності за виконання обов'язків працівниками апарату суду при реалізації ними адміністрування зокрема; приналежність до професійної спільноти працівників апарату суду формує своєрідний світогляд, психологію, що визначає специфічні особливості поведінки, які ототожнюються зі сферою роботи; морально-етична поведінка працівників апарату суду полягає в її гуманності, з огляду на перевагу загальнолюдських моральних цінностей над професійними настановами.

7. Проаналізовано базові Стратегії розвитку правосуддя, що дозволило виокремити низку недоліків та прогалин, серед яких:

- в Стратегії розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, зокрема в абзаці 10 пункту 4.2.1 в частині збереження кадрового потенціалу апаратів ВРП і ВККС відсутня умова щодо проходження перевірки на відповідність професійності і доброчесності працівниками апаратів, що може викликати сумніви у прозорості цієї процедури та залишенні персоналу у тому ж складі;

- в Стратегіях на 2015-2020 роки щодо розвитку судової системи України і на 2021-2025 роки – відносно розвитку суддівської освіти в Україні, питанням

діяльності апаратів судів та, відповідно, їх працівників не приділено достатньої уваги.

Запропоновано, при розроблені такого роду Стратегій, враховувати необхідність вдосконалення роботи апарату суду, системи публічного адміністрування в суді й необхідності підвищення кваліфікаційних навичок їх працівників. Позаяк, не дивлячись на те, що наміри, визначені в Стратегіях мають характер певних орієнтирів і відносяться до рекомендаційних, з огляду на націленість на євроінтеграцію системи роботи судів за рахунок найкращих практик, іноземні партнери, при підтримці у реалізації зазначених в стратегіях намірів, все ж орієнтуються на висвітлені в них тези.

8. Обґрунтовано необхідність створення єдиного процедурного нормативу у вигляді декількох запропонованих формах за найменуванням:

- Адміністративний процедурний кодекс України – з положеннями про працівників суду, що зможе належним чином відтворити процес публічного адміністрування в роботі апарату судів та спростить процес отримання адміністративних послуг суду;

- Кодекс публічного управління та адміністрування судових органів України – як єдиний механізм розподілу роботи установи та, в тому числі, такого структурного підрозділу, як апарату суду;

- запропоновано внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо впровадження додаткової Глави за назвою: «Діяльність апарату суду», в якій буде визначено: загальні положення діяльності апарату суду; основні функції апарату суду; повноваження Керівника апарату суду, його заступників; структуру апарату суду та відповідальність працівників апарату суду.

Розроблено та пропонується запровадити Положення щодо недопущення «мобінгу», дискримінації та дотримання рівності трудових прав працівників апарату суду з певними обмеженнями за основними засадами, що можуть вплинути на соціально-трудова права працівника апарату суду (зокрема, такі, що спрямовані на приниження честі/гідності/ділової репутації, у тому числі, задля

набуття, зміни/припинення трудових прав/обов'язків, які можуть проявлятися у формі психологічного/економічного тиску, зокрема, шляхом створення щодо працівника ворожої/образливої атмосфери, що негативно впливає на його професійну придатність).

Обґрунтовано принципову необхідність мати заповнену посаду прес-секретаря цільовим фактором виконання ним його функціональних обов'язків. Така позиція підкріплена необхідністю становлення іміджу судової влади і ефективної преси у відповідному співвідношенні: незалежного правосуддя – як ототожнення держави і вільної преси – як ототожнення суспільства.

Запропоновано запровадження інституту спеціальних працівників апарату суду, які б виконували функції судді в частині справ незначної складності, що не мають спору (наказне та окреме провадження).

9. Акцентовано на тому, що Україна ще до війни мала значні труднощі в забезпеченні належного функціонування апарату суду і дотримання всіх засад судочинства, а в період активних воєнних дій ситуація лише загострилась. Знешкодження судових установ і документів в них, евакуація працівників апаратів судів, обстріли, криза з енергетикою негативно впливає на адміністрування апаратів судів. Водночас, стійкість судової системи, нескореність фахівців сприяє безупинному здійсненню правосуддя в Україні.

Визначено, що в період воєнного стану та активності бойових дій, суди на підконтрольних територіях зобов'язані розглядати справи тих судів, які, в наслідок військової агресії, не мають можливості проводити судові засідання, що призвело до значного навантаження як на суддів, так і на апарат суду. Відтак, пропонується оновити кількісний склад співробітників апарату суду з урахуванням індивідуального підходу до кожного, з певним строковим переглядом умов.

Встановлено необхідність проведення різноманітних заходів щодо поліпшення кваліфікаційного рівня працівників апаратів судів, управлінсько-контрольного розподілу адміністративних функцій та інших засобів, націлених на формування дієвої системи врядування у судовій владі, подолання кадрової

кризи в судах, проведення оптимізації апаратів мережі судів, забезпечення дієвих механізмів належного функціонування апарату суду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєнко Є.В. Адміністративні повноваження судів. Наше право. № 8. 2014. С. 69. URL: file:///C:/Users/CM/Downloads/Nashp_2014_8_13.pdf
2. Авер'янов В.Б. Спрямованість на забезпечення прав громадян – демократична сутність влади; виконавча влада і адміністративне право. За заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Ін-Юре. 2002. 459 с.
3. Аверьянов В.Б. Функции и организационная структура органов государственного управления: монография. Киев: Наук. Думка. 1979. 150 с.
4. Адміністративне право України. Повний курс. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. Навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
5. Адміністративне право: підручник. Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг.ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Харків: Право, 2010. 624 с.
6. Адміністративна реформа – історія, очікування та перспективи. В.П. Тимошук. Центр політико-правових реформ. К.: Факт, 2002. 51 с.
7. Алімова А.О. Підвищення рівня професійної компетенції працівників апарату суду. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Право. 2016. № 22. С. 202-205.
8. Баронін Д.Б. Правовий статус суду в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків. 2015. 201 с.
9. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х. Основа, 1996. 398 с.
10. Баймуратов В.М. Европейские стандарты локальной демократии и местное самоуправление в Украине. Х.: Одиссей, 2000. 80 с.
11. Белявська С. Ю. Правові інновації в судовому управлінні: міжнародні правові стандарти й адаптація до них законодавства України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. Вип. 10-2 (1). С. 141–144.

12. Бондар С.О. Адміністративно-правове забезпечення діяльності адміністративних судів в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2010. 20 с.

13. Борко А.Л. Сутність та особливості сучасного адміністративно-правового регулювання функціонування судової системи України. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2013. № 26. С. 169–176.

14. Борко А.Л. Адміністративно-правове забезпечення функціонування судової системи України: дис. ... д-ра юрид. Наук: 12.00.07. Харків, 2014. 400 с.

15. Бортняк Ф.В. Форми та методи діяльності державної виконавчої служби: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київський національний університет внутрішніх справ. К. 2008. 16 с.

16. Бринцев В.Д. Система організаційного забезпечення судової влади України: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Х. 2011. 520 с.

17. Бринцев В.Д. Організаційне забезпечення діяльності судів на регіональному рівні (нормативна база, проблеми та шляхи їх вирішення): монографія. Київ, 2003. 400 с.

18. Бринцев В.Д. Судове управління на регіональному рівні. Вісник Верховного Суду України. 2001. № 5. С. 27-29.

19. Бринцев В.Д. Зміни конституційних засад судової влади – безумовна передумова завершального етапу судової реформи. Реформування судових і правоохоронних органів України: проблеми та перспективи: матер. наук.-практ. конф. 14 трав. 2010 р. Харків, 2010. С. 180-183.

20. Булкат М.С. Методологія дослідження судової влади. Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 20–21 квітня 2018 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 7–9.

21. Булкат М.С. Теоретико-правові засади судової влади: сучасний концепт: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2019. 444 с.

22. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К. : ВТФ Перун, 2007. 1736 с.
23. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.), уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
25. Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. К., 2007, с. 116.
26. Венедиктов В.С. Юридична відповідальність працівників ОВС: монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 269 с.
27. Виконавча влада і адміністративне право: монографія. За заг. ред. В.Б. Авер'янов. Київ: Ін-Юре. 2002. 668 с.
28. Вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад керівника апарату апеляційного суду (категорія «Б»): затв. наказом Державної судової адміністрації України від 15.08.2016 р. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0167750-16#Text>
29. Висновок № 18 (2015) Консультативної ради європейських суддів «Позиції судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії» від 16.10.2015 р. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 756 с.
30. Вільчик Т.Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків. 2016. 42 с.
31. Волков О.Ф., Захарова О.С., Іртегов В.К. та ін. Коментар до Закону Про судоустрій України. За заг. ред. В.Т. Маляренка. Київ: Юрінком Інтер, 2003. С. 253-290.
32. Волкова Л.М. Публічне адміністрування органів та установ системи судоустрою в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 1 (22). Том 3. 2018. С. 95-98.

33. Вишневський М.В. Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україною: Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Том 2. № 1 (22). С. 187.

34. Галуцько В.В. Адміністративне право України: підручник: у 2-х т. Загальне адміністративне право. Академічний курс. Херсон: ХМД. 2013. Т. 1. 396 с.

35. Галуцько В.В. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузменко О., та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

36. Гірський Б. Деякі теоретичні аспекти управлінської діяльності голови суду. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 3. С. 26–29.

37. Глущенко С.В. Вищі спеціалізовані суду в системі судової влади України: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Чорнобай: Чорнобайвське КПП. 2015. 352 с.

38. Грицай І.О. Принципи, функції, форми та методи адміністративно-правового регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій. Право і суспільство. 2012. № 1. С. 192-197.

39. Гук А.С. Адміністративні форми та методи публічного врядування. Актуальні проблеми державного управління. 2013. № 1 (43). С. 78-83.

40. Гулак О. В., Ладиченко В. В., Головій Л. В. Публічне адміністрування судової влади як одна із форм забезпечення рівного доступу до правосуддя. Інтернаука. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 5 (39). Т. 1. С. 11-17. URL: <https://www.internauka.com/ua/issues/law2021/5/7316>. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-5-7316>

41. Гулак О. В., Ладиченко В. В., Головка Л. О. Проблеми і перспективи запровадження та діяльності інституту присяжних у системі судочинства України. Інтернаука. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 7 (41). С. 86-92. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-7-7457>

42. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики. За заг. ред. В.Б. Авер'янова. К., 2003. С. 14-15.

43. Діхтієвський П., Гогусь О. Актуальні питання державного забезпечення безпеки суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності: організаційно-правові засади. Вісник Академії прокуратури України. 2007. № 1. С. 71-76.

44. Діхтієвський П.В., Лагнюк О.М. До питань призначення суддів на адміністративні посади та розподіл повноважень між головою суду і керівником апарату. Адміністративне право і процес. 2014. № (1) 7. С. 37-42.

45. Дрозд О.Ю., Сорока Л.В. Публічне адміністрування, судова влада та громадянський контроль. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 75-77. http://www.lsej.org.ua/2_2023/15.pdf

46. Дрозд О.Ю., Сорока Л.В. Місце і роль апарату суду в організаційному забезпеченні діяльності суду. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2023. № 61

47. Дрозд О.Ю., Сорока Л.В. Досвід цифровізації адміністративного судочинства країн Північної Європи та Балтії. Приватне та публічне право. 2023. № 1.

48. Дрозд О.Ю., Сорока Л.В. Цифровізація судів: європейський досвід. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2023. Том 34 (73) № 1. С. 77-81. http://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/12.pdf

49. Дубенко С.Д., Мельниченко В.І., Плахотнюк Є.Г. Адміністративні послуги органів виконавчої влади: теоретичні підходи до вирішення практичних завдань (на допомогу слухачам системи підвищення кваліфікації державних службовців). К.: НАДУ, 2008. 44 с.

50. Дудченко О.Ю. Правовий статус осіб, які займають адміністративні посади в судовій системі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2013. 18 с.

51. Дудченко О.Ю. Правовий статус осіб, які займають адміністративні посади в суді: моногр. Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право. 2015. 160 с.

52. Дудченко О.Ю. Адміністративні посади у судовій системі України. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2012. № 25. С. 251–258.
53. Дудченко О.Ю. Щодо адміністративних повноважень голови суду. Публічне право. 2013. № 2. С. 205–212.
54. Дудченко О.Ю. Адміністрування в судовій системі: поняття та перспективи реформування. Юрист України. 2013. № 2. С. 138–143.
55. Економіка, юрисдикція та незалежність: висновки Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів. Монтевідео. 21-24 листоп. 2005 р. Міжнародні стандарти незалежності суддів: зб. док. Київ, 2008. С. 75-76.
56. Європейський Кодекс соціального забезпечення від 06.11.1990 р. № 994_831. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text
57. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelikdokumentiv/EU_Standarts_book_web-1.pdf
58. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: затв. Наказом Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. № 158. Офіційний вісник України. 2016. № 74. Ст. 2493
59. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачова та ін.; За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2002. 432 с.
60. Загальна Декларація прав людини Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
61. Закаблук М.О. Робота суддів ВАС і працівників апарату не повинна залишитися в архівах, а має бути врахована новоствореним ВС. Закон і бізнес. 2017. № 37 (1335). URL: <https://zib.com.ua/ua/130301.html>
62. Золотарьова Я.С. Адміністративно-правовий статус державних службовців судових органів: теоретичний аспект. Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія Право. 2015. Випуск 34. Том 2. С. 80–83.

63. Золотарьова М.К. Особливості адміністративно-правового статусу державних податкових інспекцій. Форум права. 2008. № 2. С. 195–201.

64. Іванищук А. Адміністративно-правове забезпечення судової влади судової влади в Україні. дис. ...докт. юрид. наук. Київ, 2017. 466 с.

65. Інструкція про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодії з правоохоронними органами: наказ Державної судової адміністрації України від 18.10.2004 р. № 182/04. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-04>

66. Кагановська Т.Є. Кадрове забезпечення державного управління в Україні: монографія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2010. 330 с.

67. Кадрова політика в суд: сучасний досвід: практ-метод. посібник викладача. Київ, 2016. 320 с.

68. Кирилюк Р. І. Про сутність категорії «організаційне забезпечення» щодо діяльності судів. Публічне право. 2012. № 2. С. 42-48.

69. Кирилюк Р.І. Види забезпечувальної діяльності Державної судової адміністрації України. Вісник Верховного Суду України. 2011. № 12 (136). С. 28–32.

70. Коваленко В.В. Курс адміністративного права України: підручник. Національна академія внутрішніх справ. К.: Юрінком Інтер. 2012. 808 с.

71. Коваль Л.В. Адміністративне право: курс лекцій. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.

72. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

73. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

74. Козюбра М.І. Понятие и структура методологии юридической науки. Методологические проблемы юридической науки: Сборник научных трудов. К.: Наукова думка, 1990. 136 с.

75. Конституція України. Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – №30. – С. 141.

76. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: схвалено Указом Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006. Офіційний вісник України. 2006. № 19. Ст. 1376.

77. Концепція Пілоотної сертифікованої програми з судового адміністрування. Проект «Справедливе правосуддя». URL: http://www.fair.org.ua/content/tender/Concept_Court_AdminProgram_DRAFT_UK_R_Mar_30_2012.doc

78. Концепція державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013-2017 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 435-р. Офіційний вісник України. 2012. № 51. Ст. 2039.

79. Кримінальний процесуальний Кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 37. Ст. 1370.

80. Керівник апарату суду: Вступ до професії. Кол. авторів. Серія «Управління судом». Книга 1. Електронне видання. Київ, 2013. 142 с. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00M181.pdf

81. Керівник апарату Харківського окружного адміністративного суду Валентина Лисенко взяла участь у міжнародній конференції «Інноваційні підходи в судовому адмініструванні». Новини Хоас. 2013. URL: <http://khoas.gov.ua/page29/101002/369/>

82. Красноборов О.В. Повноваження Державної судової адміністрації України: питання сьогодення. Вісник Харківськ. нац. ун-ту внутр. справ. 2008. Вип. 40. С. 194–201.

83. Кривий А.О. Адміністративно-правова діяльність чергової служби органів внутрішніх справ: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Дніпропетровськ, 2011. 301 с.

84. Кузьмишин В.М. Адміністрування апеляцій-них судів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07; Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2018. 222 с.

85. Кузьменко О.В. Щодо доцільності запровадження інституту адміністративних послуг. Право України. 2007. № 6. С. 1713.

86. Лук'янов Д. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С., Харитонova Г. О. Теорія держави і права: посіб., за заг.ред. О. В. Петришина. 4-е вид., допов. і змін. Харків: Право, 2015. 204 с.

87. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2004. 447 с.

88. Макаровец А.Н. Организационная структура аппарата суда. Право и Политика. 2016. № 4. С. 40–45.

89. Макаровець А.М. Адміністративно-правовий статус апарату суду в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Суми. 2018. 216 с.

90. Макаровець А.М. Правові засади діяльності апарату суду та місце серед них адміністративно-правового регулювання ISSN 1727-1584. Право і безпека. 2017. № 4 (67). URL: file:///C:/Users/CM/Downloads/Pib_2017_4_11%20(2).pdf

91. Малихіна А.О. Зарубіжний досвід організації та правового забезпечення роботи апарату суду. Юрист України. 2014. № 2 (27). С. 18–24.

92. Маркіна А.М. Адміністративно-правове регулювання надання медичних послуг в Україні: дис. ...канд.юрид.наук:12.00.07. НДІ публ.права. Київ, 2018. 221 с.

93. Марочкін І.Є., Сібільова Н.В., Тихий В.П. Організація судових та правоохоронних органів: підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів. Х.: ТОВ «Одісей». 2007. 528 с.

94. Мащук В.Ю. Адміністративно-правове забезпечення функціонування апаратів судів загальної юрисдикції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ДВНЗ «Запоріж. нац. ун-т». Запоріжжя. 2014. 218 с.

95. Мельник М.Г. Зміст категорії «кадрове забезпечення» щодо діяльності судів: теоретичні підходи до визначення. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. № 2 (6). С. 6-13

96. Мережко О. Поняття та сутність міжнародного права. Юридичний журнал. 2008. № 7-8. С. 63.

97. Методичні рекомендації щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення судовими розпорядниками: Державної судової адміністрації від 18.07.2011 р. № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0113750-11>

98. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права. Ратифікація від 19.10.1973 р. № 2148-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

99. Москвич Л.М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз : монографія. Х. : ФІНН, 2011. 384 с.

100. Москвич Л. М. Україні потрібна концепція судового управління. Бюл. М-ва юстиції України. 2012. № 9. С. 84-92.

101. Нагаєв В.М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник. Х.: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2018. 278 с.

102. Назаров І.В. Правовий статус Вищої ради юстиції: монографія. Харків: Право. 2006. 488 с.

103. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка). Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. Київ: ВД «Дакор», 2016. 464 с.

104. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. Уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. К.: Аконіт, 1998. Т. 4. 941 с.

105. Норми забезпечення форменим одягом та спорядженням працівників служби судових розпорядників, правил носіння форменого одягу працівниками

служби судових розпорядників та розміщення на ньому знаків розрізнення: наказ Державної судової організації від 01.10.2004 р. № 171/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v71_0750-04

106. Норми комплектування судів загальної юрисдикції посадами старших судових розпорядників та судових розпорядників: Наказ Державної судової організації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/o703/page7/sps:head:max100?sp=:head:max100&lang=uk>

107. Обрусна С.Ю. Адміністративно-правові засади судової реформи в Україні: теорія, історія, сучасність : монографія. Х.: ХНУВС. 2010. 303 с.

108. Обрусна С.Ю. Поняття судового управління: проблеми дефініції. Право і безпека. 2010. № 2 (34). С. 42.

109. Обрусна С.Ю. Система судового управління: поняття та правова характеристика. Наше право. 2010. № 2. С. 39.

110. Обрусна С. Організаційно-правові засади управління судовою системою України: сучасний стан та перспективи розвитку в умовах судової реформи. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки. 2010. № 83. С. 57–60.

111. Організація роботи суду: навч. посіб. І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, О. М. Овчаренко та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. Харків: Право, 2012. 256 с.

112. Організація роботи суду в Україні: навч. посіб. / Кол. авт.: І. Є. Марочкін, П. М. Каркач, О. М. Овчаренко та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2009. 312 с.

113. Ортинський В.Л., Кісіль З.Р., Ковалів М.В. Основи управління в органах внутрішніх справ України (схеми, визначення, поняття, принципи, основні засади) наочний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2007. 190 с.

114. Основи публічного адміністрування: посіб. для підготовки до іспиту. Ю.П. Битяк, Н.П. Матюхіна, М.С. Ковтун та ін.; за заг. ред. Н.П. Матюхіної. Харків: Право, 2016. 128 с.

115. Осетинський А.Й. Актуальні питання підвищення ефективності та якості організації роботи господарських судів в Україні. Вісник господарського судочинства. 2012. № 5. С. 51–64.

116. Пітер Г. Соломон молодший. Судове адміністрування і якість правосуддя. Судова апеляція. 2009. № 3 (16). С. 73-83.

117. Положення про апарат Верховного Суду. Затв. Постановою Пленуму Верховного Суду: від 30.11.2017 р. № 6. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006780-17?find=1&text=%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86#w1_1

118. Положення про Державну судову адміністрацію України: затв. Рішенням Вищої ради правосуддя від 17.01.2019 р. № 141/0/15-19. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19?find=1&text=%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86#w1_1

119. Петренко В.С. Підвищення довіри громадськості до суду. Закон і бізнес. 2014. URL: http://zib.com.ua/ua/print/33298-pidvischennya_doviri_gromadskosti_do_sudu.html.

120. Популярна юридична енциклопедія. кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.) та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 528 с. Положенням про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників: Наказ Державної судової адміністрації України від 20.07.2017 р. № 815. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17>

121. Положення про помічника судді: Рішення ради суддів України від 18.05.2018 р. № 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18>

122. Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників: наказ Державної судової адміністрації від 20.07.2017 р. № 815. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17>

123. Положення Про Державну судову адміністрацію України: рішення Вищої Ради правосуддя 17.01.2019 р. № 141/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19>

124. Положення про порядок одержання, обліку, видачі форменого одягу, спорядження та знаків розрізнення працівникам служби судових розпорядників : наказ Державної судової адміністрації від 23.12.2005 р. № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/o703/page7/sps:head:max100?sp=:head:max100&lang=uk>

125. Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників: Наказ Державної судової адміністрації від 20.07.2017 р. № 815. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17>

126. Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень: Рішення Вищої ради правосуддя від 19.04.2018 р. № 1200/0/15-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1200910-18>

127. Порядок виплати винагороди та відшкодування витрат, виплати добових присяжному за час виконання ним обов'язків у суді: наказ Державної судової організації від 05.10.2016 р. № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0198750-16/conv>

128. Притика Д.М. Організаційно-правові засади становлення і діяльності господарських судів України: автореф. дис... д-ра юрид. наук.: 12.00.10. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х. 2003. 36 с.

129. Притика Д.М. Правові засади організації і діяльності господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення. К. : Вид. Дім «Ін Юре». 2003. 328 с.

130. Правила поведінки працівника суду: Рішення ради суддів України від 06.02.2009 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/vr033414-09>

131. Правила внутрішнього службового розпорядку ДСА України: Збори державних службовців Державної судової адміністрації України (протокол № 2 від 30.06.2016 р.). URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/PRAVILA_rozporadok.pdf

132. Правила етичної поведінки державних службовців (досвід країн Європейського Союзу та США): інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29069.pdf/>.

133. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 2: Публічно-правова доктрина України. Ю.П. Битяк, Ю.Г. Барабаш, М.П. Кучерявенко та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Х. : Право, 2013. 864 с.

134. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

135. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 р. №1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>

136. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>

137. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. №3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>

138. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

139. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>

140. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>

141. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30.06.1999 р. № 783-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text>

142. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

143. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17?find=1&text=%D1%81%D1%83%D0%B4>

144. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

145. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. №5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

146. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>

147. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. №2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

148. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

149. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

150. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

151. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

152. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

153. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 63. Ст. 1728.

154. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35. Ст. 376.

155. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121.

156. Про підготовку працівників апаратів судів та підвищення їхньої кваліфікації в Національній школі суддів України: Положення затв. наказом Національної школи суддів України від 26.01.2016 р. № 7. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikov-apatativ-sudiv/>

157. Про апарат Апеляційного суду міста Києва: Положення затв. рішенням зборів суддів Апеляційного суду м. Києва від 25.11.2013 р. та погоджено першим заступником Голови Державної судової адміністрації України від 22.08.2013 р. URL: <https://www.kas.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Aparat-190722-2.png>

158. Про затвердження Положення про апарат Верховного Суду, структури і штатного розпису апарату Верховного Суду: Постанова Пленуму Верховного

Суду від 30.11.2017 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006780-17#Text>

159. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України: Рішення Вищої Ради Правосуддя від 17.01.2019 р. № 141/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19#Text>

160. Про затвердження Положення про Службу судової охорони: Рішення Вищої Ради Правосуддя від 04.04.2019 р. № 1051/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text>

161. Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, судів та інших органів: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.1999 р. № 2288. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2288-99-%D0%BF>

162. Про Порядок складення присяги судді особою, вперше призначеною на посаду професійного судді: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 380/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380/2011>

163. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>

164. Про затвердження Типового положення про апарат суду: Наказ Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 р. № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19>

165. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах: Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008 р. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>

166. Про мінімальні норми соціального забезпечення: Конвенція Міжнародної Організації Праці. Ратифікація від 16.03.2016 р. №1024-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text

167. Публічне адміністрування: Навчальний посібник. Тимцуник В.І. Київський національний торгово-економічний університет. С. 185.

168. Публічне управління та адміністрування: навч. посб. Ю.Г. Кальниш, Т.М. Лозинська, В.І. Тимпуник; Полтав. Держ. Аграр. Акад. Полтава: РВВ ПДАА, 2015. 279 с.

169. Пухтецька А. Європейський адміністративний простір і принцип верховенства права: монографія. відп. ред. В. Б. Авер'янов. К.: Юридична думка, 2010. 140 с.

170. Радченко О.М. Помічник судді суду загальної юрисдикції: шляхи удосконалення правового статусу. Судова апеляція. 2014. № 3 (36). С. 11–16.

171. Рачинська І.М. Форми та методи адміністративно-правової діяльності громадських організацій. Форум права. 2013. № 1. С. 812–816.

172. Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. Прийнято Комітетом міністрів на 679-й зустрічі представників Комітету від 15.09.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text

173. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 17.11.2010 р. на 1098 засіданні заступників міністрів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text

174. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин 2, 6 ст. 127, ч. 5 ст. 128 Закону України «Про судоустрій України», указів Президента України «Про Державну судову адміністрацію України», Положення Про Державну судову адміністрацію України: рішення Вищої Ради правосуддя 17.01.2019 р. № 141/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19>

175. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням ВС України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 19, 42 Закону України «Про Державний

бюджет України на 1999 рік» від 24.06.1999 р. № 6-рп/99. Офіц. вісн. України. 1999. № 28. Ст. 1432.

176. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого господарського суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 130 Конституції України (справа про фінансове забезпечення діяльності судів). Справа № 1-3/2010 м. Київ. Від 11.03.2010 р. № 7-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-10#Text>

177. Сагун А.В. Голова суду як суб'єкт управлінської діяльності адміністративних судів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. Вип. 29 (2.3). С. 197–199.

178. Саленко О.В. Судове адміністрування в Україні крізь призму міжнародних стандартів. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 3. С. 132–137.

179. Саленко О. Міжнародні стандарти у сфері судоустрою та статусу суддів, їх зміст і класифікація, *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2014. С. 263-269.

180. Самсін І. Л. Судове адміністрування як елемент незалежності судової влади. Вісник господарського судочинства. 2013. № 3. С. 16–18.

181. Світличний О.П. Судова реформа в Україні та її вплив на охорону прав інтелектуальної власності. *Право. Людина. Довкілля. Науково-практичний журнал*. № 1. 2019. С. 102-107. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/law2019.01.014/11047>

182. Світличний О.П., Сулім В.В. Адміністративно-правовий статус господарських судів України: проблеми та перспективи. Монографія. К: НУБіП України, 2019. 196 с.

183. Світличний О.П. Публічно-сервісна діяльність органів публічної влади у захисті прав громадян. Аналітично-порівняльне правознавство. № 3 (2022). DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.03.33>

184. Світличний О.П. Публічне адміністрування в діяльності судової гілки влади. Наукові записки. Серія: право. Випуск 13. 2022. С. 219-222. <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/238/236>

185. Сердюк В.В. Функціонування апарату вищих судових органів у контексті судової реформи. Вісник Акад. адвокатури України. 2010. № 3 (19). С. 20–26.

186. Система оцінювання роботи суду: стандарти, критерії, показники та методи. Робоча група з розробки системи оцінювання якості роботи суду за підтримки проекту USAID «Справедливе правосуддя». Затверджено Радою суддів України. К. 2015. 58 с.

187. Система державного управління Королівства Нідерланди: досвід для України. Уклад. Л. А. Пустовойт; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка. К.: НАДУ. 2011. 48 с.

188. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.

189. Словник іншомовних слів. Укл. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. К.: Наук. думка, 2000. 600 с.

190. Смілий І.А. Форми та методи діяльності Державної міграційної служби України щодо протидії адміністративним правопорушенням іноземців. Публічне право. 2013. № 2. С. 355–361.

191. Сороко В. М. Надання публічних послуг органами державної влади та оцінка їх якості : навч. посібник. К. : НАДУ, 2008. 104 с.

192. Соболь Є.Ю. Вплив ефективності роботи адміністративного апарату суду на ступінь доступності до правосуддя. Наукові записки. Серія: Право. Випуск 8. Спецвипуск. 2020 с. 258-262. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/nz-pravo-arhiv/586-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/naukovi-chasopysy-pravo/publikatsii/14743-vplyv-efektyvnosti-roboty-administratyvnoho-aparatu-sudu-na-stupin-dostupnosti-do-pravosuddya>

193. Соболь Є.Ю. Публічне адміністрування в діяльності апарату суду при реалізації правосуддя. Наукові записки. Серія: Право. Випуск 10.

Спецвипуск.2021 с. 178-181 URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/nz-pravo-arhiv/586-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/naukovi-chasopysy-pravo/publikatsii/14729-publichne-administruvannya-v-diyalnosti-aparatu-sudu-pry-realizatsiyi-pravosuddya>

194. Соболь Є.Ю. Діяльність апарату суду як правоохоронного органу при здійсненні електронного правосуддя. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Науковий журнал. 2023. №1 (122). С. 8-13. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/1/1-2023-8-13.pdf>

195. Спасенко В.О. Деякі питання адміністративно-правового регулювання діяльності державної реєстраційної служби України. Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 153–157.

196. Ставнійчук М.І. Роль міжнародних стандартів у захисті та розвитку демократичних. Сучасне управління в суді: навч.-практ. посіб. Відпов. редакт. І. П. Голосніченко, П. Г. Соломон. К.: Юрінком Інтер, 2010. 528 с.

197. Стрижак А.А. Державне управління забезпеченням діяльності судів загальної юрисдикції: автореф. ... канд.юрид.наук: 12.00.07. Київ, 2005. 21 с.

198. Стрижак А.А. Державна судова адміністрація України як орган організаційного забезпечення діяльності судової системи. Вісник Верховного Суду України. 2005. № 11. С. 44–47.

199. Стрижак А.А. Державне управління забезпеченням діяльності судів загальної юрисдикції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2005. 183 с.

200. Судоустрій України: підручник. за ред. М. А. Погорецького, О. Г. Яновської. К.: Юрінком Інтер, 2015. 244 с.

201. Статут громадської організації «Асоціація розвитку суддівського самоврядування України»: затверджений установчими зборами від 21.01.2016 р. URL: http://arssu.org.ua/wp-content/uploads/2016/03/statut_ARSSU.pdf

202. Терновенко А. Організаційно-правові засади управління персоналом суду. Слово Національної школи суддів України. 2013. № 3 (4). С. 162–166.

203. Типове положення про службу управління персоналом державного органу: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 03.03.2016 р. № 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17>

204. Типове Положення про апарат суду: Наказ Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 р. № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19>

205. Типові правила внутрішнього службового розпорядку: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 03.03.2016 р. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-16>

206. Улютіна О.А., Артеменко О.В. Особливості нормативно-правового регулювання електронного суду в Україні. Право. Людина. Довкілля. Vol. 13, № 4, 2022. С. 56-63.

207. Улютіна О.А. Адміністративно-правовий статус апеляційних судів в Україні: аналіз його елементів. Право. Людина. Довкілля. 2019. Vol. 10. № 1. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/law2019.02.019>

208. Улютіна О.А. Тенденції реформування системи судоустрою з часів незалежності і до сьогодні. Право. Людина. Довкілля" 2019. Vol.10. № 4. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/law2019.04.014>

209. Улютіна О.А., Денисюк І. До питання забезпечення якості судових рішень у справах про екологічні адміністративні правопорушення. Право. Людина. Довкілля. 2020. Vol. 11. № 3. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/14377>

210. Форми звітності для підрозділів служби судових розпорядників апеляційних і місцевих судів та територіальних управлінь державної судової адміністрації: наказ Державної судової організації від 29.12.2004 р. № 243/04. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/o703/page7/sps:head:max100?sp=:head:max100&lang=uk>

211. Харитонова О. І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа: автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Одеса. 2004. 36 с.

212. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Офіційний вісник України. 2004. № 16. Ст. 1088.

213. Черновський О., Гордєєв В. Високі вимоги малі гарантії. За умов нового статусу оклад помічника повинен становити не менше від половини окладу судді. Закон і бізнес. 2011. № 45 (1032). URL: http://zib.com.ua/ua/print/6012-visoki_vimogi_-_mali_garantii.html.

214. Шум М.С. Визначення шляхів удосконалення адміністративно-правового регулювання організації діяльності апарату суду Прикарпатський юридичний вісник. 2020 р. С. 153-157.

215. Щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: Рекомендація № R (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 17.11.1994 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_a38.

216. Юридична енциклопедія: в 6 т. Т 4., ред.кол.: Ю.С. Шемшученко та ін. К.: Укр. енцикл., 2002. С. 765.

217. Яковюк І.В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2013. 474 с.

218. Ястремська О.М., Мажник Л.О. Публічне адміністрування: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.

219. Code of Ethics for Government Service. URL: <http://www.lexrex.com/enlightened/laws/ethics.htm/>

220. Decret № 92-415 du 30 avril 1992 portant creation de corps de fonctionnaires de categories C et D des service judiciaires. Journal officiel de la Republique Francaise. 1992. С. 6077.

221. Evaluation report of European judicial systems Edition 2010 (2008 data): Efficiency and quality of justice. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). URL: http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/default_en.asp,

222. Etiske retningslinjer for statstjenesten. URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/etiske-retningslinjer-for-statstjenesten/id88164/>.

223. Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy. URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Etick%C3%BD_kodex_%C3%BA%C5%99edn%C3%ADka.

224. Ethics Reform Act of 1989. URL: <https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/3660/>

225. Kernaghan, Kenneth. Public administration. The Canadian Encyclopedia URL: <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/public-administration/>

226. Liudmyla Golovko, Viktor Ladychenko, Andrew Kudin, Olena Yara, Olena Uliutina (2022). Exercising the right to a fair trial during the Covid-19 pandemic in Ukraine and the European Union. *Cuestiones Políticas*, Vol. 40 (75). Diciembre 2022. DOI:<https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.05>.<https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39286>

227. Loi № 84-16 du 11 janvier 1984 portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat. *Journal officiel de la République Française*. 1984. C. 842–847.

228. Loi relative à la déontologie et aux droits et obligations des fonctionnaires. URL: <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/pjl15-041.html/>.

229. Model Code of Conduct for Public Officials. URL: <http://workspace.unpan.org/sites/internet/Documents/UNPAN038306.pdf>.

230. Shatrava S., Vylkov S., Sobol Y., Maksymenko N., Zelenko I. Legal guarantees of the lawyer's activities regarding the provision of free secondary legal aid in the administrative judiciary of Ukraine. *Cuestiones Políticas*, Vol. 40 (75). Diciembre 2022.

231. Standards of Ethical Conduct for Employees of the Executive Branch. URL: <https://www.oge.gov/Web/oge.nsf/Resources/Standards+of+Ethical+Conduct+for+Employees+of+the+Executive+Branch>

232. The Profession of Court Registrar/Rechtspfleger. Council of Europe Publishing, 1998. 169 p.

233. Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklės. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.59D1FFDA35ED>

234. Webster's Revised Unabridged Dictionary (G & C. Merriam Co., 1913, edited by Noah Porter) was provided by Patrick Cassidy of MICRA, Inc., Plainfield, NJ, USA, who also provided ARTFL's version of Roget's Thesaurus. An earlier version of the complete text of the dictionary is available at Project Gutenberg. URL: <http://machaut.uchicago.edu/?resource=Webster%27s&word=administration&usel913=on&usel828=on>.

ДОДАТКИ

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Щербак А. В. Особливості розподілу судових справ серед суддів. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 6. С. 114–117.

2. Щербак А. В. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Інтернаука. Серія: Юридичні науки. 2021. № 8. С. 16–23.

3. Гулак О. В., **Щербак А. В.** Публічне адміністрування в діяльності апарату суду: підходи до формування поняття. Право. Людина. Довкілля. 2021. Т. 12. № 2. С. 101–109.

Стаття у науковому виданні іншої держави

4. Shcherbak A. Types of public administration forms in the activity of the court apparatus. Recht der Osteuropäischen Staaten. 2020. № 1. P. 89–93.

Тези наукових доповідей

5. Щербак А. В. До питання правового регулювання використання автоматизованої системи документообігу суду. Актуальні питання адміністративного права та процесу: Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених, м. Кривий Ріг, 29 листопада 2019 року: тези доповіді. Кривий Ріг, 2019. С. 193–195.

6. Щербак А. В. Окремі питання видів публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю, м. Черкаси, 23 квітня 2020 року: тези доповіді. Черкаси, 2020. С. 270–271.

7. Щербак А. В. Формування нормативно-правової основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Шляхи реформування юридичних наук у Європейський простір: теоретико-практичний аспект: Міжнародна науково-практична конференція, м. Херсон, 19 травня 2020 року: тези доповіді. Херсон, 2020. С. 226–229.

8. Щербак А. В. Теоретичні аспекти публічного адміністрування в контексті діяльності апарату суду. Сучасні тенденції розвитку публічного та приватного права в Україні: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, м. Київ, 23 березня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 244–246.

9. Гулак О., **Щербак А.** Проблемні аспекти правового статусу помічника судді. Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 79–81.

ГОЛОСІЇВСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД міста КИЄВА

03127, Україна м. Київ вул. Полковника Потехіна, 14-а
тел. 290-31-69, E-mail: inbox@gl.ki.court.gov.ua

18.04.2023 року
Вих.№ 01-10/9/2023

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Щербака Артема Валерійовича на тему «Публічне адміністрування в діяльності апарату суду» подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Цим Актом засвідчую, що результати наукового дослідження Щербака А.В. використані у практичній діяльності Голосіївським районним судом міста Києва. Висновки та пропозиції Щербака А.В., викладені у дисертаційному дослідженні обговорювалися на зборах суду. Результати наукової праці Щербака А.В. є актуальними та мають важливе практичне значення для вдосконалення законодавства щодо діяльності апарату суду.

Голова суду

Наталія ЧЕРЕДНІЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 17, навчальний корпус № 6, тел./факс: (044) 259-97-25;
E-mail: dekanat_pravo@ukr.net

Вих. 68 від 09.05 2023 р.

А К Т
про впровадження/використання результатів
дисертаційної роботи у навчальний процес

Окремі положення дисертаційного дослідження Щербака Артема Валерійовича на тему «Публічне адміністрування в діяльності апарату суду», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальністю 081 «Право», впроваджені у навчальний процес Національного університету біоресурсів і природокористування України при підготовці здобувачів вищої освіти освітнього рівня «Бакалавр» спеціальності 081 «Право» при викладанні навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи».

Декан юридичного факультету
доктор юридичних наук, професор

Олена ЯРА

Додаток Г

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 17, навчальний корпус № 6, тел./факс: (044) 259-97-25;
E-mail: dekanat_pravo@ukr.net

Вих. 69 від 09.06 2023 р.

А К Т
про впровадження/використання результатів
дисертаційної роботи у навчальний процес

Окремі положення дисертаційного дослідження Щербака Артема Валерійовича на тему «Публічне адміністрування в діяльності апарату суду», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальністю 081 «Право», використовувались у науково-дослідній роботі при виконанні науково-дослідної теми Національного університету біоресурсів і природокористування України «Права людини в міжнародному праві і національному законодавстві» (номер державної реєстрації №115U006023).

Заступник декану юридичного
факультету з наукової роботи
доктор юридичних наук, професор

Віктор ЛАДИЧЕНКО